

BIHS
VJ

collo.

...

...

...

...

1491/52

In God's Hand
H. J. P. P.
1881.

Mag. St. Dr.

910352-

-910355 I

7449

7450

7457.

7452

7450

7450

91

91

p 198 Sigismund Baro
297

Solerum

JAC. PHILIPPI
T O M A S I N I
D E
T E S S E R I S
H O S P I T A L I T A T I S

7450

Liber singularis,

In quo jus hospitii univcrsum, apud veteres potissimum, expenditur.

OPTIMI CONSULTORES MORTVI

AMSTELODAMI,

Sumptibus ANDRÆ FRISII.

M. DC. LXX.

7450

BIBLIOTHECA
MUSEI
GRACOVENSIS

910353

I

M
A
B
V
ha
me
cipi
ben
telle
te g
erga

Nobilissimo ac Generosissimo
Domino

D^{no}. HENRICO

A B

ALCKEMADE,

Toparchæ in

BERCKENRODE, &c.

Veniunt ad te, Nobilif-
sime Domine, Tessera
hæ Hospitales, & è manibus
meis evolare gestiunt, ut re-
cipiantur à tam digno, tam
benevolo Hospite, futura
tessera perpetua meæ erga
te gratitudinis, symbola tuæ
erga me benevolentia. Do-

mo me recepisti, mensæ ad-
hibuisti, ad ipsa amicitiaæ sa-
cra, deducente me Nobili
D. Theodoro Kerckringio,
pene admisisti : quidni fa-
ciam isti Deæ parvâ hacce
victimâ ? litabo, spero. Quod
si nutu, tanquam certissima
tessera, asserueris, næ ego fe-
lici me natum sydere, syde-
ra ipsa putabo tangere ver-
tice ; ubi inter cætera lumi-
na splendet virtutum tua-
rum astrum, non uno ful-
gore micans, quod ego po-
tius hac oblatione colere &
venerari malo, quam radios
ejus commemorando quo-
dam-

dammodo retundere, & inferiore laude obscurare. Suscipe ergo, ita precor, tam benevolo animo munusculum hoc meum, quam tibi sincero defertur: & accense clientibus, id est, ut ego interpretor humilibus amicis Tuis,

Nobiliss. ac Generosissime Domine,

obsequioso animo addictissimum

ANDREAM FRISIVM.

ANDREAS FRISIUS
LECTORI
BENEVOLO.

TAm tua privatim interest,
nosse quid emas, quam mea
& publice omnium sciri quid ven-
dam. Quare ut omnibus ex equo
satisfiat, sic habeto. Tomasinum
de Tesseris hospitalitatis vides.
Hunc authorem ea assiduitate &
cura prosecuti sumus, ut pagina
nulla compareat, qua medicam
manum ter quaterve experta non
sit. Ac lacunas quidem numero
plures, & momenti gravioris, ad-
hibitâ diligenti codicum collatio-
ne, qua fieri fide debuit, explevi-
mus: restitutis qua vel perperam
allegata, vel contra authoris men-
tem, omissa turpiter erant. Quin
illa etiam ipsa, qua Tomasinus
sub-

I
st.
ca
en-
quo
um
les.
&
ina
am
mor
ero
ad-
tio-
vi-
ram
pen-
Quin
sinus
Sub-

subjicienda operi censuerat, ut uno
tibi eodemque filo labor & lectio
curreret, suis singula locis subje-
cimur; adjectis superpondii loco ex
Ant. Augustini operibus gladi-
atorum, aliusque tesseris, exhibita-
que panis gradilis vel congiarii ar-
tificiosa descriptione. Ac ne quid
esset, quod tua studia moraretur,
ipsam etiam ex Chisletio contra-
cta hospitalitatis indicem tesseram
apponere visum est. Quae omnia
si grata tibi acceptaque esse vide-
buntur, tesseras has brevi ejusdem
authoris Livius, Livium alii se-
quentur. Vale.

I N D E X

C A P I T V M.

CAP. I.	O Peris occasio.	1
II.	Tabulæ quædam Hospitalales è veterum monumentis de promptæ.	3
III.	Tabellæ Gothofredorum expositio.	12
IV.	Hospitalitatis origo, nominisque ratio, ubi quid hospitium, & hospes explicatur.	27
V.	Hospitalitatis usus & finis præcipuus, humanæ vitæ conservatio.	32
VI.	Dii hospitales enumerantur.	37
VII.	Hospitalitatis religio.	43
VIII.	Hospites adorandi ritus unde fluxerit.	45
IX.	Hospitalitas à quibus & in quos potissimum exercebatur.	51
X.	Ius hospitalitatis.	56
XI.	Hospitia quamobrem primitus instituta.	60
XII.	Hospitia antiquorum, quæ publica, vel privata, declarantur.	63
XIII.	De prima hospitem exceptione.	71
XIV.	Hospitem, ac Legatorum peregrinorum venientium, itemque exulum tractatio.	75
XV.	De omine in hospitem adventu.	88
XVI.	Apparatus hospitalitatis circa viatores: ubi de Tessera, & Symbolo.	89
XVII.	Hospitalitatis securitas & immunitas.	128

XVIII. De

INDEX CAPITVM.

- XVIII. De conviviiis quibus hospites excepti:
ubi de tricliniis, de mensa & sella
hospitali, item de coronis. 130
- XIX. De loco hospitum in mensa. 141
- XX. De cultu mulierum in hospites. 143
- XXI. Osculum hospitibus accedentibus,
& abeuntibus datum. 147
- XXII. De cultu veterum Iudæorum in ho-
spites: ubi de insigni Abrahæ ho-
spitalitate disseritur. 153
- XXIII. Hospitalitatis ratio, variis nati-
onibus peculiaris iisque cultioribus
Græcis, & Romanis. 159
- XXIV. De reliquarum gentium, & præfer-
tim Germanorum & Gallorum
hospitalitate. 168
- XXV. Hospitalitatis ritus Barbaris genti-
bus, Scythis nempe, Turcis, In-
dis, aliisque familiaris. 176
- XXVI. De hospitalitate Christianorum
primævi sæculi. 181
- XXVII. Posterioris ævi apud quasdam Na-
tiones hospitalitas recensetur. 190
- XXVIII. Hospitum discedentium ritus. 196
- XXIX. De mercenaria hospitalitate: ubi
de Caupona, Taberna, Stabulo, &
Diverforio. 204
- XXX. De supremo erga hospites officio. 210
- XXXI. De Inhospitalitate. 219
- XXXII. Operis Peroratio. 227
- SIL-

S Y L L A B V S
I N S C R I P T I O N V M
A N T I Q V A R V M,
è quibus nondum vulgatæ asterisco
signantur.

* L. Arruntio Stella.	4	spo.	24
* L. Tabula publica	6.7	* Henricus Valesius.	69
M. Crasso Frugi.	8.9	L. Octavio.	73
L. Sillano Flamini.	10	C. Auruncejus.	ibid.
Curat. muneris pub.	13	Sub sacerdote Nymphoda-	
Sub L. Arruntio.	16	ro.	92
L. Cannulejus.	17	Sub sacerdote Iceta.	93
Mercurio negotiatori.	ib.	C. Curt.	165
C. Domitio Dextro.	18	* L. Hostilius.	211
C. Vettio.	ibid.	* Et Tortens.	212
Imperator. Cæ. Divi Tra-	20	D. M. T. Cor.	213
jani.	20	D. M. Val. Att.	ibid.
Maximo Principi.	ibid.	* D. O. M. Laurentio Pi-	
Valerio Proculo.	23	gnorio.	215
Feliciter D D. N. N. Cri-		* Tessera Taganica.	127

M
JAC. PHILIPPI
T O M A S I N I
D E
T E S S E R I S
HOSPITALITATIS

Liber singularis.

24
69
73
ibid.
ibid.
92
93
165
211
212
213
ibid.
Pi-
215
127
OPERIS OCCASIO,
C A P V T I.

Publicato de Tabellis Vo-
tuis libro, quem Eminen-
tissimo Cardinali Franci-
sco Barberino, Magni Pa-
trui V R B A N I V I I I. Nepoti nuncu-
paveram, nihil æque in votis erat, quam
ut urbem Romam, literatorum Em-
porium, perlustrarem, ac Eminentissi-
mo Principi me coram dicarem, alios-
que patronos & amicos, diu litera-
rum commercio notos, conspicerem.

A

An-

Annus supra millesimum sexcentesium trigessimus octavus vertebatur, cum desiderii nostris fortuna amplissime responderet. Romam enim Societatis meæ nomine ablegatus, cum summam ibidem hospitalitatem, tum Eminentiſſimi Cardinalis Francisci Barberini, tum amicorum experirer, serio mecum cogitare cœpi, hanc urbem veræ virtutis domicilium & communem patriam, nec ullo priscos loco evidentiora suæ majestatis vestigia reliquisse: quæ licet ruderibus non raro occultata, clara tamen sæpius eorum monumenta ad fatietatem ferme in oculos veniunt. Inter hæc antiquissima in ædibus *Gothofredorum* tabella ænea, eruditis non indigna, cujus gratia hic labor præcipue mihi susceptus liberalis hospitii monumentum erit. Nullo sane loco magis culta olim Hospitalitas quam Romæ; nec hodie usquam frequentiores advenæ benignius excipiuntur, in Dynastarum palatia admittuntur, religiosæ

giosæ
fructu
imo e
scripti
summa
tingu

Tabu
teru

R
bella æ
cias v
midia,
cifs ad
diligen
nobilit
talitatis
falius.

gioſæ profectionis majorem unquam fructum aut jucunditatem percipiunt: imo exteri, in civium numerum adſcripti, communi cæli benignitate ſummum non raro honoris apicem attingunt.

C A P. I I.

Tabula quedam Hospitales è veterum monumentis de promptæ.

Romæ in cœnaculo Nobilis Viri Franciſci Gothofredi Romani tabella ænea, unum pedem alta, & uncias VI. lata Ped. I, & unc. II. cum dimidia, literis majuſculis eleganter incifis adhuc integra conſpicitur; quam diligenter delineatam tranſmiſit mihi nobiliſſimus & egregius omnis hospitalitatis cultor Joannes Baptiſta Cafalius.

L. ARRVTNTIO. STELLA COS.
L. IVLIO. MARINO.

XIIII. K. NOV

M. ACILIVS. PLACIDVS. L. PETRONIVS
FRONTO. IIII. VIR. I. D. S. C. FERENTINI IN
CVRIA. AEDIS. MERCVRII. SCRIBVNDQ
ADFVERVNT. Q. SEGIARNVS. MAECIANVS
T. MVNNIVS. NOMANLINVS

QVOD. VNIVERSI. V. F. T. POMPONIVM. BASSVM
CLARISSIMVM. VIRVM. DEMANDATAM
SIBI. CVRAM. AB. INDVLGENTISSIMO. IMP
CAESARE. NERVA. TRAIANO. AVGVSTO
GERMANICO. QVA. AETERNITATI
ITALIAE. SVAE. PROSPEXIT. SECVNDVM
LIBERALITATEM. EIVS. ITA. ORDINARE
VT. OMNIS. AETAS. CVRAE. EIVS. MERITO
GRATIAS. AGERE. DEBEAT. FVTVRVMQVE
VI. TANTAE. VIRTVTIS. VIR. AVXILIO
SIT. FVTVRVS. MVNICIPIO. NOSTRO
Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C.

PLACERE. CONSCRIPTIS. LEGATOS. EX. HOC
ORDINE. MITTI. AD. T. POMPONIVM
BASSVM. CLARISSIMVM. VIRVM. QVI. AB
EO. IMPETRENT. IN. CLIENTELAM
AMPLISSIMAE. DOMVS. SVAE
MVNICIPIVM. NOSTRVM. RECIPERE
DIGNETVR. PATRONVMQVE. SE
COOPTARI. TABVLA. HOSPITALI. INCISA
HOC. DECRETO. IN. DOMO. SVAE
POSITA. PERMITTAT. CENSVERE
EGERVNT. LEGATI

A. CAECILIVS. A. F. QVIRINALIS. ET
QVIRINALIS. F.

de Tesseris Hospitalitatis.

Tabulam hanc Gruterus Fulvii
Vrsini fuisse memorat, cui in extremo
adjecta sunt.

AD. AVGVST
TEM. C. P

AD. AVGVST
TEM. C. P.

L. Pignorius etiam in suo Anteno-
re narrat, apud Fulvium Vrsinum
olim Romæ visam Hospilitatis tabu-
lam æneam, in ædibus T. Pomponii
Bassi, in testimonium desideratæ à mu-
nicipio apud ipsum clientelæ.

Vrsino etiam alteram adscribit Gru-
terus è veteri marmore, sed mutilam,
quam ex ingenio sum conatus resti-
tuere.

M V T I L A.

Tabella Hospitalitatis ex Grutero CLXXII. 7.

.... P V B L I C A E . E X . B . B . I N . H O N
 N I F I C E N T I A E Q . I N S T E L . T . F . P V P
 I B . P L . P R . C O S . L E G . C O N S V L A R I S . P R O V
 I S . E I V S . A C . F R A T R I S . F I L I Q . E T . V X O R
 V M . T A B V L I S . H O S P I T A L I B V S . T R A N S F E R R I
 A N T E . C V R I A M . V E L . I N . P O R T I B V S . F O R
 C A V E R A T . S C H O L A M . H A N C . D I C A V I T

Instei. Sic tabula in monte Caelio
 inventa.

R E S T I T V T A .

T A B V L A E . P V B L I C A E . E X . B . B . I N H O N O R I S
 B E N E F I C E N T I A E Q . I N S T E L . T . F . P V P .
 L I B . P L . P R . C O S . L E G . C O N S V L A R I S . P R O V I N C I A E
 P A T R I S . E I V S . A C . F R A T R I S . F I L I Q . E T . V X O R I S
 O M N I V M . T A B V L I S . H O S P I T A L I B V S . T R A N S F E R R I
 H V C . A N T E . C V R I A M . V E L . I N . P O R T I C I B V S . F O R
 T V N A E . C A V E R A T . S C H O L A M . H A N C . D I C A V I T

de Tesseris Hospitalitatis. 7.

His accedunt Brixiae apud Hieronymum Barganum tabellae quatuor aeneae, ut refert in monumentis Brixiensibus Clarissimus Vir Octavius Rubeus, inventae in vico S. Zenonis, quae plurimum ad rem nostram faciunt : in quibus etiam non pauca de Vulcano ejusque symbolis, admodum erudite, pro uberiore hujus argumenti explicatione ab ipso proferuntur.

177.
P....
V....
DR...
ERRI
FOR
CAVIT
celio

NORIS
PVP
NCIAE
XORIS
SFERRI
VS. FOR
CAVIT

His

A 4

M.

8 I. P. TOMASINVS

M. CRASSO FRVGI L. CALPVRNIO

COSS.

PISON. IIIII

III NON. FEBR.

CIVITAS THEMETRA EX AFRICA HOSPI
TIVM FECIT CVM C. SILIO. C. F. FAB.
AVIOLA IIIIIM. LIBEROS POSTEROSQVE
EIVS SIBI LIBERIS POSTERISQVE SVIS
PATRONVM COOPTAVERVNT
C. SILIVS. C. F. FAB. AVIOLA CIVITATEM
THEMETRENSEM LIBEROS POSTEROSQ
EORVM SIBI LIBERIS POSTERISQVE
SVIS IN FIDEM CLIENTELAMQVE
SVAM RECEPIT.

EGERVNT

BANNO HIMILIS F. SVFFES.

AZDRVBAL BAISSILLEGIS F. LEG.

IDDIBAL BOHARIS F.

M. CRAS-

M. CRASSO FRVGI

L. PISONE COSS.

SENATVS POPVLVSQVE TIMILIGENSIS
HOSPITIVM FECERVNT CVM C. SILIO
C. F. FAB. AVIOLA PRAEF. FABR
EVMQVE LIBEROS POSTEROSQVE
EORVM SIBI LIBERIS POSTERISQVE
SVIS PATRONVM COOPTAVERVNT
C. SILIVS AVIOLA PRAEF. FAB
THIMILIGENSES VNIVERSOS SIBI
LIBERIS POSTERISQVE SVIS SVORVM
QVE IN FIDEM CLIENTELAMQVE
SVAM SVORVMQVE RECEPIT

EGERVNT. LEGATI

AZDRVBAL SVFFES ANNOBALIS F.

AGDIBIL. BONCARIH

IDDIBALIS F. RISVIL

||||| NNO AZDRVBALIS F. XVCELAAZO

||||| AMILCARIS F. AGDIBIL.

BALITONIS F. SIRNI

10 I. P. TOMASINVS

L. SILLANO, FLAMINI
MARTIALI

C. VELLEO TUTOR COSS.

SENATVS POPVLVSQVE SIAGITANVS
HOSPITIVM FECERVNT CVM C. SILIO
C. F. AVIOLA TRIB. MIL. LEG. III. AVG.
PRAEFECTO FABR. EVMQVE
POSTEROSQVE EIVS SIBI
POSTERISQVE SVIS PATRONVM
COOPTAVERVNT

C. SILIVS. C. F. FAB. AVIOLA
EOS POSTEROSQVE EORVM
INFIDEM CLIENTELAMQVE SVAM
RECEPIT.

AGENTE CELERE IMILCHONIS
GVILISAE F. SVFFETE.

L. SIL-

L. SILLANO FLAM. MART.

C. VELLEO TUTOR COSS.

PRID. NON. DECEMB.

CIVITAS APISA MAIVS HOSPITIVM
FECIT CVM C. SILIO C. F. FAB.
AVIOLA TRIB. MILIT. LEG. III.
AVG. PRAEFEC. FABR. EVM
LIBEROSQVE POSTEROSQVE
EIVS SIBI LIBERIS POSTERISQVE
SVIS PATRONVM COOPTAVERVNT.
C. SILIVS. C. F. FAB. AVIOLA TRIB.
MILIT. LEG. III. AVG. PRAEF. FABR.
APISAM MAIVS LIBEROS POSTEROSQ.
EORVM SIBI LIBERIS POSTERISQVE
SVIS INFIDEM CLIENTELAM
RECEPIT.

EGERVNT

HASDRVBAL IVMMO IADERIVMMI

HASDRVBAL HANNONIS

BANNOGABALI

CHINISDO SVFFES IIIIIIIII

SAEPO CHANAEO

LEGATI

Ex postremis hisce duabus tabellis constat Africæ populum Legatos misisse Brixiam, ut fœdus iniret cum civibus Brixiensibus Fabrorum præfectis. Estque prima Themetræ in hanc sententiam. Consulibus Romanis Marco Crasso Fruge, & L. Calpurnio Pisone die III Februarii, Themetra Africæ Vrbs, & C. Silius Aviola Fabii filius de tribu Fabia, Fabrorum præfectus, simul fœdus & amicitiam mutuam ac fidem perpetuam iniere inter se, eorum filios, ac posteros adinvicem in clientelam se recipientes. Id agente Afrubale filio Baifillegis & Iddibale F. Boharis Oratoribus prædictæ Urbis, in qua erat Suffes Bannus Himilis F. idest Consul, seu Præses.

C A P. III.

Tabella Gothofredorum expositio.

Vberioris considerationis erit altera, quam Romæ spectavimus.

In

In qua primum se offert L. Arruntius Stella Consul, cum L. Iulio Marino. Civis ille Patavinus fuit, & Vates, cujus ingenii monumenta periere. Prætor primum, deinde Duumvir, postea à Nerone, ut Cornelius Tacitus Lib. XIII. affirmat, Ludis insignibus, qui maxima pompa fiebant, ex nobilibus præfectus. Inter dignitates munus illud censebatur. Sic enim Lib. IX. idem: *Sulpicius Rufus Ludi procurator*. In prisco etiam Lapide Tibure:

CVRAT. MVNERIS. PVBLICI
GLADIATORI

Et apud Suetonium in Caligula, cap. 27: *curator munerum ac venationum*. Consulatum Stellæ, qui non in Domitiani, ut perperam aliquis, sed in Traiani imperium ex hac tabella incidit, Martialis innuit Lib. XII. Epigr. III. librum suum alloquens:

Ad populos mitti qui nuper ab vrbe solebas,

Ibis, io, Romam nunc peregrine liber.

Postea addit:

*Vel, si malueris, prima gradiere Suburra:
Atria sunt illic Consulis alta mei.*

Laurigeros habitat facundus Stella Penates,

Clarus Hyantea Stella sursor aquæ.

Cui Consulatum supra voverat, & Apollini iuvenum auratis cornibus, si Imperatori id suaderet, Lib. IX, Epig. XLII.

*Bis-senos cito te rogante fasces
Det Stellæ bonus annuatque Cæsar.*

Stellæ vestitum splendidum describit Lib. v. epigr. XI.

*Sardonychas, smaragdos, adamantas,
jaspidas uno*

Versat in articulo Stella, Severe, meus.

Recte meus. Fuit enim illi amicissimus. Patavio etiam oriundum significat Lib. I. Epigr. LXI. ubi Aponum Patavini agri vicum non minoris esse existimationis, ob natales T. Livij, Stellæ, & Flacci, quam Virgilij Mantuam,

tuam, Tibulli Veronam, ostendit:

*Verona docti syllabas amat Vatis,
Marone felix Mantua est:
Censetur Apona Livio suo tellus,
Stellaque nec Flacco minus.*

Nec est, quod tabulam hanc suspectæ veritatis quisquam opinetur, quoniam apud Panvinium, Sigonium, Gruterum, Goltziū, aliosque Romanorum Fastorum Scriptores L. Arruntius Stella cum L. Iulio Marino nunquam inter Consules enumeretur. Solebat enim Populus Romanus anni principio Consules nominare, donec hunc ordinem Iulius Cæsar primus turbasset. Hique Ordinarii dicebantur. Qui vero iis procedente anno variis de causis subrogabantur, extraordinarii, sive Suffecti appellabantur. Idem fortassis Arruntio contigit, quem sub xiv. Cal. Novembris in hac tabula Consulem videmus. Fuit etiam in alia tabella Fulvii Vrsini:

SVB. L. ARRVTIO. STELLA
 NAVIS. HARENARIA. QVAE
 SERUIT. IN. AEMILIANIS
 REDEMTORE.

L. MARCO. FELICE

Sed plura de hoc viro in Athenis nostris Patavinis, ubi pleniorum eorum censum instituemus, qui literis inclaruere.

Annos vero per Consules enumeratos, uti sat notos, non est quod heic memorem. Vnus pro multis testis mihi Lucanus Pharsal. Lib. IV:

————— *non erigit agros*
Nobilis ignoto diffusus consule Bacchus.

Hoc est vetustatis supra memoriam Vinum, quemadmodum notavit Theodorus Pulmannus ad Poëtæ indicem. Nos porro quæ minus obvia breviter exponemus.

M. ACILIVS. PLACIDVS. L.
 PETRONIVS FRONTO IIII VIR
 I. D. S. C. idest *Iuri dicundo sacri consilii*

fili FERENTIN. Ferentinorum, qui
Tusciæ oppidum habitabant.

Est & Inscriptio apud Vulsinios in
Grutero p. CCC. LXXXV. I.

L. CANNVLEIVS
IN ITALIA. VOLSINIENSIVM
PATRIAE. SVAE
ITEM. FERENT. ET TIBVRTIVM
ITEM. COLONI. ITALICENSIS. &c.

In Curia adis Mercurii. Mercurius
quippe negotiis, tractatibus & contra-
ctibus præerat. Veteri monumento
in hanc rem nihil manifestius:

MERCVRIO. NEGOCIATORI
SACRVM
NVMISIVS. ALBINVS
EX. VOTO

Mercurius à mercibus dictus, Festo
auctore, quem negociorum omnium
Deum existimarunt.

Nec insolens Curiaë mentio in con-
ficiendis contractibus. Ita enim In-
scriptio Neapoli in ædibus Hadriani
Guljelmi:

C. DOMITIO. DEXTRO. II. L. VALERIO
 MESSALA. THRASIA. PRISCO. COS
 VI. IDVS. IANVAR
 IN. CVRIA. BASILICAE. AVG. ANNIAN
 SCRIBVNDQ. ADFVERVNT
 A. AQVILIVS &c.

Item in tabella ænea apud Anton. Au-
 gustinum Archiepiscopum Tarraco-
 nensem

C. VETTIO. &c.
 IN. CVRIA. AVG. &c.
 HONOREM. SIBI. A. NOBIS. OBLATVM
 LIBENTL. ET. PRONO. ANIMO
 SVSCIPERE
 ET. SINGVLOS. VNIVERSOSQ. NOS
 REMQ. PVBLICAM. NOSTRAM
 IN. CLIENTELAM
 DOMVS. SVÆ. SVSCIPERE
 DIGNETVR

Scribundo adfuerunt, ut testes, qui
 in omni publico & privato contractu
 intererant.

Quod universi. V. F. P. id est. Uni-
 versi Ferentini populi.

Pomponium Bassum. Præcipuus hic
 Nervæ

Nervæ Trajani Imperatoris. domesti-
cus, cui potissimum Italiæ res deman-
data fuerant, ejusque auctoritas spe-
ctatur à titulo *Clarissimi Viri*. Quem
Viris Consularibus olim Romæ pecu-
liarem, suis magnatibus per immensam
annorum seriem Serenissima Respu-
blica Veneta summo splendore inte-
grum vindicavit.

Ab Indulgentissimo Imperatore. Hoc
in primis titulo Principes populi auram
videntur captasse, nominisque famam
sectati. Sic enim Nerva in edicto ad
Plinium Lib. x. sub Epist. 66. *Neces-
sarium pariter credidi ac latum, obviam
dubitantibus indulgentiam meam mittere.*
Neque ab eo degenerem se præbuit
nepos, qui hoc monumentum me-
ruit.

IMP. CAE. DIVI

TRAIANI. PARTHICI. F

DIVI NERVAE NEP.

TRAIANO. HADRIANO

AVG. PONT. MAX.

TRIB. POT. III. COS. III

IMP. II. PP

RHODANICI

INDVLGENTISSIMO. PRINCIPIS

Hanc laudis partem retulerunt &
Imperatores posteris.

MAXIMO. PRINCIPIS

INDVLGENTISSIMO

DOMINO. VALENTI. TRI

UMPHATORI. SEMPER. AVG.

Municipio nostro. Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C.
Hoc est : *Quid de eare fieri placeret, de*

care ita censuerunt. Ita in multis tabellis hac verborum formâ utebantur contrahentes.

Municipiorum autem genera fuere duo. Aliis enim civitas Romana cum suffragio, aliis sine suffragio communicata erat: sic & Coloniarum. Agellius lib. XVI. cap. XIII. ait: *Municipes esse cives Romanos ex municipiis, legibus suis & suo jure utentes, muneris tantum cum populo Romano honorarii participes.*

In clientelam amplissima domus sua. Hinc palam fit non solum hospitalitatis jus exercuisse, qui advenas & peregrinos excipiebant, sed in primis qui populos in clientelam suam & mutuam confœderationem recipiebant. Quod recte ad municipia integra sese extendebat, quorum confœderatio ad memoriam diuturniorem & sociorum splendorem tabellis æneis inscribebatur. Quam consuetudinem antiquissimam indicat Hebræorum cum Romanis fœdus, ejusmodi tabel-

tabellis in scriptum Machabæorum lib.
 I. C. VIII. *Et hoc rescriptum est, quod re-*
scripserunt in tabulis æreis, & miserunt
in Ierusalem, ut esset apud eos ibi memo-
riale pacis & societatis. Ejus generis
 Romæ in monte Cælio sub ruderibus
 ædis S. Erasmi anno M. D. LXI. tres
 erutæ tabellæ, quas mihi visum est
 oculis subijcere.

V A
 P R A E
 D. D. NN
 NOBIL
 MVNICI
 LITANI
 C. V. LIBE
 RISQVE S
 Q V E. H
 Q ARAD
 POSTERIC
 DRIANI
 EORVM. I
 IN. QVA
 SVSCEPER
 GALLENT
 FAUSTIN
 NVS. FLA
 AEMILIVS
 TILIVS. S

VALERIO. P.

PROCVLO. V. C.

POPVLONI

PRAESIDI. PROVIN CIAE. VAL. BYZAC

D. D. NN. CRISPO. ET. CONSTANTINO. IVNIOR E.
NOBILISSIMIS. CAESS. COSS. IIII KAL, SEP
MVNICIPES. MVNICIPI. T. AELI. HADRIANI. AVG. C. VI
LITANI. Q. ARADIVM. RVFINVM. VALERIVM. PROCVLVM
C. V. LIBEROS. POSTEROSQVE. EIVS. SIBI. LIBERIS. POSTE
RISQVE. SVIS. PATRONOS. COOPTAVERVNT. TESSERAM
QVE. HOSPITALEM. CVM. EO. FECERVNT
Q. ARADIVS. RVFINVS. VALERIVS. PROCVLVS. LIBERI
POSTERIQVE. EIVS. MVNICIPES. MVNICIPI. T. AELI. HA
DRIANI. AVG. CIVILITANI. LIBEROS. POSTEROSQVE
EORVM. IN. FIDEM. CLIENTELAMQ. SVAM. RECEPERVNT
IN. QVAM. REM. GRATVITAM. LEGATIONEM
SVSCEPERVNT. INSTEIVS. RENATVS. ET. APOLLONIVS
GALLENIVS. DVOVIRI. T. AELIVS. NIGOCINVS. ET. AELIVS
FAVSTINVS. AEDILES. LAELIVS. OPTATIANVS. CAMMARIA
NVS. FLAVIVS. SECVNDINVS. DOMITIVS. OPTATIANVS
AEMILIVS. NENIGONIVS. AEMILIVS. T. TRACIVS. STA
TILIVS. SECVNDIANVS. EX. P. P. ET. VNIBERSVS. ORDO

FELICITER

DD. NN. CRISPO. ET. CONSTAN
 TINO. NOBB. CAESS. IT. COSS
 X. KAL. MAI
 QVOD. Q. ARADIVM. VAL. PROCVLVM
 V. C. PRAESIDEM. PROV. VAL. BYSAC
 FAVSTIANENSES. PATRONVM. COOP
 TARENT. CVM LIBERIS. POSTERISQVE
 EIVS. SIBI. LIBERIS. POSTERISQVE
 SVIS. TESSERAM. HOSPITALEM
 CVM. EO. FECERVNT. VII. SE. IN. FIDEM
 ATQVE. CLIENTELAM. VEL. SVAM
 VEL. POSTERORVM. SVORVM
 RECIPERET. ATQVE. ITA. IN. HAC
 RE. SPLENDIDISSIMVS. ORDO
 EIVS. CIVITATIS. FAVSTI
 ANENSIS. LEGATIONEM. PRO
 SECVTVS. EST.

Hæc tabella ænea est apud Achillem Maffæum, lata uncias XII. alta vero XXI. ita ut tympanum septem, reliquum vero quatuordecim digitorum spatium occupet.

Altera apud eundem in ænea
tabula :

D D. NN. CRISPO. ET. CONSTANTINO
NOBILL. CAESS. IT. COSS
V. IDVS. APRIL
DECVRIONES. ET. COLONI. COLONIAE. AELIAE. AV
GVSTAE. MERCVRIALIS. THAENIT. CVM. QVIN
TO. ARADIO. VALERIO. PROCVLO. V. C. PRAESIDI
PROVINC. VAL. BYZAC. HOSPITIVM. CLIENTE
LAMQVE. FECISSENT. ET. SIBI. LIBERISQVE. SVIS
POSTERISQVE. EORVM. COOPTASSENT. QVINTVS
ARADIVS. VAL. PROCVLVS. V. C. PRAES. PROVIN. VAL
BYZAC. A. DECVRIONIBVS ET. COLONIS. COL. AELIAE
AVG. MERC. THAENIT. HOSPITIO. CLIENTELAQVE
SVSCEPISSET. LIBERISQVE. SVIS. POSTERIS
QVE. EORVM. IN. QVAM. REM. LEGATOS. IRE
DIXERVNT. VNIVERSOS. ORDINIS. VIROS
CENSSENTIBVS. CUNCTIS. AGENTIBVS
CVRIAM. Q. VALERIO. MARVILLO. ET. C. HOR
TENSIO. CONCILIO. DVOVIRIS

Tabula hospitali incisa hoc decreto.
 Hypallage, pro decreto hoc tabulæ
 hospitali inciso.

Sed & hospitium facere priscis erat
 pactum inire de certis negotiis, veluti
 optime ostendunt tabellæ Brixienfes.
 Locus autem in quo hospites negocia-
 bantur, ξενιόν appellabatur, Suida
 teste. Id etiam de privatis hominibus
 insinuat Symmachus Lib. IX. Ep. 118.

*Hospitem tuum Faustinum Senatus am-
 plissimus in societatem recepit, tanta apud
 nos testimonii tui antiquitas est, ut differ-
 ri quæ velis, instar injuriæ sit. Et lucu-
 lentius Cicero in Verrem Act. ult. de
 Senatu Syracusano: Decernunt statim
 ut fratri meo hospitium publice fieret,
 quod is eandem voluntatem erga Syra-
 cusanos habuisset, quam ego semper ha-
 buissem. Id non modo tum scripserunt,
 verum etiam in ære incisum nobis tradi-
 derunt.*

Recte qui conventibus ejusmodi in-
 tererant, *Egerunt.* unde in tabella pri-
 ma Brixienfi *Agente.* Actio namque
 con-

de Tesseris Hospitalitatis. 27
contractum significat. *Egerunt autem
Legati.* Sic etiam Brixienlis.

C A P. I V.

*Hospitalitatis origo, nominisque
ratio, ubi quid Hospitium, &
Hospes explicatur.*

Vix homines ex rudi illa vita veluti
è somno experrecti, cælum, stel-
lasque aspiciunt, quin alias terras
etiam, aliorum hominum genus, alia
loca tenere putent, quorum mores,
vitamque investigare exoptant, pa-
triæque pertæsi hinc vagari, atque cu-
piditate discendi & diversa videndi,
alibi diversari tentant. Hinc spon-
taneo exilio ad longinqua loca pro-
ficiscuntur, ubi exteri & peregrini
primum hospitio, tum affinitate in-
digenis se jungentes, invicem cliente-
lam se poscentes, hospites esse inci-
piunt. Cumque naturæ & rationis
ductu homo sit animal sociabile, so-
cietas hinc, sodalitas, contubernium,

amicitia, fœdus, hospitalitas ex huiusmodi commercio exortæ. De hospitalitate in præsens sermo noster erit. Hæc enim amicitia quædam hospitio contracta, vel liberalitas & quædam animi propensio in hospitibus recipiendis. Ita Cic. Officior. II. *Recte etiam à Theophrasto est laudata hospitalitas, est enim, ut mihi quidem videtur, valde decorum, patere domos hominum illustrium illustribus hospitibus: idque etiam Republicæ est ornamento, homines externos hoc liberalitatis genere in urbe nostra non egere.*

Igitur qui à patrio cælo errant, hospitio indigent, vel diverforio. Vnde hospitium est consuetudo, qua alios in nostram domum accipimus. De cuius necessitudine Budæus: *Hospitium est familiaris quædam amicitia, vel mihi hospitandi apud illum, vel illi apud me.*

Si vero locus indicatur, hospitium domus est, quæ gratis liberaliterque venienti hospiti patet. Cicero Famil. IX: *Hoc idcirco nosse te volui, ut scires,*
hospi-

hospitium tibi ubi parares. Et ad Atticum II. Te in Arpinati videbimus, & hospitio agresti accipiemus.

Hinc illæ locutionum formulæ. Hospitium cum aliquo facere, hospitio conjungi: hospitium esse alicui cum aliquo. Cicero Famil. XIII: Avitum mihi hospitium cum Lisone, Lisonis filio. Ibidem: Cum Demetrio Mega mihi vetustum hospitium est: familiaritas tanta cum Siculo nostro. Idem pro domo sua: Quo cum mihi amicitiam Respublica conciliavit, hospitium voluntas utriusque conjunxit. Horatius etiam Sermon. Lib. I. Satyra V. Excipere hospitio.

Hospitii significationi etiam hospitium convenit. Hospes porro ampliori significato etiam alienum notat apud Apostolum ad Eph. cap. II. v. XIX. Quemadmodum Peregrinum apud Persium Sat. II. & Terentium in Andria Act. IV. Sc. VI: Nunc me hospitem lites sequi, quam hic mihi sit facile arque utile, aliorum exempla commonent. Et Cic. Acad. I. Nam nos in nostra urbe

peregrinantes, errantesque tamquam hospites, tui libri quasi domum deduxerunt; ut possemus aliquando qui & ubi essemus, agnoscere. Idem Cicero ad Att. Est enim aliquid advenientem non esse peregrinum atque hospitem.

At hospes proprie dicitur, qui vel alterum hospitio excipit, vel ipse excipitur. Priorem modum indicat Cic. pro Dejotaro: *Quamobrem hoc nos primum metu C. Caesar, per fidem & constantiam, & clementiam tuam libera, ne residere in te ullam partem iracundia suspicemur, per dexteram te istam oro, quam Regi Dejotaro hospes hospiti porrexisti.* Alterum ad Familiares Lib. IX. *Non multi tibi hospitem accipies, sed multi joci.*

Sed & hospita genere fœminino profertur, ut *hospita mulier*; quod etiam ad inanimata transit: unde *hospita aquora* Virgilio, item *flumina & inhospita recta* apud Ovidium.

Ab hospite præterea *hospitalis* & *hospitalitas* Græcis *ἑσπία* derivatur. Estque

que
recip
que
tion
fona
Iov
spiti
Hon
simu
eset
mvi
in C
bit,
riale.
Livi
ris co
bicul
E
LIA
dis,
lari;
nodoc
men
Prat
confli

que hospitalis, liberalis, & facilis ad recipiendum hospites hospitio. Itemque ad hospitium pertinens. Qua ratione tam in persona, quam extra personam est. Ostendemus infra etiam Iovem hospitem appellari, ut qui hospitii præses sit. Cic. Verr. Act. 1. *Homo qui semper hospitalissimus, amicissimusque nostrorum hominum existimatus esset, noluit videri ipsum illum Rubrium inuitus in domum suam recepisse.* Idem in Offic. 2. *Theophrastus quidem scribit, Cimonem Athenis etiam in suos curiales Laciadas hospitem fuisse.* Et T. Livius lib. 1: *Exceptus benigne ab ignavis consilii, cum post cœnam in hospitale cubiculum deductus esset &c.*

Ejusdemque originis HOSPITALIA, ædes publicæ egenis excipendis, *hospitia* non inepte possunt appellari; quæ vulgo *hospitalia*, Græcis *xenodochia* dicuntur. De diversorio tamen intellexit Vitruvius lib. VI. cap. X. *Præterea dextra ac sinistra domuncula constituuntur, habentes proprias januas,*

triclinia, & cubicula commoda, ut hospites advenientes, non in peristyliis, sed in ea hospitalia excipiantur. Qua ratione Suidas Xenodochium publicus locus hospitibus recipiendis destinatus.

Quæ vero viatoribus, peregrinisque mercede patent, *Caupona* ac *diversoria* vocantur. De quibus nos inferius.

C A P. V.

Hospitalitatis usus & finis precipuus, humana vitæ conservatio.

Hospitalitas necessaria est, quandoquidem homo homine eget in hac vitæ, & hospitalitas est ea liberalitas, qua quis peregrinos & extraneos solet hospitio recipere. Quid vero optabilius amicis se mutuo colentibus, & quid splendidius ac suavius, quam extraneos intra suas ædes ad communem mensam trahere? Hinc regius character existimata est humanitas & hospitalitas, gemmisque pretiosis præferenda. S. Chryostomus
Homil.

Homil. de Elem. & Hosp. Hospitalitatem exerce, continenter orationi incumbere, videbis hæc fore auratis vestibibus potiora, gemmisque pretiosis & monilibus longo intervallo præstare. Messis hæc copiosa eidem Tom. VI. Orat. in D. Petrum & Eliam: Hospitalitatis semen vidua sparsit, & statim florentem atque copiosam hospitalitatis messem collegit. Itaque sumptus in hospitem jure laudatus à Plauto:

In mala uxore si quid sumus, sumptus est:

In bono hospite atque amico questus est quod sumitur.

Plato etiam Lib. de Legum Latione I. hospitii necessitudinem esse necessariam significat hisce verbis: Fortassis etiam omnibus pueris, postquam sibi jus cum civitate aliqua hospitii necessitudinem esse audierint, hoc modo benevolentia quadam à teneris statim animum subit, ut qui hospitii jus jactant, veluti alteram patriam illam, post suam civitatem habeant.

Hospitalitatis porro usus & necessitudo non solum inter præsentes, sed ad posteros etiam, veluti hereditarium quoddam bonum transiit; & quænam illius vel contrahendi, vel etiam renovandi & instaurandi ratio fuerit, Homerus docet sub Diomedis atque Glauci persona, qui in ipso prælio paternam hospitii necessitudinem renovarunt. Nam Diomedes cum interrogasset Glaucum, quonam esset oriundus, & Glaucus exposuisset: statim paternum illum esse hospitem affirmavit.

*Certe mihi hospes paternus es antiquus:
Oeneus enim olim nobilis eximium Bellerophontem*

Hospitatus est in aula, viginti dies detinens.

Hi vero etiam sibi mutuo dabant xenia pulchra;

Oeneus quidem balteum dedit phœniceo colore lucidum,

Bellerophontes autem aureum poculum utrinque cavum,

Et

de Tesseris Hospitalitatis. 35

Et illud ego reliqui proficiscens, in adibus meis.

Postea antiquam hospitii necessitudinem inter se pacti sunt. Pergit enim Vates:

*Manusque mutuas apprehenderunt,
fidemque dederunt*

Et acceperunt.

Id optime Virgilius Æn. xi expressit:

*Nec vos arguerim, Teucris, nec fœdera,
nec quas*

Iunximus hospitio dextras.

Inde symbolum hospitalitatis dextra fuit, veluti suo loco monuimus.

Hospitii vero usus & necessitudo antiqui instituti erat, non modo inter privatos, sed etiam inter populos: neque id quidem modo, sed etiam inter singulos, privatosque homines & civitates, quæ sancte religioseque eam coluere.

Sic Populum Romanum cum aliis vel populis, vel regibus, vel etiam privatis hominibus Senatusconsulto sci-

mus hospitium contraxisse. Quo alludens Virgilius *Æn.* VII.

Ipse modo Aeneas (nostri si tanta cupiditate est,

Si jungi hospitio properat, sociusque vocari)

Adveniat.

Propterea hospitium persæpe pro amicitia usurpatur, & apud Hyginum *in hospitium venire* inviolabilem fere significat amicitiam, quandoquidem hospitii jus sanctum erat. Ejus autem amicitiaæ erat nota pignusque tessera, de qua suo loco plenius. Etiam *in hospitium & honorem recipere*, idem significat.

Plato denique sapientissimus summum hospitalitatis finem, ad quem omnia referenda, ipsum Deum statuit; & in Lib. v. de Legibus, cum ipsis peregrinis sanctissimum nobis pactum commerciumque intercedere. Omnia namque vel ipsorum peregrinorum, vel civium peccata, atque delicta adversus

versus peregrinos commissa, in ipsum potissimum Deum, ceu ultorem ac vindicem redundant. Nam peregrinus sociis atque cognatis destitutus, hominum pariterque atque Deorum misericordia magis videtur dignus.

C A P. V I.

Dii hospitales enumerantur.

ARctum itaque fuit olim hospitii vinculum, atque adeo etiam divini numinis reverentia sanctum, ut hospitii disceptationi Jovem inter alios superstitione religiosa primum praefereret antiquitas, Jovem hospitem eum appellans & invocans, quasi hospitii praesidem & vindicem, cujus in tutela hospites esse credebantur. Plautus in *Poenulo* Act. v. Sc. i.

Deum hospitem ac tesseram mecum fero.

Ita Romani Jovem *Xenium*, id est hospitem appellabant. Idque sine du-

38 I. P. TOMASINVS
bio Græcorum auctoritate. Ait enim
Homerus Od. ξ.

————— ὅπερ γὰρ Διὸς εἰσὶν ἅπαντες.

Ἐεῖνοι.

Ab enim Iove sunt omnes hospites.

Hinc fides Iovis hospitalis Cic. ad
Qu. Frat. *Non faciam ut illum offen-
dam, ne imploret fidem Iovis hospitalis.*
Et pro Dejotaro: *Si te palam interemis-
set, Iovis quidem illius hospitalis numen
non unquam celare potuisset.* Apulejus
lib. III. *Sed proh Iupiter hospitalis &
fidei secreta numina.* Eadem mente Vir-
gilius Æneid. I.

*Iupiter (hospitibus nam te dare jura
loquuntur)*

*Hunc latum Tyriis que diem, Troiaque
profectis*

*Esse velis, nostrosque hujus meminisse
minores.*

Ita Jupiter ultor & vindex suppli-
cum atque hospitem apud Plutar. in
Amatorio. Jovis autem hospitalis fœ-
dus tangit Apulejus Metam. lib. VI I.
de

de equis verba faciens : *Nec Hospita-
lis Iovis servato fœdere , rivalem sum-
mo furentes persequuntur odio.* Huc per-
tinet Lycaonis fabula , qui cum ho-
spitio susceptos hospites necaret , à
suscepto Jove , postquam ei epulas hu-
manas apposuisset , versus in Lupum ,
exemplo suo ostendit hospitii jura non
esse violanda . Ideoque Jupiter ab
Ovidio hospes appellatur , ejusque ara
venerationi fuit :

*Ante fores horum stabat Iovis hospitis
ara.*

Homerus certe variis in locis Jovem
tutorem hospitem deprecatur. Od. ξ.

*Et tu senex multa passus , postquam te
ad me duxit fortuna*

*Ne mihi mendacis gratificare , neque
mulceas.*

*Non enim ob id ego te honorabo , neque
diligam ,*

*Sed Iovem hospitem veritus , teque
ipsum miseratus.*

Et

Et in IX. Odyſſeæ :

*Jupiter autem ultor eſt ſupplicumque
hoſpitumque*

*Hospitalis, qui hoſpitibus ſimul vere-
cundis opitulatur.*

Idem in Odyſſeæ ζ :

*Jupiter tibi det hoſpes & immortales
Dii alii*

*Quodcumque maxime vis, quoniam
me benignus hoſpitatus es.*

Et alibi :

*Hoſpes, non mihi fas eſt, neque ſi vilior
te veniat,*

*Hoſpitem contemnere, ab enim Jove
ſunt omnes*

*Hoſpitesque pauperesque : munus au-
tem exiguumque charumque*

Templa etiam Jovi hoſpitali dicata
inſinuat Historia Machabæorum Lib.
II. cap. VI. *Antiochus in Hieroſolymis
templum Jovi Olympio dedicavit, & in
Gariſim, prout erant ii, qui locum inha-
bitabant Jovis hoſpitalis : adeo miſeros
Hebræos tyrannis premebat !*

A Jove

A Jove etiam fulmina hospitalia exorta prodit Barnabas Briffonius Lib. I. de Formulis p. 127. ubi varia enumerat fulminum genera. Quenam fuerint, explicat Seneca Lib. 11. Natural. Quæst. *Hospitalia fulmina quæ sacrificiis ad nos Jovem arcessunt, & (ut verbo eorum molliori utar) invitant.*

Venus præterea, veluti amoris mater, hospitali titulo honestatur. Cicero pro Cælio: *Huic facinori tanto tua mens liberalis, conscia, tua domus popularis, ministra, tua denique hospitalis illa Venus adjutrix esse non debuit.*

Minerva quoque hospitalis dicta, auctore Pausania Lib. III. *Quo in loco Parca sunt, ibidem est hospitalis Jupiter, & hospitalis Minerva.*

Castori & Polluci pariter hymnus dicebatur ξενισμός, quod hospitales essent, & placida numina, ut Scholiastes Pindari docet in Olympiis.

Hinc *Theoxenia* festum erat, ut Pindari Scholiastes tradit, in quo multi hospites confluebant, & hilariter excipie-

piebantur Ode. III. *Olympia* alii dictum hoc festum volunt, quod Herculi, Castori, Polluci, & hospitalibus Diis fuerit sacrum, ut refert ibidem interpretes, quia cum essent tutelares Deum ludorum præfecti ab Hercule, videbantur excipere hospites advenientes ad ludos.

Lares item. His accedunt Dii Viales, qui præsumt viis, quos invocare solent qui peregre proficiscuntur, & ad viam se accingunt, quos in libro de Donariis attigimus.

Apollo quoque Theoxenius, id est hospitalis Deus à Pellenensibus vocatus cultusque fuit, apud quos ejus Dei Templum, ad quod certamen Theoxenia nomine celebratum fuit; ubi victoriæ ejus præmium fuit argentum, teste Pausania, sive ut Pindari interpretes volunt, chlæna vestis.

Q
mano
lib. v.
de T
Legat
ac De
Vrbe
tium
factum
lib. xx
legati
cum p
dioru
actione
neque
mene
maxim
quod n
nostra
sic elo

C A P. V I I.

Hospitalitatis religio.

QVanta esset vis hospitii, quanta religio & necessitudo apud Romanos, indicat nobis T. Livius noster lib. v. ab urbe condita cap. xxviii. de Timasitheo Liparenfi loquens, qui Legatos Romanos hospitio exceptos, ac Delphos usque deductos, retro in Urbem sospites reduxerat. *Hospitium* (inquit) *cum eo Senatusconsulto factum est, donaque publice data.* Et lib. xxxvi i. de bello Syriaco Princeps legationis expositis initiis amicitiae cum populo Romano, meritisque Rhodiorum: *nihil, inquit, nobis tota nostra actione, Patres Conscripti, neque difficilius, neque molestius est, quam quod cum Eumene nobis disceptatio est, cum quo uno maxime regum, & privatim singulis, & quod magis nos movet, publicum civitati nostra hospitium est.* Ultima in Verrem sic eloquentiae Parens invehitur, tanquam

quam hospitii violatorem : Pater ad-
 erat *Dexio Tindaritanus*, homo nobilissi-
 mus, hospes tuus : cuius tu domi fueras,
 quem hospitem appellaras : eum cum illa
 auctoritate & miseria videres præditum,
 num te ejus lacryma, num senectus, num
 hospitii jus, atque nomen à scelere aliquam
 ad partem humanitatis revocare potuit ?
 Sed quid ego hospitii jura in hac tam im-
 mani bellua commemoro : qui *Sthenium*
Termitanum, absentem hospitem suum, cu-
 jus domum per hospitium exhausit, & ex-
 inani vit, absentem in reos retulerit, causa
 indicta, capite damnarit : ab eo nunc hospi-
 tiorum jura atque officia quaramus ? *Cæsar*
 de *Hædus* Lib. I: Quibus præliis, calami-
 tatibusque fractos, qui & sua virtute, &
Populi Romani hospitio, atque amicitia
 plurimum ante in *Gallia* potuissent, coactos
 esse *Sequanis* obsides dare nobilissimos ci-
 vilitatis. Et de *Germanis* Lib. VI. Hospi-
 tes violare fas non putant : qui quaque de
 causa ad eos venerunt, ab injuria prohibent.
 sanctosque habent ; iis omnium domus pa-
 tent, victus que communicatur. Immo sa-

crof-
 viola
 spani
 temp
 funi
 oppid
 fandi
 meru
 eos ad
 hospit

H

I M
 ve
 barba
 nus in
 Toxa
 po At
 Pylad
 etiam
 spond
 the, i
 viri ju

crofanctum hospitium fuisse, ejusque violati nefas, indicat Libro de bello Hispanico A. Hirtius Panfa : Eodemque tempore transfuga nunciavit ex oppido, Junium, qui in cuniculo fuisset, jugulatione oppidanorum facta, clamasse, facinus nefandum, & scelus fecisse, nam eos nihil meruisse, quare tali pœna afficerentur, qui eos ad aras & focos suos recepissent, eosque hospitium scelere contaminasse.

C A P. VIII.

Hospites adorandi ritus unde fluxerit.

IMmo ea paulatim crevit hospitum veneratio, ut apud Scythas, alioquin barbaros, pro Diis haberentur. Lucianus in Toxari, sive de Amicitia refert. Toxarim Scytham hominem Mnesippo Atheniensi, exprobranti sibi, quod Pyladem & Orestem peregrinos atque etiam hospites pro Diis colerent, respondisse. *Quod hospites erant, non Scythæ, id vero nihil obstat, quo minus boni viri judicentur.* Ho-

Hospites autem esse venerandos merito putabant veteres, tum ne inhumani viderentur, tum quia si Dii aliquando sub peregrinorum habitu ad mortales accederent, tectis ne prohiberentur. Magna itaque religione hospites adventantes recipiebantur. Sic Jovem apud Licaona Ovidius introducit.

*Et Deus humana lustris sub imagine
terras.*

Et VIII. Metam. de Jove & Mercurio:

Iuppiter huc, specie mortali, cumque parente

*Venit Atlantiades, positus caducifer alis:
Mille domos adiere, locum requiemque
petentes;*

Mille domos clausere sera.

Homerus pariter sapius Deus obrantes finxit, Quod quidem convenit cum illo D. Pauli à S. Chrystomo in sermone de Lazaro receptum. *Sectamini hospitalitatem; per hanc etiam quidam inscientes hospitio exceperunt Angelos.*

gelos. Ingressi igitur hospites excipientes supplices adorabant. Id manu fiebat ad os illata; qualiter apud Juvenalem à facie *jactare manus*. Sic Minucius Felix in Octavio: *Cacilius, simulacro Serapidis denotato, ut vulgus superstitiosus solet, manum ori admovens, osculum labiis impressit*. Nam is erat adorationis ritus apud veteres. Apuleius in Apologia: *nefas habet adorandi gratia manum labris admovere*; hinc labratum osculum, & labrata oscula. Sic numina sua, sic Imperatores suos adorabant, & Imperatorum imagines haud minus quam Deorum simulacra. Aliquando etiam manu ad os relata solebant sacram Principis purpuram contingere, capite demisso. Adorationis etiam mos erat, adorantes primum manum porrigere, deinde statim ad os referre; quanquam & primum alii contra faciebant, & manum osculari, deinde eam versus illum, quem adorabant protendere consueverant; unde *oscula jacere, & basia jactare*. Cornelius Tac. Lib. i. Hist.

Hist. cap. xxxvi. *Nec deerat Otho protendens manus, adorare vulgum, jacere oscula, & omnia serviliter pro dominatione. Ita etiam manu venerari, & manu salutare, ut de Nerone Tacitus: postea genuflexus & cætum illum manu veneratus est. Sic aurigæ flagello populum venerabantur, cum flagellum ipsum osculabantur. Sic amici tangunt dextram, Virgil. lib. viii.*

Compellare virum, & dextra conjungere dextram.

Vbi videndus est Servius: dextræ enim conjunctio amoris & hospitii signum, & propterea hospitibus dextra porrigebatur. Cic. pro Dejotaro: *Per dexteram te istam oro, quam Regi Dejotaro hospes hospiti porrexisti.*

Virgil. xi.

*Nec vos arguerim Teucris, nec fœdera,
nec quas*

Iunximus hospitio dextras.

Quod factum fortassis, vel quia dextra validior est sinistra, vel quia supplican-
tes

tes &
erigen
ram p
Dext
nerab
tanqu
aliciu
ritate
Ne
excipi
choro
runt.
aliqu
contin
Ang
des lar
sam po
vinum
officia.
Inte
de hosp
ventan
pianus
spes fu
ham lu

tes & miseros, quibus favemus, dextera erigere solemus. Semper enim dexteram porrigere, est auxilium præstare. Dextera etiam antiqui se mutuo venerabantur: per dexteram jurabant, tanquam fidei & virtutis auxilium; & alicui dexteram injicere, est in familiaritatem admittere.

Nec solum hospites adorabant, sed excipientes quoque, ut mos est Anachoretarum, iis pedes lavare consueverunt. Ita in Vitis Patrum Lib. II. *Cum aliquem sibi adesse senserunt servi Dei, continuo procurrununt obviam, & velut Angelum Dei excipientes adorant, pedes lavant, ad orationem invitant, mensam ponunt, atque omnia secundum divinum mandatum complent charitatis officia.*

Inter alia B. Apollonii documenta de hospitalitatis studio hoc erat: ut adventantes fratres *quasi Dominum suscipiamus advenientem.* Addit enim: *hospes fui, & suscepistis me.* Sic enim Abraham suscepit eos, qui homines quidem

C

vide-

videbantur, Dominus in eis intelligebatur.

Immo Hospites adorat Apollonius, osculo excipit, eorumque pedes lavat, velut in ejus vita memoratur: *Vbi autem appropinquare jam cœpimus, audita voce psalmi, etiam ipse Sanctus Apollonius procedit in occursum. Et ut vidit nos, statim prior adoravit usque ad terram, & surgens osculo nos suscepit. Vbi autem ingressi sumus Monasterium, oratione prius (ut moris est) data, pedes nostros propriis manibus lavit, & cætera qua ad requiem corporis pertinent adimplevit. Hæc autem facere ei moris erat omnibus adventantibus. Adorando genua tangebant, quia genua misericordiæ dedicata erant, ut ait Plinius: unde vota ad genua Deorum ponebantur, ac signabant, quemadmodum de Veterum Votis ac Donariis Cap. v. uberrime differuimus.*

Hosp

H

moru

ab on

vero

incog

exter

I I I.

Vnus

Hi ver

tur.

nobili

que ty

be, pa

currib

incolæ

loco,

eos fal

troduc

C A P. I X.

*Hospitalitas à quibus & in quos
potissimum exercebatur.*

Hospitalitas, nectar, ac pabulum
humanæ conditionis, & Clarissi-
morum Virorum delictum, pleno jure
ab omnibus, & in omnes exercenda. Hi
vero hospites, aut erant domestici, aut
incogniti. Qui domestici, erant amici
externi, in quos Martialis allusit Lib.

III. Epig. IV.

*Vnus erit (michi crede) satis, cui non eris
hospes.*

Hi vero magnis honoribus excipiebantur. Nam ut eorum erat fortuna & nobilitas, armis, fistulis, buccinis, atque tympanis procul admodum ab urbe, partim peditatu, partim equis, & curribus honorifice iis obviam ibant incolæ, eos expectantes in amplissimo loco, ubi summa comitate & verbis eos salutare, & in urbem ea pompa introducere, eosque ad proprios lares,

congregatis amicis deducere consueverunt. Cui officio, si Legati erant, seligebantur etiam à Senatu viri graviores, qui iis omnia hospitalitatis officia prolixè deferrent, conviviiisque magnificis, ac muneribus exciperent.

Amici præterea hospites habebant tesseras hospitales vel symbola.

Sin autem hospites erant incogniti & peregrini, horum quatuor erant genera. Primum nempe peregrinorum, puta mercatorum & negotiatorum, qui lucri gratia undique convolant, nihil maris pericula vel asperas vias timentes. Alterum eorum, qui orbis delicias ut lustrent, vel discendi causa, longe à patria & parentibus veluti exules spontanei regiones diversas peragrant, ut sunt hodie Germani, Galli, Flandri ac Belgæ, qui propter virtutes sponte exulant. Vel qui sacrorum causa, & ad ludorum spectacula publica convolant. Tertium eorum, qui publice à populo, vel à Principe missi, legationis causa aliunde

de ac
fortu
Hi m
atque
ejecti
pe tes
habet
Iliad.

Ste

Sic A

Pa

Præter
cieban
Græce
sive ra
genua.
tangeba
pliciter
supplic
habere
tes ver

de accedunt. Quartum eorum, qui fortuna, aut calu aliquo adveniunt. Hi maxime hospitio sunt excipiendi, atque humaniter tractandi. Qui enim ejecti à fortuna, domestici casus nempe tesseras, supplices vittas & ramos habebant. Inde Homerus Libro I. Iliad.

Stemmata habens manibus Phæbi vibrantis ab alto.

Sic Æneas Lib. VI II. Æneid.

Paciferaque manu ramum prætendit Olivæ.

Prætendere autem ramum, quod faciebant hospites peregrini, est apud Græcos *ωστέλειν σέφανον*; nam coronam sive ramum prætendentes tangebant genua. Petron. Arb. *Infelicissimus puer tangebatur genua cum fletu, petebaturque suppliciter.* Solebant enim veteres, cum supplicabant, præ manibus coronam habere, sive Lauri, sive Olivæ. Hospites vero supplices sedebant *ἐν ἐσχάρῃ*,

hoc est, in foco, ante cineres, ut videre est apud Homerum, ubi Ulysses ante cineres in foco sedet, quod non placet tandem Minoi socio Heroi Eche-
neo :

Ἀλκινόῳ, εἰ μὲν τί τοι τὸδε κάλλιον, εἰ δὲ ἔοικε,
Ξείνον μὲν χαμῶν ἠδ' ἀπὸ ἐσχάτης ἐν κονίῃσιν,

*Alcinoë, non sane tibi hoc honestum,
neque convenit*

*Hospitem quidem humi sedere ad fo-
cum in cineribus.*

Scripterat enim Homerus supra.

Ὡς εἰπὼν, κατὰ ἀπὸ ἐξέλι' ἐπὶ ἐσχάτη ἐν κονίῃσιν
Πὰρ πυρῆ.

*Sic fatus resedit ad focum in cineribus
juxta ignem.*

Atque hinc etiam dicta ἐσχάτη ab ἀπὼν, hoc est à precibus. Ibi enim preces ejecti hospitesque, sive miseri fundebant, ad misericordiam commovendam, unde *aram tenere, se ara tueri* apud Latinos, & Juvenalis Sat. x.

*Et ruit ante aram summi Jovis, ut vi-
tulus bos.*

Loquitur vero Poëta de Priamo, qui ad Aram Jovis à Neoptolemo est obtruncatus. Qui vero sic ante focos in cineribus sedebant supplices, (hospites ignoti videlicet & ejecti, quibus loqui vetitum observat Apollonii Rhodii Scholiastes Lib. iv.) si postea cognoscebantur, adlevabantur & in sella sedebant. Hom. Lib. vii, Odyss.

*Manu prehensum Ulyßem, prudentem
vario consilio*

*Levavit à foco, & in sedem locavit
splendidam,*

Filio cedere jussu virili Laodamante

Qui ei proximus sedebat, maxime vero ipsum amabat.

Ad hæc solemnitatem ludorum innuit Dionysius Halicarnasseus in excipiendis hospitibus per dies festos Libro vii.

Hospitum beneficentia patriæ desiderio postponitur, Halic. Lib. v. Etrusci à Cumaniis casti, atque in agros Romanos profugientes, cum in Urbem plaustris

comportati omnibus humanitatis officiis fo-
verentur, abjecto patriæ desiderio apud
benefactores remanent. His Senatus lo-
cum in Vrbe ad edificandum dedit, vallem
inter Palatinum & Capitolinum colles,
quatuor ferme stadiis protensam; qui us-
que ad nostram ætatem vicus Tuscus Ro-
mana lingua vocatur.

C A P. X.

Ius Hospitalitatis.

Hospitalitatis apud veteres jus eo
in pretio fuit, ut sanguinis id-
nexui præferrent. Hoc autem sale &
mensa contrahi solitum. Mutuis quo-
que muneribus inter se homines co-
pulabantur, vel coram, vel per in-
ternuncios. Hinc Virgilius Lib. IX.
Æneid.

*Euryalus phaleras Rhamnetis, & au-
rea bullis*

*Cingula, Tyburti Remulo diuissimus
olim*

Quæ

Quæ mittit dona, hospitio cum jungeret
absens

Cædicus.

Cædicus nempe Remulo, cum absens eum sibi hospitio vellet jungere, misit phaleras & cingula bullis aureis, hoc est clavis, insignita. Et hoc quidem jus velut hereditarium à parentibus ad posteros traducebatur, cujus vel contrahendi, vel renovandi & instaurandi quænam ratio fuerit, apud Græcos Homerus docet, sub Diomedis & Glauci persona, quos in ipso prælio paternam hospitii necessitudinem renovasse antea monuimus.

Sic hi media in acie à mutuo conflictu sibi temperant. Teucer vero Trojanus, licet cum Priamo esset sanguine junctus, non dubitavit cum Trojanis pugnare, seque popularium sanguine coinquinare. Cætera hospitalitatis jura Homerus sub fabularum involucris descripsit. Quam sacrum ac inviolabile voluerit hospitii jus indica-

vit Aurelius Imperator in Epistola militari ad Vicarium suum, ubi leges militum decernit: *in hospitibus caste se agant.* Ideoque violatum hospitii jus punivit severissime, ut notat Vopiscus. *Solus omnium militem, qui adulterium cum hospitis uxore commiserat, ita punivit, ut duarum arborum capita infleeteret & ad pedes militis deligaret, eademque subito dimitteret, ut scissus ille utrinque penderet.* Philippus etiam Rex Macedonum, improbissimo militi, ingrattissimo hospiti, stigmata inscribi iussit, ingrattum hospitem testantia, quemadmodum prolixè narrat Seneca de Beneficiis Lib. IV. cap. xxxvii.

Iuris autem hospitalis caput erat Hospites ab aliena vi atque injuria defendere, præeuntibus etiam animantibus iis, quibus vis nulla rationis. Nimirum homines hospitalia servare jura ex avibus cognoscunt: quid religionis hospitibus sit deferendum, quod obsequium deputandum. Nec quidquam in libris veteris novique foederis magis

inculcatur piis animis, quam jus hospitii. Atque in primis gentium Doctor I. ad Timotheum I I I. hospitales jubet esse Episcopos, quorum est Christi exemplo anniti, ut non solum verbo, sed exemplo aliis præluceant. Quod ejus officium luculentius exaggerat Barbosa de Officio & Potestate Episcopi, Parte prima, T. I I. Concl. IX.

Immo Servatorem Christum extremi Iudicii sententiam iis benignam pronunciatuum memorant sacræ literæ, qui hospitalitatis munus in egenos exercuere.

CAP. XI.

*Hospitia quamobrem primitus
instituta.*

VT peregrinantes & advenæ susci-
perentur, splendidum ac heroi-
cum arbitrabantur, patere domos ho-
spitibus; quin etiam ad urbium com-
mendationem atque ornamentum per-
tinere, exteris hoc liberalitatis gene-
re, ut ait Cicero de Officiis lib. II. in
urbe nostra non egere. Cui simile est
illud Pontani. *Est autem non modo pri-
vatorum civium, verum etiam urbium
ipsarum summa laus, privatas domos pate-
re peregre venientibus.* Est enim species
publicæ humanitatis, ut hospitio pere-
grinus non egeat. Cujus in sacris lite-
ris atque prophanis exempla passim
obvia. Nec sine spe præmii: *Tanta
namque, eleganter inquit S. Ambrosius
Officior. lib. II. c. XXI. est apud Deum
hospitalitatis gratia, ut ne potius quidem
aqua frigida à præmiis remunerationis*
immu-

immu-
recepti
des qu
scis,
scipias
Christi
sicut
nistris
me.

G
unqu
cula
nam
virgin
libera
caver
fes, v
pulso
Ne
bus &
sed pl
circa
ra; n
sublev
teros

immunis sit. Vides quia Abraham Deum recepit hospitio, dum hospites quarit? Vides quia Loth Angelos suscepit? Quid scis, an & tu cum suscipis hospitem, suscipias Christum? cum in hospite sit Christus, quia Christus in paupere est, sicut ipse ait: In carcere eram, & venistis ad me, nudus eram & operuistis me.

Gillas Agrigentinus, omnium qui unquam fuere liberalissimus, spectacula edendo, epulas apparando, annonam in caritate rerum subministrando, virgines dotando, domum suam adeo liberalitatis officinae & hospitalitati dicaverat, ut quingentos equites Gelenfes, vi tempestatis in praedia sua compulsos, propria impensa aluerit.

Nec hospitia publica solum hospitibus & peregrinis recipiendis erecta, sed plerumque ad exercenda maxime circa advenas & egenos pietatis opera; ne dicam ad urbium splendorem. sublevando nempe cives, qui aliter exteros recepturi essent, ubi loca merce-

naria defunt. Optimo proinde confilio ea non raro ædificata Principum beneficentia, ad sui nominis perennitatem, & pietatis studio, quo nec Turcarum Imperatores destituti. Immo sapius in conscientia sublevationem, dum præter Principes, cives quoque opulentiores, hæredibus orbati, extremo vitæ articulo facultates suas hospitali extruendo legant. Quo nullum mortalibus factum dignius: omnes quippe in hoc Mundo peregrinamur. *Nec enim juxta Apostolum ad Hebræos cap. XIII. habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.* Unde D. Bernardus in Sermone de S. Benedicto Abbate: *Peregrinus ad patriam suspirat, ad patriam tendit, vestitum & victum habens, non vult aliis onerari. Beatus plane, qui suum sic agnoscit, sic deplorat incolatum, dicens Domino: Quoniam advena ego sum apud te, & peregrinus sicut omnes patres mei.*

Hæc autem locorum privilegia & immunitates Episcoporum est strenue
tueri,

tueri
Nec e
peregr
extru
res, H
modi
res i
adven
cupat
sunt.

Hosp
b

E
rivatu
piebar
quod
tem p
tæ qu
spitib
bus p

tueri, mandato sacrorum Canonum. Nec ejusmodi loca tantum advenis & peregrinis Christiana pietate fuerunt extracta, sed Ordines præterea militares, Hospitaliariorum nomine, ad ejusmodi locorum tutelam instituti. Plures insuper Religiosorum Societates, advenis, ac peregrinis suscipiendis occupatæ, plurimis in locis hodie supersunt.

C A P. XII.

Hospitia antiquorum, quæ publica, vel privata, declarantur.

EX honestissima & humanæ vitæ consona hospitem receptione derivatum est loci nomen, in quo recipiebantur, *hospitalis* & *hospitale*, quod est hospitis, sive quod ad hospitium pertinet. Hinc apud Græcos certæ quædam erant ædes peregrinis hospitem recipiendis destinatæ, de quibus Plato in Libro de Legibus etiam præ-

præcipit, quæ ab illis ξενοδοχεῖα, ξενῶντες,
καταγωγῆ, καταγωγία κατελύματα.

Tales quoque Romani domus habuerunt, in peregrinorum usum extractas, quas hospitalia vocarunt. Vitruvius supra à nobis advocatus Lib. VI. cap. x.

Hinc hospitale cubiculum apud Livium Lib. I. *Exceptus benigne ab ignavis consilii, quum post cœnam in hospitale cubiculum deductus esset.* Et Lib. II. *Alii profecti domos, nuntii hospitalium beneficiorum, multos Romæ hospitium, urbisque charitas tenuit.* Symmachus Lib. III. Epist. XIV. *Deos enim facio testes, has domus, quarum alteram postulasti, jamdudum à me hospitibus esse decretas.*

Cretenses etiam, ut testis est Athenæus Lib. IV. cap. IX. passim per totam suam Insulam binas habuerunt semper in illis Syssitiis extractas domos, unam quam ἀνδρείον appellaverunt, alteram κοιμητήριον in qua hospites diversari, atque dormire solebant. Ad Constantini ætatem celebre fuit hospitale

S. Sam-

S. Sa
staura
stum
Iustini
hospita
& m
quoda
tructum
que gr
tera p
collap
Iustini
ficien
to amp
ronius
rologi
tem fu
confi
vella l
hujus
nas, q
pus C
nius e
nianus
hospiti

S. Samsonis, ab eodem Imperatore instauratum, postquam ab incendio exustum fuit, ut Procopius de Ædificiis Iustiniani Imperatoris Lib. I. *Erat hospitale, in quod recipiebantur languidi & infirmi, superioribus annis à religioso quodam viro, cui Samson nomen erat, extractum: restabant quadam vestigia, neque gregarius militibus satis commoda; cætera perierant, una cum templo exusta & collapsa. Instauravit illud nobile hospitale Iustinianus, structura splendore magnificentius, & mansionum multitudine multo amplius. De hoc incomparabilis Baronius, in notis ad Romanum Martyrologium Die xxvi I. Iunii. Hoc autem fuisse primarium, sub quo alia constituta essent, quæ in eadem Novella leguntur. LIX. cap. III. Porro hujus hospitalis presbyter fuit Menas, qui tunc temporis erat Episcopus Constantinopolitanus. Baronius etiam ad Annum 530. Iustinianus hospitia duo edificavit unum pro hospitibus peregrinis, alterum ut in eo requie-*

quiescerent & refocillarentur pauperes & ægroti, & hæc in via, qua ad Templum itur Hierosolymis. Cui nihil cedit quod ponit Jo: Leo Africanus Lib. III. pag. CXIII. in descriptione civitatis Fessæ. In hoc oppido ducenta fere hospitia, atque inter hæc maxima, qua in eminentiori urbis parte summo Templi sunt viciniora. Horum quodlibet triplicem habet contignationem: cubicula autem centum & viginti, aut etiam plura. Est & cuique suus fons cum secessu, & aqueductus elegantissimus, qui sordes omnes efferunt. Neque unquam majora adificia me vidisse memini. Simile quid innuit Lucianus de Syria Dea. In sacra civitate (sacrorum causa peregrinantem) publicus hospes excipit. Certi enim uniuscujusque civitatis hospites ibi sunt, & quod ex patria cujusque venit, id denuo apud se recipit.

In Regno Chinarum hospitia disposita per vias, quæ singula exercitum quotidie possunt excipere, narrat Marcus Polus lib. II. c. xx. quod adducit Majolus

Majolus
gener
& jur
cipium
loquit
Cont
cepi
rator
pro
Quo
riam
com
truct
Qu
vans
simul
solenn
mann
serte
in Sa
adven
Ver
fuetud
Princi
hospiti

Majolus in Colloquio xxiii. Cujus generis in Oriente multa, ubi homines & jumenta simul in eodem stabulo accipiuntur. Quod etiam sæpe ex colloquiis Illustrissimi Equitis Simonis Contareni, D. Marci Procuratoris, accepi, qui bis ad Othomanicum Imperatorem Oratoris munere functus erat pro Serenissima Republica Veneta. Quod non minus ad Imperatorum gloriam pertinet, quam ad peregrinorum commodum, etiamsi cultu minori extracta sint.

Qualia in Westphalia etiam observans Lipsius, ubi jumenta & homines simul hospitantur, istum gentis morem solenni Epistola false vellicavit: cui Dommannus I. C. magnæ auctoritatis diserte admodum respondit. Nec aliter in Saxonia inferiori passim in pagis advenæ excipiuntur.

Verum ad privatos etiam hæc consuetudo transiit. Immo apud Reges & Principes partes palatii præstantiores hospitibus adsignantur, quæ Etrusco idio-

idiomate *Foresterie* vocantur. Quam comitatem imitati fuerunt alii, suis in ædibus, maximeque viri passim religiosi, qui in unoquoque cœnobio cubicula hospitibus splendidiori supellectili destinarunt. Ea quoque extraneorum Virorum Clarissimorum imaginibus exornata tradit Pausanias Lib. VI. qui ait : *Hospitii gratia Suphiddii, Lampi, & Aristarchi effigies dedicaverunt.*

Immo in quibusdam etiam trans-euntium hospitem memoriæ exsculptæ leguntur. Sic in ædibus Comitum S. Bonifacii, Patavii Vir splendidissimus Co. Hercules, quum tres Cardinales hospicio excepisset, pari fortuna ad summum Ecclesiæ fastigium e-ctos, in majori triclinio iis monum-entum decreverat, quod fati injuria in-tervertit. In superliminari Palatii fam-iliæ Contarenæ ad Brentam, qua Patavio Venetias itur, superest hodie tabella aurata hoc Elogio :

de Tesseris Hospitalitatis. 69

HENRICVS VALESIVS REX
CVM E POLONIE REGNO QVOD EIVS
SVMMÆ VIRTVTI MERITO FVERAT
DELATVM IN GALLIAM
CAROLO FRATRE IX REGE
VITA FVNCTO
AD PATRIVM ET AVITVM IRET
HAC ITER FACIENS
VLTRO AD HAS ÆDES DIVERTIT
TOTA FERE ITALIA COMITANTE.
ANNO SALVTIS M. D. LXXIIII.
VI. CAL. SEXTIL.
TANTÆ HVMANITATIS MEMOR
FEDERICVS CONTARENVS D. M. PROC.
FVNDI DOMINVS M. P.

70 I. P. TOMASINVS

Nec factum destituitur vetustatis
exemplo. Nam & in Tusculano Bri-
xiensi hoc extat monumentum :

IMP. CAESAR, PRO. SALVTE

DIVAE. CORNELIAE

VIVENTE. M. TVLLIO.

ET. L. CRASSO. ET. PETRONIO.

SCEVOLA... VIR.

HOSPES. ERAT. CAESAR.

CORNELIAE. Q. PATER.

CAP.

De p
INt
I era
excep
bland
tim g
inter
rentu
à forib
excipe
Salve
tera in
quæ ge
mentis
potiffi
plerum
atque
ex sacri
& unge
cas fier
Joanne
micus

C A P. XIII.

De prima Hospitum exceptione.

INter officia hospitalitatis primum erat *ἀσπασμός*, hoc est salutatio atque exceptio, sive invitatio peregrinorum blanda & humana, partim verbis, partim gestibus quibusdam constans: ut interiores animi affectus demonstrarentur, nec ferrent peregrinum procul à foribus esse; sed ei obviam irent, & exciperent advenientem hac formula: *Salve hospes*. Deinde apprehensa dextera in domum ducebatur: onera, si quæ gestabat, ei mox levabantur. Jumentis pariter prospectum fuit. Prima potissimum cura fuit, hospites de via plerumque fessos molliter collocare: atque in Orientalibus regionibus, sicut ex sacris literis monui, hospites lavare & ungere. Quod hodieque apud Turcas fieri, auctor mihi eruditissimus Joannes Veslingius, celebris Anatomicus Patavii, diu in Ægypto moratus,

tus. Lavabantur autem pedes, ut pulvis in via contractus detergeretur. Ita Ulyssi apud Homerum. Et quidem priscos hospitibus præbuisse aquam calidam, ad abluendum corpus ac pedes; gelidam manibus, indicat illud Martialis:

— *Calidæ gelidæque minister.*

Et Horatius Serm. Lib. I. Sat. IV.

Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos;

E quibus unus avet, quavis aspergere cunctos,

Præter eum, qui præbet aquam.

Item Serm. Lib. II. Sat. II.

— *nec sic, ut simplex Nævius, unctam*

Convivis præbebit aquam.

Ubi præbere aquam, est convivio excipere. Convivator enim ad hoc balneum calefaciebat. Quod Lyricus Carm. Lib. III. Ode. XIX. *Aquam temperare ignibus.* Et qui domi non habebat

bebat
balnea
parata
vium l
& adv

L. O
RVF
SC
BIS.
S. C.

QVI.
M
HOSPI
Sed ele
rollum

C. A

COLO
ADVE

LAVAT
GRA

bebat balnea, conducebat hospitem ad balnea iisdem magnificentiâ publice parata : Sic legimus Romæ L. Octavium lavationem gratuitam hospitibus & adventoribus instituisse.

L. OCTAVIO. L. F. CAM
RVFO. TRIB. MIL. LEG. IIII.
SCYTHICAE. PRAEF. FABR.
BIS. DVOMVIRO. QVINQ. EX
S. C. ET. D. D. AVGVRI. EX. D. D.

CREATO

QVI. LAVATIONEM. GRATVITAM
MVNICIPIBVS. INCOLIS
HOSPITIBVS. ET. ADVENTORIBVS &c.

Sed elegantius ex Lapide apud Zagarollum :

C. AVRVNCEIVS.

COTTA

COLONIS. INCOLIS. HOSPIT.

ADVENTORIBVS. SERVIS Q.

EORVM

LAVATIONEM. EX. SVA. PECVNIA

GRATVITAM. IN. PERPETVOM

DEDIT

D

Para-

Parabantur etiam vestes aliquando, si iis indigerent, deinde epulæ, ut refo-
cillarentur; inter quas moris erat, illos
blandis verbis ad cibum & potum ca-
piendum adhortari. In mensa vero sal
& vinum primas tenebant. Salis enim
confortio res contrahi solitæ. Hinc
Æschines in oratione de perperam
obita legatione: civitatis salem publi-
camque mensam ait se plurimi face-
re. Sal enim ante cibos apponeba-
tur, veluti amicitiaæ symbolum, ut
testis est Eustathius in Iliad. & Cæ-
lius Rhodiginus Antiq. lect. lib.
xii. c. i. Sic apud Germanos ac-
ceptus à propinante cyathus adimit
omne jus agendi injuria. Quod autem
sal hospitale agnoverit divinum Eu-
stathius, apparet ex supplicationibus,
in quibus quædam scribit ex sale com-
posita. Post cœnam, vel prandium
sine tædio rogabantur, cujus rei cau-
sa venirent, aut quam re indige-
rent. Ita Dido Æneam excepit apud
Virgilium Lib. i. Æneid.

Mul-

Mu
I
Nu
n
Nu
q
Imm
g

Hospit
ver

A D
spi
miora c
meri O
bus, ut
scrent.
Alii l
dicata.
amicos
honorar

*Multa super Priamo rogitans, super
Hectore multa:*

*Nunc quibus Aurora venisset filius ar-
mis;*

*Nunc quales Diomedis equi, nunc
quantus Achilles.*

*Immo age, & à prima dic hospes ori-
gine nobis.*

C A P. XIV.

*Hospitum, ac Legatorum peregre
venientium, itemque exu-
lum tractatio.*

AD majorem urbanitatem erga ho-
spites solebant veteres dare publi-
miora domus loca. Didymus ad Ho-
meri Odyss. id factum notat hospiti-
bus, ut melius exciperentur ac quie-
scerent.

Alii habebant cubicula hospitibus
dicata. Et qui hospites expectabat,
amicos & agnatos invitabat ad eos
honorandos. Ædes suas pretiosa su-

pellectili ornabat, vasisque argenteis & imaginibus, ut omnia fulgerent. De tergenda domo in adventu hospitis Iuvenalis :

Verre pavimentum : nitidas ostende columnas.

Hæc omnia infra, ubi de moribus Græcorum & Romanorum. Excipiebantur etiam ruri, sed non invitis agri dominis. Quem morem fuisse veteribus ostendit Columella rei Rusticæ Lib. XII. cap. III. ubi meminit eorum, quibus ad hospitem adventum utitur. Id tamen villico non fuisse usque liberum sine domini licentia, constat ex eodem Lib. XI. c. I. *Hospitem nisi ex amicitia domini quam rarissime recipiat.* Monitum salutare, ad rei familiaris incrementum. Hospites igitur non excluderunt prisca, sed parasitos : In quam rem Cato de Re Rust. cap. v. de Villico : *Parasitum ne quem habeat.* Libertum sane advenientes hospitio excepisse, refert Merula apud Varro-

nem

nem I
libertu
absent
spitab
bantur
in Epi
bis, hic
tus er
human
quoqu
Ho
sic me
LXIV
Hoc
Com
Tan
Tan
Crea
Aut
Alcino
tem exc
rus Od
lorcho
nument

nem Lib. III. cap. II. Scriba librarius
libertus ejus, qui apparuit Varroni, & me
absente patrono hospitio excipiebat. Ho-
spitabantur in hortis, & in eos invita-
bantur. Quod Seneca lepide significat
in Epistola XXI. *Hospes hic bene mane-
bis, hic summum bonum voluptas est, para-
tus erit istius domicilii custos, hospitalis,
humanus, & te polenta excipiet, & aquam
quoque large ministrabit.*

Hospitalitatem etiam suam in hortis
sic memorat Martialis Lib. IV. Epigr.
LXIV.

*Hoc rus, seu potius domus vocanda est,
Commendat Dominus; tuam putabis:
Tam non invida, tamque liberalis,
Tam comi patet hospitalitate
Credas Alcinoi pios Penates
Aut facti modo divitis Molorchi.*

Alcinoi pietatem, qua Ulysses hospi-
tem excepit, multis deprædicat Home-
rus Odyss. 3. Herculem vero à Mo-
lorcho hospite exceptum Tibullus mo-
numentis reliquit.

Inter peregrinantes autem præcipui sunt Legati, alique illustrioris fortunæ, dignitatis, & auctoritatis viri, tum Politici, tum Ecclesiastici, quibus merito inter alios omnis generis honores sunt deferendi. Viris autem illustribus undique occurrunt vel clientes, vel amici, vel ipsi oppidorum Domini, hodieque urbes ipsæ splendidæ, ac profusæ iis tractandis: Legatis cum primis festiue, & majori civium comitatu, quibus in lætitiæ significationem obviam itur, eoque magis, quo fuerint Legati Principum amicorum. In eorum gratiam deliguntur à Senatu viri nonnulli celebriores, & illi potissimum, qui cum advenis illis vel moribus, vel vitæ genere atque professione sunt quodammodo conjuncti; adsunt etiam Consules & Præsides. Hi publico nomine illos honorifice salutant, omnia illis humanitatis atque hospitalitatis officia deferunt ac pollicentur. In urbem introductos in ædes splendidas conducunt, ubi

ubi una cum illis epulantur, illosque honestis humanisque colloquiis exhilarare student. Quod si forsitan apud aliquem civem divertunt, illuc munera publica mittunt, inter quæ vinum honorarium. Eundem morem apud Romanos fuisse, Isidorus indicat: *Honorarium vinum, quod Regibus & potentibus honoris gratia offertur.* Hinc publico convivio excipiuntur, & si diutius morantur, ludi quoque & choreæ illustrium matronarum, ac omnis generis spectacula in illorum gratiam eduntur. Per urbem, ædificia, aliaque visu digna, spectatum magno comitatu deducuntur. Coronabantur etiam prisco more capita Legatorum verbenis. Nimirum talis Legatio inter ipsos hostes erat veluti quædam pacis sequestra. Quamquam & Legatos olea velatos, sicut & pacem petentes legimus. Virgil. VII. *Aneid.*

Centum oratores augusta ad mœnia regis

*Ire jubet , ramis velatos Palladis
omnes.*

Neque enim Legati statim negotia tractabant, sed per aliquot dies antea munuscula dividebant, accipiebantque, ut fecit Jason in patriam reversus. Nam teste Pindaro per quinque dies versatur circa negotia, tandem die sexta consanguineos de re, ob quam venerat, admonet. Sic etiam Bellerophon apud Homerum à tempore, quo exceptus erat, post aliquot dies literas tradit Regi Solymorum. Apud eundem pariter Glaucus & Diomedes colloquuntur; quod à viris doctis non est observatum, suntque alia hujus rei exempla apud Homerum.

Romanorum erga Legatos Hospitalitas profecto insignis fuit, tantaque liberalitas in excipiendis, ut per urbanum Quæstorem publicum hospitium & munera, quæ Lautia dicebantur, sæpe etiam commeatus large & hospitaliter, & vestimenta publico
nomi-

nomi
comp
tim
Cap.
cleme
cum
vos r
tinus
juven
septim
plent
Si
landu
Perfec
viam
nem
fuitq
condi
ipfi,
præbe
Re
de Leg
los don
tibus
bina L

nomine præstarent. Quod pluribus comprobare possumus, & præsertim ex Valerio Maximo Libro v. Cap. I. *Ante omnia humanissima & clementissima Senatus acta referam. Qui cum Carthaginiensium Legati ad captivos redimendos in Urbem venissent, protinus his nulla pecunia accepta, reddidit juvenes, numerum duum millium & septingentorum quadraginta trium explentes.*

Sic etiam Senatus, cum ad gratulandum sibi Prusiam Bithyniæ Regem, Perseo defuncto, venire audiisset, obviam illi Publium Cornelium Scipionem Quæstorem Capuam misit: censuitque ei domus Romæ quam optime conduceretur, & copiæ non solum ipsi, sed etiam comitibus ejus publice præberentur.

Refert Livius Lib. xxx. cap. xvii. de Legatis Massinissæ, *Legatis in singulos donane minus quinquem millium, comitibus eorum millibus æris, & vestimenta bina Legatis, singula comitibus data.*

Severus Imperator, ut constat ex Flavio Vopisco, Legatis septuagenos vicanos aureos dedit, eosdem præmisit, facta potestate, si qui vellent remanere, ac secum Romam redire.

Quæ munera Legatis & Hospitibus Multis missa Xenia & apophoreta vocabantur, etiam si aliis placeat Legatis Lautia: Xenia quæ à privato privatis hospitibus & amicis offeruntur vocari. Hinc Martialis Lib. XIII. Xenia nuncupat carmina amicis loco Xeniorum missa.

Hac licet hospitibus pro munere distichamittas,

Reges Persarum è Legatis unicuique talentum Babylonicum argenti dabant. Talenta vero fuisse duas phialas argenteas; item armillas & acinacem & torquem: hac autem universa mille Daricis æstimata, & præterea stolam Medicam, quam Doryphoricam appellant. Auctor Ælianus Lib. I. cap. XXII. *Varia Historiæ.*

Legatos etiam largioribus poculis in-

invita
pisco.
rum,
ipsis p
ab his
de m
eo dis
bibat.

Ne
Legat
Nequ
norib

Tu
piendi
public
pum in
illis pr
quibu
quiden

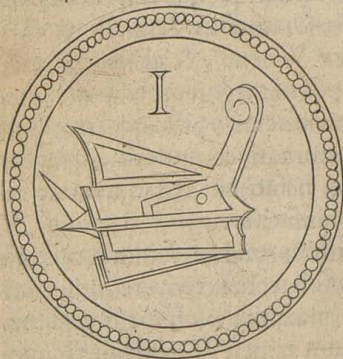
natus a
Ext
inopes
mum h
interdu
si grav

invitare solebat Bonofus ex Flavio Vopisco. Nam si quando Legati Barbarorum, undecunque gentium venissent, ipsis propinabat, ut eos inebriaret, atque ab his per vinum cuncta cognosceret. Unde merito Aurelianus Imperator de eo dixit, Non ut vivat natus est, sed ut bibat.

Nec Italis Principibus quidquam Legatis splendide excipiendis deest. Neque enim discedunt ab iis, nisi honoribus & donariis onusti.

Turcarum quoque Imperator excipiendis Oratoribus Serenissimæ Republicæ Venetæ, & aliorum Principum insigni magnificentia utitur, dum illis preciosas auro pictas vestes tribuit, quibus ornati comparent, quandoquidem nemo nisi Regis munere ornatus admittitur.

Extorres quidem rerum consilii que inopes sub tectum recipere, non minimum humanitatis officium censetur: interdum tamen id periculi plenum, si gravissimis Principum commina-

tion
tem
jus
teres
te Ja
ctan
cap.
In
litæ
suet
tio
sthe
mih
ficar
quip
dom
que
fibi
mal
Q
veru
tate
tus
post
men

tionibus vetitum. Saturnum errantem atque inopem Janus exceptit. Cujus rei argumenta sunt nummi veteres, in quibus est cum duplici fronte Janus, & in altera parte navis. Lactantius auctor de falsa relig. Lib. I. cap. XIII.

In Æthopioa Theodori Cynopolitæ, cujus notitiam Latinamque consuetudinem Eximio Viro Leoni Allatio grata debet posteritas, ad Demosthenem verba sunt Æschinis. *Quid mihi hospitia exhibes, qui rerum domesticarum hospitem reddidisti?* Extorris quippe fuerat ille. Proinde se rerum domesticarum peregrinum ait, fortique animo illudit ejus operam, quem sibi adversum fuerat expertus, tanti mali causam.

Quinimmo non solum hospites, verum & hostes non temnenda comitate acceptos auctor Cornelius Tacitus Annal. XIV. cap. XXIV. *Nec multo post Legati Tigranocerta missi, patere mania afferunt, intentos popularis ad iussa;*

simul hospitale donum, coronam auream tradebant.

Sed crescente Imperio Romano, cum undique sociorum Legati ab exteris Romam confluerent, sublato immoderato sumptu in iis excipiendis, decretum est, quod Legati Regum, Municipiorum & Coloniarum ad ædem Saturni diverterent, ibique apud Præfectos ærarii nomina darent & literis adscribi deberent, & quum commodum foret noscendis singulorum postulatis Senatus daretur, & post exposita mandata singuli ad suas Provincias mitterentur. Cur vero ad Saturni templum? Aliqui factum putant, quia Saturnus, cum esset peregrinus, hospitibus gauderet. Alii ut eorum nomina in publicas tabulas referrentur. Apud ædem Saturni erat ærarium publicum.

Legatis vero externorum Principum, seu alterius gentis, antequam admitterentur, exploratores, seu aliquis ex minoribus Magistratibus obviam mit-

mit
quire
Urbe
natu
bant
bant
Be
Urbe
Deos
in V
ædes
Eryc
extru
ret,
tra m
fana
Urbe
rum z

mittebatur, qui & quæ peterent inquireret; poſtea in æde Apollinis extra Urbem, aliquando in æde Bellonæ Senatu habito, eorum poſtulata noſcebantur, quos, ſi videbatur, admittebant.

Bellonæ enim templum ideo extra Urbem conſtructum erat, quia quos Deos vi ſua veteres obefſe putabant, in Urbem diutius non admifere. Sic ædes Vulcani & Martis: Sic Veneris Erycinæ extra Collinam magna mole extructæ fuerunt, ne libido invaleſceret. Vitruvius Lib. I. cap. VII. *Extra murum Veneris, Vulcani, Martis ſana ideo collocari, uti non inſueſcat in Urbe adoleſcentibus, ſeu matribus familiarum venerea libido.*

CAP. XV.

De Omine in Hospitum adventu.

ITa religiose prisca hospitalitatem coluere, ut etiam bona auspicia malis depellendis ex adventu hospitem arriperent. Cujusmodi ad quartanam profligandam apud Plinium Valerianum, vel quod verisimilius, posterioris ævi compilatorem empiricum, variæ superstitionis heic plenum. Lib. III. cap. VI. legitur: *Panem & salem in linteo de Lyco liget, & circa arborem licio alliget, & juret per panem & salem: crastino mihi hospites venturi sunt, suscipite illos. Hoc ter dicat.* Quem locum hæcenus corruptum sic restituit Ioannes Rhodius: *Panem & salem in linteo licio deliget, &c.* Panem & salem mensis sacrum fuisse constat ex Plinio, qui Lib. XXXI. cap. VII. ait, *veteres salem cum pane & caseo esitasse.*

Istius

Istius autem religionis adhuc vestigium est apud Germanos, qui jurant per salem & panem. Nec prætereundum quod Maximus Planudes in Vita Æsopi narrat, ob hospitalitatem linguam ipsi solutam.

C A P. X V I.

Apparatus Hospitalitatis circa Viatores: ubi de Tesseris, & Symbolo.

VNiuscujusque fortunæ ac conditioni respondebat apparatus in excipiendis hospitibus. Omnia vero humanitatis plena sumptibus honorificis fiebant. Hospitii majestatem præ cæteris insigniter augebant preciosa ædium supellex, virorum clarissimorum comitatus, & munera accedentibus oblata. Quæ omnia breviter tangit Vitruvius Lib. vi. cap. x. ubi de Xenis: *Nam cum fuerunt Græci deliciores, & ab for-*

una opulentiores, hospitibus advenientibus instruebant triclinia, cubicula, cum penu cellas. Primoque die ad cœnam invitabant, postremo mittebant pullos, ova, olera, poma, reliquasque res agrestes. Ideo pictores ea, quæ mittebantur hospitibus, picturis imitantes, Xenia appellaverunt. Ceterum mos erat tesseram dare hospitibus semel receptis dimidiatam, quam quicumque attulisset ad hospitem, continue agnoscebatur, hospitio receptus, tanquam amicus & vetus hospes. Quod jus necessitudinis, quoniam ad posteros transibat, tesseram hospitaliæ diligenter observabant. Plautus in Pœnulo: Act. v. Sc. II.

Ego sum ipse, quem tu quæris.

POE. *Hem quid ego audio?*

AG. *Antidama gnatum me esse.*

POE. *Si ita est, tesseram*

Conferre si vis hospitalem, eccam attuli.

AG. *Agedum huc ostende, est par probe, nam habeo domi.*

POE.

POE. O mi hospes, salve multum,
nam mihi tuus pater,

Pater tuus ergo hospes Antidamas
fuit,

Hac mihi hospitalis tessera cum illo
fuit.

A G. Ergo hic apud me hospitium tibi
præbebitur.

Tabulas vero hospitales, tesserae
divisæ loco, etiam geminas fuisse fa-
brefactas, aperte monstrant in ædi-
bus Farnesianis, quæ servantur Græci
idiomatis æneæ. Quas Benedictus He-
gius apud Georgium Gualterum in
Siciliæ monumentis sic Latine red-
didit.

SVB SACERDOTE
 NYMPHODORO PHILONIS F.
 CVM SENATVS ADESSET
 PRAESIDE TRIBV
 HYLLEORVM PRAETORE
 DIOCLE DIOCLIS F.
 SCRIBA HADRANIONE ALEXANDRI F.
 DECRETVM DIE BIMESTRIS CARNEI EXEVNTIS
 OMNINO DE PVBLICO HOSPITIO
 DEMETRIO DIODORIE SYRACVSANO
 PLACVIT POPVLO SENATVQVE
 POSTQVAM NVNCIAVERE LEGATI
 ROMAM PROPECTI
 PASION PASIONIS F. COFETIS N.
 ET THEODORVS THEODORI F. XENIAEN.
 DEMETRIVM DIODORI F. SYRACVSANVM
 MVLTO AC MAGNO EMOLVMENTO FVSSSE
 NOSTRO POPVLO
 ET MAGNORVM COMMODORVM AVCTOREM,
 ACRAGANTINIS VERO CVM PATRIVM EST
 ET ACCEPTVM A MAIORIBVS BONIS VIRIS
 ET DEFENSORIBVS NOSTRI POPVLI
 DIGNOS HABERE HONORES
 QVOD FELIX FAVSTVMQVE AC SALVTARE
 POPVLO ACRAGANTINORVM
 DECER NI PVBLICVM HOSPITEM ET AMICVM
 DEMETRIVM DIODORI F. SYRACVSANVM
 VTCVNCTIS CLARVMSIT POPVLVMACRAGANTINVM
 SCIRE GRATIAS REFERENDI DIGNAS
 BENEFACERE STVDENTIBVS
 HOC AVTEM DECRETVM IN TABVLAS
 AENEAS DVAS INCISVM
 VNVM SVSPENDERE IN HOC BVLEVTERIVM
 AT ALIVD DARE
 DEMETRIO DIODORI F. SYRACVSANO
 MONVMENTVM
 ERGA POPVLVMBENEVOLENTIAE
 QVAESTORES SVMPTVS QVI PRAESCRIPTI
 ET QVICVNQVE TANDEM NECESSE SVNT
 ET SVMPTVS FACERE
 INQVE RATIONES REFERRE
 EIVS SENTENTIA
 IN CONCILIO OMNES

Alterade de publico hospitio, & benevolentia Diodoti F. Syracusano, & Nepotibus suis.

S V B S A C E R D O T E
I C E T A I C E T Æ F.
A R C H O N T I B V S D E E R E O, E T C O T E T Æ
P L A C V I T S E N A T V I
E T P O P V L O M E L I T Æ O R V M,
Q V O N I A M D E M E T R I V S D I O D O T I F. S Y R A C V S I V S
S E M P E R B E N E V O L V S E X T I T I T
E T P V B L I C I S N O S T R I S N E G O T I I S
E T S I N G V L I S C I V I B V S
A V T H O R B O N I
S A E P E N V M E R O F V E R I T
B O N Æ F O R T V N Æ C E N S E R I
D E M E T R I V M D I O D O T I F. S Y R A C V S A N V M
H O S P I T I E M E S S E
E T B E N E F I C V M
P O P V L I M E L I T A E O R V M
E T N E P O T E S E I V S
V I R T V T I S E I V S E T B E N E V O L E N T I A E
Q V A M C O N T I N V O
E X H I B E T I N N O S T R V M P O P V L V M
H A E C V E R O P V E L I C A H O S P I T A L I T A S I N S C R I B A T V R
E N E I S T A B V L I S D V A B V S
E T V N A D E T V R
D E M E T R I O D I O D O T I F.
S Y R A C V S A N O.

Tessera porro, quam nos Itali *Taglia* vocamus, κλάμη dicitur à Græcis, & κλάμη, quæ palea proprie. Ad ξ Odyss. Didymus :

ἔστι δὲ κλάμη ἢ ὑπὸς ἄθρον τὴν ὑπολειπομένην σίτου.
est calame, quod residuum frumenti remanet, unde romper la paglia dicunt pueri apud Italos, quod est amicitiam scindere.

Erant enim tesserae frustilla lignea, auctore Turnebo *Advers. lib. xxix. c. xxvi.* certâ insignita & notata formâ, quæ dabantur iis, quibus facultas petendi erat frumentum publice : & à verbo Græco πῶρα dictum putatur.

Tessera quoque lignum erat complanatum, in quo numeri describebantur : quod & *Talus* dicitur, unde tessera pro *Talis* sæpius usurpata, qui tesserae *Lusoriae* vocabantur.

Apud veteres *tesserarum novem* reperiuntur genera. Tessera nempe *Frumentaria, Nummaria, Militaris, Hospitalis, Comitialis, Theatralis, Convivalis, Lusoria, & Negotiaria.*

Fru-

Frumentaria, ut nuper monui, est
signum, quo exhibito unusquisque
frumentum pro portione accipiebat à
Principe. De qua Juvenalis Sat. VII.

*Summula ne pereat, qua vilis tessera
venit*

Frumenti.

Et Persius Satyra V.

———— scabrosum tessera far

Possidet.

De divisione frumenti & tesseris Sue-
tonius in Aug. c. XI. *Ac ne plebs fru-
mentationum causa frequentius à negotiis
avocaretur, ter in annum, quaternum men-
sum tesseras dare destinavit.* Et cap. seq.
*Frumentum quoque in annonæ difficultati-
bus ipse levissimo, interdum nullo pretio,
viritim admensus est, tesseras que numma-
rias duplicavit.* Gratis enim ex Clodii
rogatione frumentum populo divide-
batur. Hinc Isidorus: *Tessera sunt,*
quibus frumenti numerus designabatur.
Quod quidem sæpe Imperatores ho-
noris causa facere solitos ex numisma-
te

te Nervæ * patet, in cujus adverfa parte est modium, mensura frumenti, in quo spicæ frumenti hoc titulo:

PLEBEL VRBANAE, FRUMENTO
CONSTITVTO. S. C.

Et Maximini aliud, in quo Imperator spectatur cum Tessera, & hac inscriptione:

LIBERALITAS. AVG. S. C.

Panis gradilis † & civicus olim distribui-

* De hoc Nervæ numismate ita differit Ant. Augustinus. Antiq. Rom dial. 11. *Observatum est, inquit, rarius tritici spicas in his nummis spectari, quam illis adfit papaver, ideo forsitan quod qui hoc vescitur absque cura & mentis inquietudine somnum capere possit. Nisi velimus ideo papaver in nummis exprimi, quod devotet Cererem Deam, quæ raptam à Plutone Proserpinam filiam dum quarit, somno oppressa quievit.*

† Modum distributionis panis gradilis, seu congiarii representat præfens hoc Nervæ numisma, cujus dilucidationem ex Antonio Augustino mutuati sumus. *Sunt, inquit, & numismata, ubi tabulatum altius, quo gradibus ascenditur, cui insidet Imperator monetam largiens, vel tesseram, quod signum veluti reciprocum erat, quantum cuique largiendum, quasi scedula subscripta atque obsignata, qua Quæstor inspecta singulis tantum numeraret. Adstat Imperatori vir dextra quadratam tabellam manubrio tenens, in qua utrimque puncta; conicere licet in his tabellis notari punctis aliisve notis, quantum eris, vini, aut frumenti singulis distributum. In angulo tabulati spectare licet hominem aliam quadratam tabellam tenentem, alteri*

E

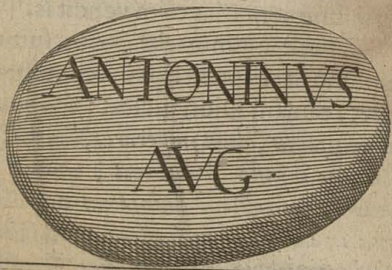
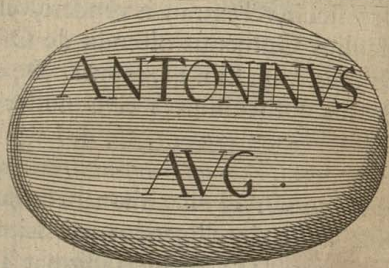
tributus pariter per tesseras in Foro de gradibus, quibus Valentinianus & Valens Imperatores infigi iussere titulum æneum, qui panis modum & nomen percipientis continebat, ut videre est in Theodosii Codice Lib. xv. de annonis Civicis.

Lib. xv. de annonis Civicis, similiter vinum & oleum de publico accipiebatur. Quam consuetudinem ab Heraclio Imperatore sublatam erudite monuit Claudius Salmasius *in notis ad Flav. Vopiscum*. Memoria dignum, quod Balduinus de Constantini Imperatoris legibus refert Leonis Imperatoris dictum, qui Eulogio Philosphi, quem tesseram frumentariam dari iussisset, & quidam murmurarent eam militibus dandam esse, exclamavit. Utinam is sit aliquando temporum meorum status, ut

alteri persimilem, quam in Liberalitatis nummū videri diximus, qua buccine fortasse instar populū, ut Imperatoris munificū donum acciperet, advocabat. Hætenus Antonius Augustinus, antiq. Roman. dial. 11. à quo dissentit Cl. Oudanus, antiq. Rom. dial. v qui per tabellas supradictas non tesseris, sed ipsam mensuram, qua frumentum admetiebatur, denotari autumat.

ut militum quoque stipendia in literarum magistros transferre possem.

Hujus procul dubio census est calculus ex gypso, sua magnitudine à me cum aliis delineatus, in Pinacotheca Ioannis Rhodii, utrinq; ANTONINI AVG.

titulo spectabilis, 'quam ab athleticis non multum abesse indicavit L. Pignorius, nondum tamen explicuit.

Hujus autem Tesseræ, quæ, non tam dignitatum titulis, quam singulorum meritis data, erat civica, in hæredes emolumenta jure sanguinis transferre licuit, vel extraneis vendere, veluti Iacobus Gutherius ostendit de Offic. Domus Aug. Lib. II. cap. XI. De qua Paulus Jurisconsultus civis noster L. Titia Seio. LXXXVII. D. de Leg. II. *Titia Seio Tesseram frumentariam comparari voluit.* Id est annonam civilem. Nec aliter intelligendus est Lipsius Elect. I. c. VIII. quando affirmat Tesseræ Frumentariæ olim venditas.

Tesseræ Nummaria, qua summa nummorum præscripta repræsentari solet, causam Dion indicat: *Per multos Domitianus, dum imperaret, bonis atque fortunis injuste spoliaverat, quibus per vim ablata restitui dumtaxat ea voluit, quæ in aula reperta fuissent. Ad sustentandum civium vitam decies & quin-*
qua-

quagies centena millia nummum erogavit,
& quosdam Senatorii ordinis delegit, qui
agros emerent, eosque egenis dividerent.
Commune fere Imperatoribus tesseras
Frumentarias & Nummarias populo
dare.

Hunc morem secuti nostri cives
Patavini sunt, dum publice pauperibus
ad charitatis subsidia, in executionem
piorum legatorum, ad festum
Sanctissimi Natalis, & Paschatos, nummi
ærei circulares, suis signata notis,
vulgo *Bolle*, distribuuntur: quos quicunque
dispensatoribus adfert, modo panem,
modo farinam, modo vinum, modo denarios
accipit.

Tessera Militaris, quæ aliquando
pro signo dabatur euntibus ad bellum.
Virgilius Lib. VII. Æneid.

— *It bello tessera signum.*

Et Livius Lib. VII. *Ceteris omnibus
dari tesseram iussit.* Hinc Luctatius
Gram. ad Lib. VII. *Thebaidos Statii,
tesseram bellorum signum ut hospitalem*

tesseram diximus. Polybius *πλατεῖον* appellat, quod taleola esset, vel tabella lata inscripta: sed & *ξύληριον* ab eodem vocari videtur. Itaque ut ut mutata forma & interpolata multis fortasse modis, nomen tamen retinebat. Sed ea voce tandem figura senum laterum censerī cœpit, quæ teste Macrobio in Somn. Scip. Lib. II. cap. II. Græco nomine cubus dicitur. Quin & tesseras, quas spargebant Imperatores, sphaeria, idest globulos, vel pilulas Dion in Nerone & Tito appellat.

Itaque Tessera militaris, qua in aleo ludi consuevit, Isidoro teste, quadra ex omnibus partibus, Græce *κύβητος*, præceptum notat Ducis, quo exercitus vel ad aliquod opus, vel ad bellum movebatur. Vnde Tesserrarii, Vegetio auctore, erant, qui Tesseras per contubernia militum nunciabant. Ita Servius ad VII. Æneid. *Il bello tessera signum*, symbolum bellicum, quod ad pugnas exeuntibus datur,

rum, confusionis evitandæ causa. Eamque Vegetius duplicem facit, Vocalem & Mutam. Vocalis ea est, quam hodie circitores flagitant vulgo *il Nome*. Tesseram nempe disciplina militaris postulabat, symbolum bellicum, & signum Tribuno datum ab Imperatore, quo socii milites dignoscebantur ab hostibus. Cyri Majoris tessera fuit, Xenophonte lib. III. auctore, *Iuppiter belli socius & Dux*; Minoris, *Iuppiter Servator, & Victoria*. Eam fuisse in castris D. Cæsaris narrat Appianus Lib. II. *Venerem genitricem*. Aliquando *Felicitatem*, auctor est Hirtius, & *Victoriam*. Apud Neronem *Optimam matrem* refert Suetonius in ejus *Vita* cap. IX. *Primo Imperii die signum excubanti Tribuno dedit Optimam matrem*. Pompejus Magnus elegit signum *Herculem invictum*; & alter juvenis *Pietatem*. In Antonii & Marii exercitu *Lar Deus* signum fuit, Servio teste ad VII. *Æneid*, In exercitu Syllæ *Apollo*: quod

idem sibi elegit Brutus in Philippis, ut ex Plutarcho in ejus vita patet. C. Caligula Cassio tanquam molli signum dedit *Priapum & Venerem*, ex Suetonio cap. LVI. Severo Septimio placuit, *Laboremus*, & Pertinaci, *Militemus*. Aurelianus, ut refert Flavius Vopiscus, signum exercitui apposuit, *Manum ad ferrum*. Antiochus, cognomento Soter, adversus Galatas exercitum ducens, signum dedit, *Bene Valete*. Refert Cedrenus: *Quinto anno seditio facta est, cui à tesserâ nomen est Nica, idest vince*. Vegetius Lib. III. cap. v. scribit; nonnullis fuisse tesseram, *DEVS NOBIS CVM*. Quam nostro quoque seculo postremis Germaniæ bellis integro exercitui à Ducibus & Regibus commendatam novimus.

Mutæ apud Turnebum Adversarior. Lib. xxx. cap. xxxv. duæ memorantur tesseræ belli & pacis: scilicet lignea frustra, vel tabellæ lignæ, quibus nomen pacis & belli inscriptum erat.

erat. Sic Pomponius de Origine Iur. Lib. II. *Q. Fabius ad Carthagenenses missus Legatus, cum essent duæ tesseræ posita, una pacis, altera belli, arbitrio sibi dato, utram vellet Romam referre, utramque sustulit, & ait: Carthagenenses petere debere utram vellent accipere.* In hunc fere modum Gellius Lib. x. cap. xxvii. *Q. Fabius Imperator Romanus dedit ad Carthagenenses epistolam, ubi scriptum fuit, Populum Romanum misisse ad eos hastam & caduceum, signa duo belli aut pacis. Et paulo post: Marcus autem Varro non hastam ipsam, neque ipsum caduceum missa dicit, sed duas tesserulas: in quarum altera caduceum, in altera hastæ simulacra fuerunt incisa.* Indis vero anchora erat pro caduceo, ex Philostrato in vita Apollonii Lib. III. cap. III.

Tessera itidem hospitalis, sive hospitii fuit, quam hospites, eorumque liberi secum ferebant, ut facilius à veteribus & paternis hospitibus agnoscere possent. Quæ præsentis potissimi-

num est instituti. Luctatius loco pri-
dem memorato: *Veteres, quoniam non
poterant omnes hospites suos noscere, tes-
feram illis dabant, quam illi ad hospitium
reversi ostendebant proprio hospiti. Vnde
intelligebantur hospites.*

Hujus formam Euripidis Scholiaſtes
in Medea optime deſcribit. Qui ho-
ſpites invicem fieri volebant, ἀσπαζαλον,
hoc eſt talum quendam diſcindebant
in duas partes æquas; unam ii, qui ho-
ſpitiū præbebant ſibi retinentes; alte-
ram dantes ei, qui hoſpes fieri ſolebat;
& ſi contigiffet de cætero, uti alter al-
terius hoſpitiū ſubiret, producentes
dimidium tali renovabant jura hoſpi-
talia.

Tales ſunt binæ ex offe, annorum
ſitu veluti petreſactæ, ſublutei coloris,
junctæ, forma rotunda, & parte intē-
riore hoſpitum nominibus inſcriptæ,
in muſeo amiciffimi noſtri Ioannis Ba-
pitiſtæ Caſalii, nobilis Romani; cui
plurimum debemus, & obſequium pe-
renne de inſigni humanitate, qua nos il-
le-

de Tesseris Hospitalitatis. 107

le prosequutus est, cum Urbani VIII.
Summi Pontificis beneficentia Episco-
patu Æmonix ornaremur.

P O L Y N I C E S

A S C A N I O . F .

C L A P H Y R

A N D R A E . M . I . F .

P O L Y N I C E S
A S C A N I O . F .

C L A P H Y R .
A N D R A E . M . I . F .

Ipsius vero hospitii symbolum, sive tesseram apud Lingones fuisse dexteram narrat Cornelius Tacitus Libro XVII.

Tesseræ Hospitali non immerito accensebitur, quam domestica plerunque suppeditavit necessitudo, Amatoria, in monumentis Danicis Libro XXVII. à Clarissimo Viro D. Olao Wormio virgulæ eroticæ titulo accurate descripta. *Bacillus*, inquit, *est quadratus * trium pollicum longitudine, latitudine tertia parte pollicis, latera quatuor characteribus insignita habens, ex pruno sylvestri, ut videtur, fabrefactus.* Literas arbitratur esse amatorias, ita scriptas, ut amantium nomina peculiaribus intricata notis non omnibus sint obvia. Eas peculiari tabella delineatas ita legit ille:

*Bynassa vuet kieresta mina ff
Thenkestol inde Landum.*

Latine sonant:

Nomen

* Hanc tesseram pag. 112. daturi sumus.

*Nomen meum novit amicissima mea
Ex amoris hac tesseræ Landum.*

Tesserulas insuper Comitibus adhibitas à suffragatoribus, dum honores distribuerentur, Varro testis de re rustica Lib. III. cap. v. *Cum hac loqueremur, clamor fit in campo. Nos athletæ comitiorum una, cum id fieri non miramur, propter studia suffragatorum, & tamen scire vellemus quid esset, venit ad nos Pantuleius Parra. Narrat ad tabulam, cum diriberent, quendam deprehensum tesserulas conjicientem in loculum, eum ad Consulem tractum à fautoribus competitorum.*

Sortitionis hanc fuisse speciem non obscurum est ex eodem Lib. cap. xvii. *Latis tabulis sortitio fit Tribuum, ac cæpti sunt à præcone renunciari quem quæque tribus fecerint adilem.*

Theatralem non inconcinne dictam censeo tesseram munus, cujus frequens in ludis mentio. Sic de Ludis Stellæ Martialis Lib. viii. Epigr. lxxvii.

*Nunc veniunt subitis lasciva numis-
mata nimbis:*

*Nunc dat spectatas tessera larga fe-
ras.*

Nimirum ludos tam celebres fieri iussit in gratiam Principis Stella, ut tessera lignea, aut sphaerula è loco superiore in theatrum & propalam spargerentur, quibus signa inscripta erant ferarum, vel aliarum rerum, quas editor cupiebat populo largiri. Tesseras autem, seu globulos populus rapiebat, cum jactarentur, & quod quisque in tessera signum habebat, illud accipiebat ab Imperatore: ut si tessera esset inscriptus cervus, equus, domus; domum, equum, cervum à Cæsare, vel munerario accipiebat, ut auctor est Dion Lib. XLIX. & LIX. tesseras ejusmodi globosas eruditissimus Joannes Galvanus I. C. & Professor publicus Patavinus aliquando vidit.

Huc faciunt tessera spectaculis destinata, cujusmodi elegantissimam,
vidi-

vidimus ex osse tesseram apud Joannem Rhodium, quam ad ludum gladiatorium excogitatum significat fuscina cum palma, cui servile nomen gladiatoris jam rude donati, verius ad spectaculum, quam ad pugnandum conducti esse inscriptum loquitur res ipsa:

PILOMVSVS. PERELI

Adversa parte:

SPECTAVIT.

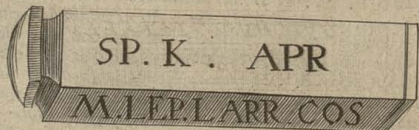
Binas hujus generis tesseras mihi communicavit humanissimus & nobilissimus Vir Cassianus à Puteo Eques, quarum utraque spectatorum nomina tempusque ludi refert, altera vero etiam Consulis titulo insignita.

M A N L I V S
MARTIALIS
S P. K. I A N
T. CATIO. P. CAELER.

F A V S T V S
A N T O N I
S P. K. A P R
M. LEP. L. ARR. COS.

FAVSTVS
ANTONI

SP. K. APR
M. LEP. L. ARR. COS

Hujus

Hujus etiam generis erudito Antonii Augustini de Numinis opere * Dialogo 11 delineantur.

Quæ autem viri est in augendis literis ornandisque amicis voluntas eximia, libro jam typis descripto, hujus ordinis vitream fulvi coloris addidit aliam, qua spectaculi fortassis argumentum literis tam Romanis exhibetur, quam Græcis; nimirum FERVS SCYTHA, sive Thrax: ad eorum sine dubio temporum rationem, quibus variis gentibus urbs florentissima patebat. Hoc enim videtur indicare ΑΡΓΙΑΣ ΧΕΙΡΑΣ: quod caractere Romano rudior artifex ΑΡΤΑΣ, Γ &

* Tesseræ hæc in editione Antverpiensi frustra quaesiveris, quales autem illas in editione Italica quæ Romæ anno M. DC. L. prodit invenimus, tales tibi hic eas damus. Harum quæ medium obtinet locum sic legitur à Fulvio Ursino, Philodamus Dosseni ante diem decimum Kalendas Novembris spectatus M. Terentio, C. Cassio, ex quibus reliquas duas facile est intelligere: Nimirum id sibi volunt, hunc talem gladiatorum tali die & Consule ultimum sui spectaculum dedisse, & rude donatum esse. Erat autem rudis tessera quædam eburnea, cui nomen gladiatoris atate emeriti inscribatur, quam qui accipiebat, is ab omni pugnandi necessitate eximebatur.

FELIX

MVNDICI

SP K APR

C·SENTIO

PHILODA·DOSSE

A·D·X·K·NOV

S P E C T

M·EREN·CCAS

PILARGVRVS

LVCILI

SP·AD·VII·ID·AP

CN·PO·MCRA

& T, similitudine deceptus, minus recte expressit. Nec alia ratione HERCVLES FVRENS. HERCVLES OETAEVVS, TROAS, Senecæ aliorumque Comicorum Inscriptiones plurimæ, vel nostri seculi consuetudine oculis rem totam chartis passim affixis subjiciunt. Verum de hoc eruditiores amplius cogitent, nobis id coniecisse satis est. Mihi sane non displicet interim doctissimi Viri Lucæ Holstenii sententia, tesseram hanc Syrorum aliorumque Orientalium fuisse populorum, qui Romæ clandestina sacra peragebant.

Ejusdem ordinis aliam apud Franciscum Angelonum Virum Clarissimum, & antiquitatis optimum æstimatorem, ex ebore quadrilateram, Romæ in ejus nobilissimo museo, conspicere licuit, in qua SP. vetustate detritum.

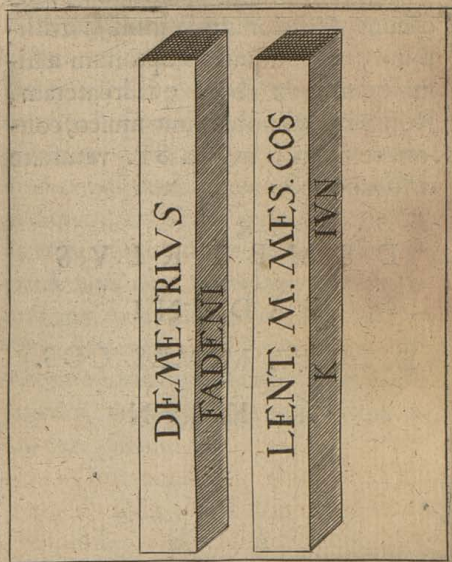
D E M E T R I V S

F A D E N I

D. LENT. M. MES. COS.

.... K. IVN

Con-

Convivales etiam fuisse tesseras li-
quido constat ex Ælio Lampridio
cujus hæc sunt de Antonino Helio-
gabalo : *Sortes sane convivales scriptas
in cochlearibus habuit tales, ut alius ex-
hiberet decem camelos, alius decem mu-
scas,*

scas, alius decem libras auri, alius decem
struthiones, alius decem ova pullina, ut
vera sortes essent & fata tentarentur:
quod quidem & ludis suis exhibuit, quum
& ursos decem, & decem glires, & de-
cem lactucas, & decem auri libras in sor-
te habuit. Primusque hunc morem sor-
tis instituit quem nunc videmus. Sed vere
ad sortem scenicos vocavit, quum & ca-
nes mortuos, & libram bubula carnis ha-
beret in sorte; & item centum aureos, &
mille argenteos, & centum folles aris, &
alia talia, quae populus tam libenter ac-
cepit, ut eum postea imperare gratula-
retur.

Tesseram tandem Lusoriam, cujus
antea memini, à talis nihil diversam
ostendit Martinus Delrius Com. Herc.
Fur. De his Ovid. Lib. 11. artis amat.

Seu ludet, numerososque manu jactabit
eburnos;

Tu male jactato, tu bene jacta dato.

Et Martialis Lib. XIV. Epig. XV.

Hic

*Hic mihi bis-feno numeratur tessera
puncto:
Calculis hic gemino discolor hoste
perit.*

Jaciebant porro hosce talos in fritillum, id est firmum pyrgum, turriculam, orcam, vel pyxidem corneam. Qualem vidi in museo Equitis Francisci Gualdi Romæ ex ære. In hunc sensum D. Augustinus de Civitate Dei, introducens ædituum ludentem tesserris pro se & Hercule, ita ut una vice pro se luderet, & alia pro Hercule; & si Hercules lucraretur, promittebat de pecuniis suis copiosam parare cœnam Herculi, & illi nobile scortum adducere. Si vero ipse lucraretur, vincens Herculem, de expensis templi ipsi cœnam & scortum deberet. Plana in hanc sententiam Julii Capitolini verba in Ælio Vero: *Post convivium lussum est tesserris usque ad lucem.*

Sed & contractibus peculiare Mercatorum tesserae erant. Quem modum
nunc

nunc Mensarii observant, qui vulgo *Banchieri*, ut possint, tesseris ostensis, mercaturam in alienis regionibus exercere. Huc facit Iulius Pollux Onomastici Lib. ix. cap. vi. Rodolpho Gualthero interprete: *Symbolum tenue quoddam numisma, semisecta scilicet nummi pars, parvi admodum precii: quo vendens & emtor comprehenduntur & confirmantur.* Pollucem notat quidem Isaacus Casaubonus, quod symbolum non sit certæ pecuniæ nomen, sed annulus, aut quidvis aliud arrhæ loco. At vero Pollux non ait pecuniæ nomen, verum symboli loco nummum fuisse divisum. Annulus autem tessera convivali magis accedit, quoties ea communi sumptu paratur; veluti ex Terentio notum est: quod etiam in Athenæo Lib. III. cap. xxxi. animadvertit Casaubonus ipse.

Tessera autem in contractibus usus loco pecuniæ etiam Symbolum dicebatur. Quod inter Iuriconsultos ita definit Constantinus Harmenopolus

Lib. I. Promtuarum Iuris Civilis, titulo octavo. *Symbolum est commentarium, seu descriptio conventorum & contractuum, sive pactorum, inter se mutuo contrahentium & convenientium.* Mistione enim voluntatum personarumque conveniunt & contrahuntur Symbolæ: & hæc conventio, seu pactum vocatur: quidque de ea re sit scriptum nominatur Symbolum. Symbola itaque jure dicta sunt pacta inter diversos populos, quibus totum jus commercii inter ipsos continebatur. Cujusmodi sunt explicatæ operis initio tabulæ.

Symbolum apud varios authores etiam pro eo sumitur, quod loco pecuniæ tradebatur, nec enim ea semper parata exhibebatur. Veteres etiam, ut ait Isidorus, quando aliquid sibi promittebant, stipulam tenentes frangebant, quam iterum jungentes suas sponsiones agnoscebant. Vnde sæpius idem quod Tesseræ.

Symboli autem diversi sunt modi.
Plau-

Plautus imaginem ceræ impressam,
& in similem usum relictam symbo-
lum intelligit: idque genere mascu-
lino. Sic enim ille in Pseudolo, act. I.
scena I.

*Ea causa miles hic reliquit symbo-
lum*

*Expressam in cera ex annulo suam
imaginem,*

*Vt qui huc afferret ejus similem sym-
bolum,*

Cum eo simul me mitteret.

Idem in Bacchidibus act. II. scen. III.

*Eo presente homini extemplo ostendit
symbolum,*

*Quem tute dederas ad eum, ut ferret
filio.*

Alii Symbolum dicunt, ubi suam
quisque escam ad commune convi-
vium, aut particulam, aut æs con-
fert. Qua similitudine quidam Sym-
bolum Apostolorum dictum arbitran-
tur, quod quilibet eorum suum fidei

articulum, ut vocant, contulerit, veluti hodie amici, dum aliquid conferitur, Symbolo petuntur. Quod ad locupletiolem hujus vocabuli intelligentiam addo, non ut istorum opinioni subscribere videar. Nec aliter intelligendum Terentii illud ex Eunucho, Act. III. Sc. IV.

*Heri aliquot adolescentuli coimus in
Piræo*

*In hunc diem, ut de Symbolis esse-
mus.*

Symbola enim tesserulæ sunt, quæ quisque Symposiarchæ dabat, quo tanquam sigillo & pignore fidem suam obstringebat, ad condictam cœnam, die, horaque certis venturus, & onus impensarum laturus. Hinc Plautus in Sticho: act. III. Sc. I.

— eo condixi, in Symbolum

Ad cœnam.

Et postea suo more ludens, facit ser-
vum

vum dicentem amicam suam symbolam pro se daturam.

Eadem (inquit) symbolam dabit.

Dabantur & symbola hospitibus.
Euripides in Medea :

Hospitibus mittere symbola, ut tibi benefaciant.

Nimirum xenia & munuscula hospitibus dari solebant. Ita Iason Medeam rogat, ut de thesauris ea sumat, quibus conciliet sibi amicos, cui usui non raro conferebat annulus. Vnde pro symbolo etiam veteres Grammatici exponunt. Amicos autem peregre abeuntibus imaginem suam donasse indicat Seneca Epistola XL. quam sine dubio circumferebant in annulo. Quod de Boccacio & Petrarcha olim in literas retulimus. Scribonius Largus Compos. CLXXII. refert se pro magno munere ab hospite suo Zopyro, Gordiense Medico, hydrophobiae remedium accepisse. At similitudine

Symbola quoque dicuntur signa occultarum & sacrarum rerum. Quo significatu Dionysius Areopagita. *Dicimus autem quid aliorum Symbolorum sancti primi patres, &c.*

Symbolum item augurium, signum, seu vaticinium significat genere masculino.

Tesseris hisce merito accensetur PANGANICA, cujus nulla in hunc diem fuisset notitia, nisi eam priscae eruditionis condus Lucas Holstenius, D. Petri Canonicus, pro singulari humanitate sua, quum operæ extremam addidisset manum, nuper è monumento, quod Fulginii est apud amicum, Roma submisisset. Tabula vero est ænea, tres uncias alta, quinque ferme lata: cui superstat feminæ vultus. Quam hoc loco integram eo libentius exhibeo, ut antiquitatum cultores perspiciant, quam religiose tesseræ fuerint institutæ.

TESSERAM. PAGANICAM
L. VERATIVS. FELICISSI
MVS. PATRONVS. PAGANI
S. PAGI TOLENTINES
HOSTIAS. LVSTR. ET. TESS
ER. AER. EX. VOTO. L. DD
V. ID. MAS. FELICIT.

Libertum vero fuisse L. Veratium
susplicari licet ex alio monumento,
quod Romæ vidit Smetius L. VERA-
TI FELICIS memoria conspicuum.
cui forsan cum Tolentino municipio
commercium fuit, quod hostiis ac
voto Tesserae adhibitis ad majorem fi-
dem stabilivit.

CAP. XVII.

Hospitalitatis securitas & immunitas.

NEc solum Hospites humaniter excipiendi & tractandi, verum etiam ab aliorum vi, atque contumeliis acriter sunt defendendi: quod ipsum quoque Homerus docet. Sic Telemachus cum Minervam hospitio excepisset, separatim illi epulas instruxit, ut ne quid illi à procis molestiæ exhiberetur. Quam de Vlysse patre suo sibi ignoto idem sollicitus fuerit, ne convitiis impeteretur à procis, facile indicat, dum illum jubet apud Eumæum pastorem commorari.

Sic Troia capta Antenori & Æneæ à Græcis libera in aliis terris hospitii commoditas permittitur, Livius mihi testis: *Iam primum omnium satis constat, Troia capta in ceteros servitum esse Trojanos; duobus Æneæ, Antenoreque & vetusti jure hospitii, & quia pacis,*

pacis, reddendaque Helena semper auctores fuerant, omne jus belli Achivos abstinuisse.

De Germanis Cæsar Com. Lib. vi.
Hospites violare fas non putant; qui quaque de causa ad eos venerunt, ab injuria prohibent, sanctosque habent: iis omnium domus patent, victusque communicatur.
Ista igitur prisca Germanis cæterisque Celtis, unde religio, nisi ex eodem fonte, ex quo Lotus hauserat; fatius esse filias virgines improborum illusionibus, atque injuriis objicere, quam peregrinos hospites. Vnde etiam non modo Celtis, sed & aliis gentibus hospitum corpora fuere sacra. Hospitii jus minime violandum suo docuit exemplo Lycaon, qui cum hospitio susceptos advenas necasset, susceptoque Iovi epulas humanas apposuisset, in Lupum mutatus fuit.

CAP. XVIII.

De conviviis quibus hospites excepti: ubi de tricliniis, de mensa, & sella hospitali; item de coronis.

CVM Hospites jam ablutis pedibus mensæ admovebantur, ipsis aqua abluendis quoque manibus affundebatur, sed frigida. Calida enim pedibus, frigida manibus dabatur. Vnde cum Hercules apud Oeneum cœnaret, & Eunomus puer illi manibus aquam calidam infudisset, quæ pedibus infundi debuerat, præpostero officio iratus, sive ludibundus Hercules talitro, complicato in ictum digito, eum interfecit; quod Scholiastes in Trachiniis Sophoclis recitat. Cæterum in lectis collocati manus lavabant. Hinc in marmoribus accumbentibus præsto sunt servi cum malluvio & aqua. Deinde unguenta barbæ dabantur & capiti.

Para-

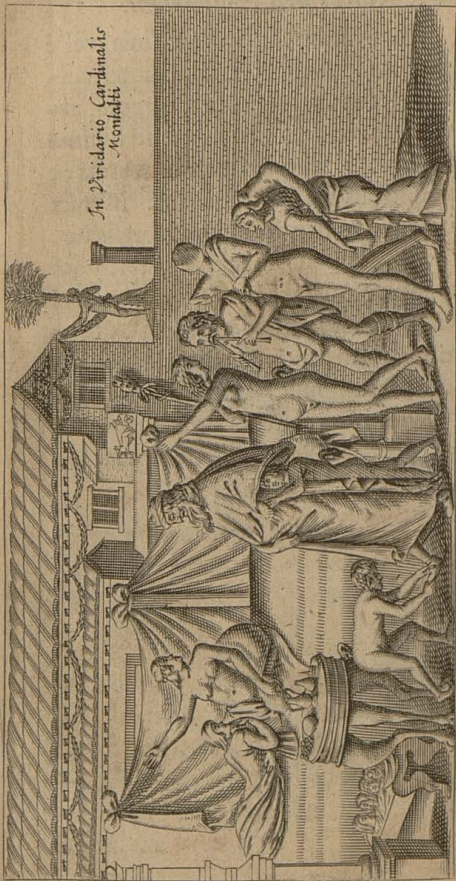
Parabantur autem Triclinia vel è simplici ligno, vel pretioso, aut testudinum sectis laminis, ebore, argento, atque auro ornata. Lecti apppositi summa pompa, supra quos interdum unus ex hospitibus vel duo cubabant. Mensæ itidem, eodem splendore fabrefactæ, rotundæ vel quadratæ erant, supra quas mantilia injiciebant. Dabaturque eis vestis cœnatoria, sive convivalis. Quomodo in marmoribus Romanis qui in lectis accumbunt, aut seminudi, aut unica tantum veste tecti videntur. De hac procul dubio Horatius Sermon. Lib. II. Satyra VI.

— *purpurea porrectum in veste
locavit*

Agrestem.

Ne igitur pretiosam vestem, stragulum lutulentis aut sordidis calceis inquinarent, soleas deponebant. Item calceos foccosque, ex Most. Plaut. sc. 2. act. 1. In marmoribus Romanis convivis accumbere parantibus à servis soleæ demuntur.

In Piridario Cardinalis
Montalti

ACCUBITVS

muntur. Hospites in medii lecti ultimum locum, tanquam in digniorem collocabant. Tunc ministri tricliniarum obsonia ferebant.

Ministrabant autem pueri & * puellæ, nunc à lateribus, nunc à pedibus; nam triclinia in medio cœnationum sternebantur. Erat hic Structor, qui obsonia scindebat, erant Eleatri, Pincernæ, aliaque ad ornatum convivii.

In solennibus autem conviviis fercula coronata fuisse constat Athenæo auctore, lib. v. in iis ludis quos apud Daphnen Antiochus edidit; fuerunt
con-

* De Pueris & puellis ministrantibus præter marmor quod tibi hic dedimus, insignis locus apud Virgilium Æneidos 1 :

*Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo
Cura penum struere, & flammis adolere Penates.
Centum aliæ, totidemque pares ætate ministri,
Qui dapibus mensas onerent, & pocula ponant.*

Seneca libro 1. de tranquillitate vitæ, cap. 1. *Træstringit animum apparatus alicujus pedagogii diligentius, quam intra larem vestita, & auro culta mancipia. & agmen seravorum nitentium.* Suetonius in Tiberio: *Sexto, inquit, Claudio libidinoso ac prodigo seni cœnam ea lege condixit, ne quid ex consuetudine mutaret, aut demeret, utque nullis puellis ministrantibus cœnaretur.*

convivia, in quibus exhibiti sunt vivi anferes, lepores; damæ cum aureis coronis. Qui ferculorum luxus, quandoquidem dispositus fuit per nomina cœlestium signorum. Quippe singulis impositus fuit cibus unicuique convenientissimus. Petronii locus est. *Repositorium rotundum duodecim habebat signa in orbem disposita; superque proprium, convenientemque materiæ Strutor imposuerat cibum; superque Arietem, cicer arietinum; super Taurum, bubale frustum; super Geminos, testiculos acrenes; super Cancrum, coronam; super Leonem, sicum Africanam, &c.*

Accedebant ad convivii apparatus coronæ, * quæ ex rosis, vel floribus contextæ, caput hospitem exornabant, in gaudii & lætitiæ signum. Quæ postea coronæ convivales factæ sunt auræ

* Ita est, genio indulgentes Romani, in signum lætitiæ coronas capiti aptabant: sed si Athenæo abisque fides, nonnulli easdem collō, alii brachiis aptabant, ut interceptis vaporibus ebrietati modum statuerent. Affirmat id ex antiquo marmore Lipsius cujus hic subiectum exemplar est.

aureæ & gemmatæ, talesque pro dignitate discumbentibus, & cuique pro meritis & fortuna datæ, videlicet, minores aut majores, leviores aut ponderosiores. Quod sane discrimen probe intellexit Piso superbus, vix Tiberio cedens, nedum Germanico. *Ejus enim audita est vox in convivio* (inquit Tacitus Lib. II. cap. LVII. Annal.) *cum apud Regem Nabateorum corona aurea magno pondere Cæsari & Agrippina, leves sibi & cæteris offerrentur, principis Romani, non Parthi Regis filio eas epulas dari, abiecitque simul coronam, & multa in luxum addidit.* Luxus coronarum notatus in convivio Ptolomæi Philadelphi, ex Athenæo Lib. v. Nam quæ alibi vix ad unicum coronæ contextum potuissent, ibi ingenti copia congesta sunt in eas coronas, quæ singulis convivis datæ. Ipsarum quoque coronarum tanta copia, ut humi sparsæ præbuerint speciem prati gemmantis.

Indorum, qui apud Regem epularentur, mos fuit, ut essent coronati. sic

Apol-

Apollonius ab Rege hospite suo *eis τὸ
οἶκον* ad locum convivii, ut solent
Indi, deductus fuit. Nec tantum ho-
spitibus presentibus tales coronæ in
conviviis dari solitæ, sed si quando
magnus hospes tectis excipi non po-
terat, ei nihilominus mittebantur; ac
tunc censebantur inter HOSPITA-
LIA DONA *ὅσα φίλοι ξείνοι ξείνοισι δίδουσι.*
qualia amici hospitibus dant.

Certe tanto luxu necti cœperunt
hæ coronæ, ut tandem factæ sint do-
na Regum. Hujus generis fuerunt il-
læ, quas Persæ miserunt ad Agesilaum.
De hoc genere forte fuit circulus ille,
sive torques aureus circa collum, quem
Rex Ægypti Josepho dedit, præter re-
gium annulum & sacram vestem.

Ex iis coronis sibi quisque ab ho-
spite donatam aut capiti aut cervici
imponerat. Neque enim, inquit Plu-
tarchus, Symposiaca II. convivis di-
stribui debent, sed æquum est hanc
sibi unumquemque sumere, quæ sibi
sit complacitura. Interdum hæ pecto-
ri

ri applicabantur, quæ est sedes cordis. Ovidius :

Ecce nurrum Regis fufis per colla coronis

Inveniunt pofito pervigilare mero.

Hæ coronæ cumulabantur unguentis : idest aut ipsum hospitem caput conspergebatur & humescebat unguento, aut ipsæ coronæ, aut caput tantum, non item coronæ. Sidonius Apollinaris.

Et madefcentes nardos capillo

Circumfusa florum ferta ficcarent.

Sic Horatius lætatur se huic voluptati indulfisse cum Pompeio Varo Lib. II. Carm. Od. 7.

Pompei meorum prime fodalium ?

Cum quo morantem fæpe diem mero

Fregi, coronatus nitentis

Malobathro Syrio capillos.

Accessit Abydenorum mos, ex quo proverbium, *αβυδωνων εἰς ἡσπέρηνα*. Hi nempe cum quempiam hospitem convi-

vio excipiunt, post unguentum & coronas circumferunt infantes ad osculandum. Observavit quoque Plinius Lib. XIII. cap. III. non solum caput, sed etiam pedes quandoque fuisse unguentis illitos: *Vidimus etiam vestigia pedum tingi: quod M. Othonem monstraſſe Neroni principi ferebant. Quæſo ut qualiter sentiretur, juvaretque ab ea parte corporis?*

Cæterum hæc jucunditas & lætitia ad hospites exhilarandos cumulabatur hilaritate cantuum. Hinc cæmœna qualibet agreſti convivales illas qualescumque delicias diutius extendebant. Quippe Propertius Libro IV. Eleg. VI.

Ingenium potis irritat Muſa poëtis.

Et Horatius Lib. II. Epist.

———— *pueri patresque ſeveri
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dicant.*

Unde Socrates apud Platonem describens

bens epulas, quæ celebrantur in urbi-
bus : *Convivia agitabunt ipsi & ipsorum
liberi? Vino indulgentes, coronati, & in
Deorum honorem hymnos canentes, &
alii cum aliis suaviter conversantes?* Hunc
cantum prisca Græci *ορχηδον* vocabant,
nempe propter obliquum circuitum
& positum lectorum, de quo legen-
dus est Clemens Alexandrinus pædog.
Lib. II. cap. IV. Ex quo more apud
Græcos natum proverbium. *Canere
ad myrtum.*

Introducebantur etiam Psalmi &
Tibicines. Item cantibus inferebantur
fabulæ simplices & convivales : etiam
laudes hospitem canebantur, vel præ-
clarissimorum virorum.

Sic etiam hospitibus festa & ludos
proponebant. Homerus hoc observat
in Ulyssæ & Alcinoos in Odyssæ.

C A P. XIX.

De loco hospitum in mensa.

Politiorum ingeniorum curiositate dignum, quo loco prisca hospites cœnantes collocarent. Gellius Libro I. cap. XIII. id egregie insinuat, ubi officiorum gradus & ordines. *Conveniebat autem facile, constabatque ex moribus populi Romani, primum juxta parentes locum tenere pupillos debere, fidei tutelaque nostræ creditos: Secundum eos proximum locum clientes habere, qui sese itidem in fidem, patrociniumque nostrum dediderunt. Tunc in tertio loco esse hospites; postea esse cognatos affinesque.* Massurius autem Sabinus in libro Juris Civilis III apud Gellium, antiquiorem locum hospiti tribuit, quam clienti. *In officii apud majores ita observatum est, primum tutela, deinde hospiti, deinde clienti, tum agnato, postea affini.* Heraclides in Politicis, Crentesium hospitalitatem commendans
alium

alium ordinem describit. Eorum quæ in conviviiis apponebantur partem peregrinis & hospitibus primam dedisse, post hospites principi quatuor portiones præbuisse, unam quam etiam reliquis, alteram principalem, tertiam familiæ, quartam utensilium.

Lecti autem sternebantur in Tricliniis varia forma, sed plurimum quadrati, paulo longiores statura hominis; ita lati, ut quatuor, aut quinque in eis commode cubare possent. Quamvis autem forma varia essent, in eodem tamen triclinio pares erant omnes. Medii autem lecti ultimus locus apud Romanos dignior fuit, quem medium locum, ut præcipuum, dominus convivii occupabat. Sic Virgilius de Didone Æneid. I.

———— aulais jam se Regina superbis
Aurea composuit sponda, mediamque locavit.

S
um que
tem pe-
dedisse,
portio-
am reli-
ciam fa-

in Tri-
m qua-
homi-
nque in
Quam-
eodem
mnes.
us apud
medium
us con-
de Di-

gina su-
diamque

Pom-

Pom
dem
C
vass
rem
ejus
ria &
res
inte

D
H
litas
VII
rus p
tes, q
temp
runt.
Mor
Ody
In

Pomponius Mela notat Scythis eandem fuisse consuetudinem.

Quem Romanorum modum servasse verisimile est Christum Servatorem nostrum, non minus ac reliquos ejus gentis ritus, cui tunc parebant Syria & Palæstina. Unde concinne pictores ipsum in medio triclinii extrema inter Apostolos cœna locant.

C A P. XX.

De cultu mulierum in hospites.

HOmeri tempore puellas & mulieres hospitem pedes lavare solitas, observavit Athenæus Lib. I. cap. VIII. *Gymnosoph. Introduxit Homerus puellas & mulieres, quæ lavant hospites, quasi neque inflammationem, neque intemperantiam patiantur, quia bene vixerunt. Antiqua autem hæc est consuetudo.* Moris hujus mentio apud Homerum *Odyss. III.*

Interea Telemachum lavit pulchra Polyarte.

Item

Item Libro VII. de Ancillis Menelai. Addo virgines non solum lavisse, sed ablutos unxisse pretiosis unguentis. Idem Odyss. III. *Porro postquam lavit, & unxit pingui oleo.* Petrus Nannius Miscellan. Lib. IV. cap. II. tam religiosos olim Gentiles in excipiendis hospitibus indicat, ut etiam Regum filiabus honestum fuerit hospites in balneis lavare. *Certe olim insignem fuisse apud Gentiles pietatem in hospitibus excipiendis, vel inde patet, quod honestum sit habitum, si filiae Regum hospites in balneis lavarent, ut non uno loco apud Homerum invenimus.* Justinus Lib. VII. *Tignus esse & fœdus hospitii indicat apud Persas, si filii & uxores in convivium hospitibus adhiberentur.* Et Marcus Polus scribit, in Provincia Chamaus, mulieres cum hospitibus cubare, quod id gratissimum conjuges Diis existiment. Et in Halicarnasleo legimus, Babiloniis esse legem omnibus modis execrandam. Nempe omnibus mulieribus indigenis commune, semel

femel in vita ad Veneris Templum
desidentibus, cum externis viris con-
suetudinem habere. Caterum cum
pleræque sint divitiis tumentes, quæ
sui copiam facere recusent, hæ vehi-
culis cameratis subvectæ, pro Templo
consistunt, relicta interim à tergo ma-
gna famulitii turba. Porro cum semel
illic confederint, non prius domum
regrediuntur, quam hospitum aliquis
pecuniam mulieri in sinum injecerit,
& cum eadem à Fano seorsum abducta
consuetudinem habuerit. Hospitem
autem illum, qui pecuniam obtulit,
dicere oportet: *Tanti ego tibi Deam
Militam imploro.* Neque mulieri etiam
permittitur aliquem repudiare, sed qui-
cunque is est, qui pecuniam objecerit
primum, hunc illa sequitur, citra de-
lectum. Postremo ubi jam congressa
fuerit cum externo mulier, dein expia-
ta domum revertitur.

Hunc morem abluendi apud He-
bræos viguisse, ut virgines & puellæ
servorum pedes lavarent & tergerent,

patet Regum I. cap. xxv. vers. xli. ubi vocata casta Abigail à servis David: *Ecce famula tua sit in ancillam, ut lavet pedes servorum Domini mei.* Ad quem locum pulchre Abulensis Quæst. xv.

In primitiva etiam Ecclesia mulieres nobiles hospitibus suis manibus pedes abluerunt. Vnde Paulus in I. ad Timotheum v. vers. ix. *Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, qua fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lavit.* In quem locum præter Theophilaetum Ioan. Chrysostomus Sermone xiv. eleganter disserit.

Christus itaque hospitio à Phariseo receptus jure conqueritur Luc. vii. *Aquas pedibus meis non dedisti, hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, quasi eum argueret hospitalitatis veterem legem non observasse.* Vbi Dionysius Carthusianus merito videndus. Abluit igitur Christi pedes Magdalena & unxit eos unguento.

C A P. XXI.

*Osculum Hospitibus accedentibus,
& abeuntibus datum.*

A Pud antiquos frequens osculandi
usus fuit, qui pro veneratione &
obsequio habebatur, immo fidei, ob-
servantiæ, amoris & amicitiae sym-
bolum erat. Idque sæpius in sacris
litteris tam veteris, quam novi testa-
menti manifestum. Ita Moyses Socero
suo obviam progressus, seque incur-
vans, cum osculatus est Exod. xviii.
Esau fratrem suum Iacobum redeun-
tem ex Mesopotamia osculo excepit
Gen. xxxiii. Iacob salutat Rachelem
osculo, Gen. xxix. Raguel Tobiam,
Tob. vii. Iacob Patriarcha suos ex Io-
sepho nepotes, quos illi adduxerat,
osculatus & amplexatus fuit, Gen.
xlviii. Luc. xv. Pater filio prodigo
redeunti osculum præbuit. Sic autem
prisce Christiani osculo frequenter
utebantur, pignore fraterni amoris &

benevolentia in Christo. Hinc D. Paulus ad Romanos cap. xvi. *Salutate invicem in osculo sancto.* Imitatus S. Paulum Ignatius Ep. vii. quæ est ad Tarsenses, inquit, *Salutate invicem osculo sancto.* Ita abeuntem Paulum *procumbentes super collum Pauli osculabantur eum.* Sic Abbates & Religiosorum Rectores, cum discedebant ab his, quibuscum erat summa necessitudo, suis invicem pectoribus exosculatis multis cum lacrymis divellebantur. Ita Eunapius Sardianus in vita Proæresi, omnes ad ejus pectus lambendum, ut fieri solebat imaginibus, accessisse, aut ad pedes & manus corruisse, narrat. Et apud Nicephorum Lib. v. cap. iiii. Leonides pater Origenis, sæpe pectus pueri nudatum cum veneratione osculabatur. Patrium morem fuisse Persis, eos osculari, quos honoribus prof. qui vellent, inferiores vero salutando potentiorum genua tangebant, Herodotus Lib. i. Cognatos autem, ubi diutius abfuisent,

sent
invice
Ita C
per ofe
farum
Pædia
est C
Ita
fectur
more
foliti
Nero
lus: A
quemq
luation
Sic
modo
magn
honor
tur, P
sident
specie
ejus ta
osculab
Lib. xx

sent, aut longius essent profecturi, se invicem osculari frequens usus erat. Ita Cyrus discessurus dicitur *cognatos per osculum oris ab se dimisisse*, lege Perfarum, auctore Xenophonte Lib. 1. Pædiæ. Sic etiam pro more osculatus est Cyaxarem, cum ad se venisset.

Ita Principes Romani peregre profecturi, & mox Urbem repetentes, more diu recepto, Senatores osculo soliti fuerunt accipere, ac proinde in Nerone notavit Suetonius Tranquillus: *Neque adveniens, nec proficiscens, quemquam osculo impertivit, ac ne resalutatione quidem.*

Sic apud veteres primum manus, modo genua, modo vestes, aliquando magnorum virorum pectora & capita honoris & obsequii gratia osculabantur, Plutarchus in Vita M. Bruti: *Affidentem C. Casarem cinxerunt officii specie, omnes una orantes, manusque ejus tangentes, pectus & caput deosculabantur.* Ammianus Marcellinus Lib. xxviii. memorat, *ex Senatoribus*

quosdam salutarī pectoribus oppositis cœ-
pisse, & osculanda capita in modum tau-
rorum minantium obliquantes obtulisse.

Osculabantur autem frontem Ve-
teres, tanquam Genio sacram, quod
majestati affinius est, ut blandimentis
genas suaviari.

Ne vero nimia familiaritate vilesce-
ret illud humanitatis studium, ut refert
Suetonius, Tiberius Cæsar quotidiana
na oscula prohibuit edicto.

Sed crescente adulatione, ad ma-
nus & vestes, ad genua, & tandem ad
pedes devenere oscula. De C. Caligula
Suetonius * : *porrexit ad osculan-*
dum sinistrum pedem auro & margaritis
insignem.

Porro cum apud Persas adorandi
mos esset suos Reges, itemque apud
Medos & Indos, ut Herodotus, Plu-
tarchus in Alcibiade, & Valerius Max.
Lib. VII. cap. III. testatum relique-
runt, tandem quoque adorari expe-
tivere Imperatores, ut de Caligula
Sue-

* Frustra hæc quæsieris in Suetonio.

Suetonius cap. XXI I. & Dion in ejusdem vita. Et de Diocletiano Pomponius, & Eutropius de Gestis Romanorum qui post triumphum de Persis actum adorari voluit, pedesque sibi osculari, auro & argento calceamenta exornans.

Quid vero mores Ethnicorum referam? Fuit initio veteris Ecclesiæ frequens etiam consuetudo osculandi, quam admirabantur Gentiles ipsi. Tertullianum de Oratione cap. XIV. audiamus, qui docet Christianos peractis precibus solitos invicem accipere osculum, quod vocat signaculum orationis: *Alia jam consuetudo invaluit, jejunantes habita oratione cum fratribus subtrahunt osculum pacis, quod est signaculum orationis. Quando autem conferenda cum fratribus pax est, nisi cum oratio commendabilior ascendit, ut ipsi de nostra operatione participes jam audeant de sua pace fratri transigere?* Hinc forsitan in nostris Ecclesiis remansit singularis formula ad osculum sacrae imagini

imprimendum , P A X T E C V M .

In Belgio, Flandria, Anglia, Gallia, non tantum amicos , sed & hospites advenientes & discedentes osculantur mulierculæ , & puellæ etiam , & hi vicissim illas. Cujus consuetudinis nescii, si officium illud neglexerint , agrestes, parumque culti existimantur.

Viget etiam Venetiis hic frequens osculandi mos inter Patricios , dum ad Comitia accedunt , & dum ab iis discedunt , mutui amoris ac pacis symbolo. Addo , quod osculum non nisi ejusdem conditionis hominibus conveniat , ut in hac sapientissima Republica etiam hoc sit veluti æqualitatis argumentum.

C A P. XXII.

*De cultu veterum Iudæorum in
hospites : ubi de insigni Abrahæ
hospitalitate disseritur.*

VT à sacris literis exordium ducamus, vera hospitalitatis jura, ac illustrium virorum exempla, qui peregrinos & advenas, & inter hos sæpe Angelos invitarunt, in medium adferamus. Quis verò ignorat, ex iis Abrahamum hospitalitate cunctos superasse, immo veram hospitii normam nobis & omnibus splendide demonstrasse? Nullus enim tam benigne, tam prompte advenas & hospites ad suas domus traxit, quam Patriarcha Abraham, unde proverbium ortum, *Abrahæ tabernaculum figere*, pro eo qui hospitium summa humanitate parat. Hujusmodi Patriarchæ in hospites studium & ardor, non aliter quam venatoris in exquirendis hospitiibus depingitur à S. Chrysofomo, ho-

mil. xli. in Genesin: *Tantopere curabat Abraham hospitalitatem, ut nollet horum venationem cuique committere. Et S. Ambrosius Lib. II. Offic. cap. XXI. Abrahæ laudi est datum, qui ante januam suam speculabatur, ne forte præteriret peregrinus aliquis, & diligenter prætendebat excubias, ut occurreret, ut præveniret, ut rogaret, ne transiret hospes. Nimirum precibus tenebat hospites prætereuntes, compellabat ad mensam; ipse vero mensæ ministrabat. Quod sic explicat S. Petrus Damianus sermone cxxi. Quare homines Abraham hospitando, Angelos recepit & Deum. In quam sententiam S. Ambrosius Lib. II. Offic. cap. XXI. Tanta autem est apud Deum hospitalitatis gratia, ut ne potus quidem aquæ frigida à præmiis remunerationis immunis sit. Vides quia Abraham Deum recepit hospitio, dum hospites quærit? Vides quia Loth Angelos suscepit. Quid scis an & tu cum suscipis hospitem, suscipias Christum? cum in hospite sit Christus, quia Christus*

in paupere eſt, ſicut ipſe ait, in carcere
eram, & veniſtis ad me, nudus eram &
operuiſtis me. Quodnam enim hoſpi-
taliſſimis majus præmium? Menſæ mi-
niſtrat tamquam ſervus Abraham, &
vires ab hoſpitalitatis gaudio haurie-
bat. Verba namque ſunt D. Chryſo-
ſtomi Hom. xli. in Genefin. *Mihi
videtur præ gaudio alacritateque multa
imbecillitate ſua factus ſuperior, & ro-
bur quoddam accepiffe. Nec tantum ne-
ceſſariis recreabat hoſpites Abraham,
ſed etiam delitiis. Nam Gen. xxi. verſ.
xxxiii. plantavit nemus in Bersabea.
Ad quæ verba Abulentiſis: *Locus ille erat
ſine arboribus, ideo Abraham, qui delecta-
batur in ſuſcipiendis hoſpitibus, plantavit
arbores, de quarum fructibus recrearen-
tur viatores, & earum uſu delectarentur.*
Hoſpites item non corporeo cibo tan-
tum fovebat Abraham, ſed etiam cibo
ſpiritali, Gen. xxi. xxxiii. ubi Abu-
lentiſis: *ibi hoſpites ad laudandum Deum
& gratias reddendas ei pro beneficiis in-
vitabat,**

Berisit Raba Rabinus Cap. LI. affirmavit, Abrahami domum quatuor ostia habuisse, juxta quatuor Mundi cardines, ut ex omnibus orbis partibus hospites exciperet, quibus discedentibus, non sibi, sed Deo gratias agerent, imperabat.

Abraham suo etiam exemplo studeuit, filios suos in hospitalitatis operibus exercere, Genes. xviii. *Tulit inde vitulum.* Nec aliunde hospitalitatem Loth didicit. Quantum vero profuerit Loth Abrahami in exercenda hospitalitate æmulum fuisse, explicat S. Paulinus Epist. ad Alethium, & S. Ambrosius Lib. II. Officiorum cap. XXI. Immo & Petrus Chrysologus Serm. XLII. dum ait: *Gehennalem ignem evadit hospitalitatis sectator, & urbem in refugium accepit Loth, qui domum hospitibus exhibuit.*

Gedeonis hospitalitas extollitur, qui Angelo, quem prius invitarat, quique procul dubio hominis speciem referebat, sacrificium, hoc est magnificum

cum

cum convivium adornasse scribitur. Nam & hædum caprarum coctum, & ex modio farinae panes azymos confecit.

Hospitalitatis officia in adversis sollicitus repetit Iob cap. xxxi. v. xxxi. *Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.* Origenes in eundem: *Talis fuit B. Iob, apud quem hospes nunquam foris mansit, cujus janua omni advenienti patuit, quem invalidi nunquam prætermiserunt, de iis quæ opus haberunt: qui non dimisit pauperem exire de domo sua vacuum, ad cujus tonsuram ovium, omnium pauperum scapulae calefactæ sunt.*

Sed, quod majus est, Petri Damiani sententia, per hospitalitatem Abdias Prophetiæ gratiam consecutus est Lib. III. Reg. xviii.

Tobias insignis hospitalarius celebratur, quippe qui in tertio anno (ait scriptura) profelytis & advenis ministraret omnem decimationem; & Angelo hospiti tertiam partem suarum rerum

offerret. *Profelytis*, hoc est qui ad Judaismum convertebantur, & *advenis*, id est peregrinis, decimas debitas administrabat. Tres autem erant decimæ, quas solvere jubebantur Judæi. Prima Levitis & Sacerdotibus Numeri XVIII. Secunda in epulum sacrum conferebatur, cujus tum Levitæ, tum egentes participes fiebant. Tertia, quæ solo tertio quolibet anno solvebatur peregrinis, pupillis, & viduis.

Salomon, tanquam sapientissimus Rex, mira magnificentia, & sumptuoso apparatu peregrinis & adventantibus splendidas epulas apparari voluit, & ipsorum equis, camelis atque jumentis pabulum atque paleam subministrabat, idque non in uno loco, sed ubicumque opus erat.

Inter mulieres hospitalitatem sectantes Rebecca enumeratur, vidua Sareptana, & Sunamitis matrona, aliæque in sacris literis commemoratæ.

Atque ut tandem Hebræorum hospitalitatem brevi epilogo complectar; adeo

adeo
hospit
dum
horre
pli ex
per te
vagan
tur,
adeo
raro

Hosp
nib

S
fes

tum
res pr
iisdem
spitali
Quod
solum

adeo hi à Patribus antiquæ legis in hospitalitatis cultum mirum in modum fuerunt edocti, ut etiam si post horrendum urbis Jerusalem, ac Templi excidium è patria sua extorres, & per totum dispersi, per aliquot secula vagam miseramque vitam persequuntur, mutuam inter se hospitalitatem adeo exercent, ut in hodiernam diem raro Judæum mendicantem videas.

C A P. XXIII.

Hospitalitatis ratio, variis nationibus peculiaris, iisque cultoribus Græcis & Romanis.

Sicuti Græci potissimum omnium sere liberalium artium atque virtutum moralium inventores & sectatores prædicantur, ac habentur, ita ab iisdem veluti cultioribus, omnia hospitalitatis officia profecta credimus. Quod nobis quidem insinuant, non solum varia & multiplicia nomina, adhuc

adhuc apud nos usitata, quæ ad hospitalitatis munera pertinent, sed plurima ejusdem gentis præcepta & exempla, quæ variis in auctoribus sparsim leguntur. Unus inter omnes hæc palmam tulit Homerus, qui omnia iusta legitimaque hospitalitatis officia egregie nobis expressit. Odysseæ quidem Libro I. Telemachi erga Minervam hospitalitatem describit; Libro III. Nestoris & ejus filiorum humanitatem in hospites celebrat; Lib. IV. de Menelai hospitalitate in Telemachum & Pisistratum agit. Lib. V. docet quomodo Calypso cum Ulyssem naufragum, tum Mercurium à Diis ad se missum hospitio exceperit. Nec minorem in Iliade similibus nobis exemplorum copiam suppeditat; immo nobis omnia officia ostendit. Erat apud Græcos munus publicum hospites & peregrinos excipiendi. Et ii, quorum munus erat, peregrinis, præsertim Legatis, ligna & solum & similia præbere, *Parochi* vocabantur. Ideo Mini-

stris

stris
conv
hospi
do,
& Sac
stran
In
culto
tense
quor
tæ er
tales
tes,
bant,
esteju
junct
erant
talia,
ingre
vis ho
vocab
Crete
tem fi
quoq
rint.

stris Ecclesiarum recte hoc nomen
convenit, quia ipsi hominibus, qu
hospites & peregrini sunt in hoc mun-
do, mensam verbi Dei apponunt,
& Sacramentum Eucharistiæ admini-
strant.

Inter Græcos autem hospitalitatis
cultores præsertim enumerantur Cre-
tenses, de quibus supra diximus. In
quorum domo convivali binæ strata
erant mensæ *ξενικαί*, id est hospi-
tales dictæ, propterea quod hospi-
tes, qui aderant, iis primo asside-
bant. Ita hospitem *ὁ μὲν ἐπιζῶντα*, hoc
est ejusdem mensæ communionem con-
junctum appellat. Post has mensæ
erant repositæ; erant & sedilia hospi-
talia, & mensa tertia, quæ à dextra
ingredientibus occurrebat, quam Jo-
vis hospitalis mensam & hospitalem
vocabant. Quin etiam Heraclides eam
Cretensium erga hospites humanita-
tem fuisse affirmat, ut ad Magistratus
quoque gerendos illos sæpius voca-
rint. Simili consuetudine nostri Cives
Pata-

Patavini, cum olim penes ipsos omne jus esset, advenam summæ rerum præfecerunt quovis anno, qui in eos jus vitæ & necis haberet, & ab auctoritate hujusmodi Magistratum *Potestatem* appellarunt.

Megarenfes & Corinthii de hospitalitate celebrabantur; immo memoriæ proditum est, illos, cum de imperio certaretur, captivos in bello velut hospites invicem humaniter tractasse, illosque sine pretio dimissos Dorixenos appellasse. Illis in cultu Jovis *ξίρι*. Quare etiam milites cum hostibus extra aciem familiaria jura servabant.

Celebris est Lacedæmoniorum liberalitas in hospites. Unde Cratinus apud Athenæum Cœnæ, Copis dictæ, mentionem faciens, inquit:

*Vere ut ferunt, quovis potest ibi ad-
vena*

*Convivium lautum, bonamque hinc
Cupidem*

Qui acceperit, sumpsisse &c.

Item

Item in Æolo, quæ & ipsa fuit convi-
vii Spartani species, Athenæus. Lib. IV.
non incolis solum atque civibus, sed
omnibus peregrinis hospitibus ad il-
lam aditum patuisse. Neapoli inter
Græcæ Reipublicæ Magistratus præ-
bendis hospitibus fuisse Xenoparchos
memorat Julius Cæsar Capacius, Hi-
storix Neapolitanæ Lib. I. cap. VIII.
Mitto cætera Græcanicæ hospitalitatis
exempla, quorum ingens passim farrago.
Melitenses barbari in mari Adria-
tico naufragos summa humanitate ex-
cipiunt, inter quos D. Paulus fuit,
quem, accenso igne, refocillarunt. Item
Phasiani populi naufragium passis via-
ticum præbent, & rursus abnavigan-
tibus tres minas dant. Heraclides in
Polit. Et Xenophonte auctore lib. III.
& v. de Cyri expeditione Armenius
Cyro ejusque exercitui xenia misit, &
Trapezuntii Græcos hospitio accepe-
runt donis hospitibus datis bubus, fa-
rina, vino. Sinopenes quoque Mile-
siorum coloni iisdem farinæ medimnos
ter

ter mille, vini amphoras MD. & Heraclienſes farinae medimnũm MMM. Vini amphoras MM. Boves XX. Oves C. Xeniorum loco miſerunt.

Nec parcior apud Romanos hoſpitalitatis cultus, quam Græcorum, & cæterarum gentium; quarum cum imperio non modo artes & diſciplinæ in urbem, ſed una mores & conſuetudines invexerunt: immo ipſi ex peregrinis & advenis undique confluentibus in unum coaluerunt, adeo antiqui hoſpitii jura merito præ cæteris obſervarunt. Inde Roma omnium patria dicta eſt, teſte Athenæo Libro I. cap. II. Nam primo ut apud Græcos, ita apud Romanos erant publica & privata hoſpitia, ut hoſpitii neceſſitudo non modo inter privatos, ſed inter populos & Senatum contraheretur. Immo Romæ externis & peregrinis Magiſtratus dabatur Regius, Conſularis & Prætorius, ut Numæ & Tarquinii temporibus: Conſules multi externis ſub Imperatoribus, ut de L. Arruntio

Stella

Stella
que p
que
creve

unus
jus d
Pereg
fuit A
Præto
tuſtar
Vlpi

C.
OLL
IAR
QVA
INT
PRA

Et de
jus dic
læ in
bus C
omiſi.
Adh
nation

Stella Patavino supra differuimus, aliisque peregrinis & advenis viris. Itemque postquam Imperium Romanum creverat, Prætores duo creabantur, unus qui civibus, alter qui peregrinis jus diceret. Vnde ille Urbanus, hic Peregrinus vocatus. Quod factum fuit Anno conditæ Urbis **DXII**. De Præторе Peregrino inscriptio est vetustate mutila ad vicum Kornesd. Vlpia proximum, juxta sacellum.

C. CVRT.....
OLLIVS. TROGVS.....
IARVM. CVRANDARVM..
QVAESTORI. VRBANO...
INTER. TRIBVNICIOS. ADIV. DAD....
PRAETORI. PEREGRINO. IIIII. VIRO...

Et de eo qui inter peregrinos & cives jus diceret, extant prolixissimæ tabellæ in magno Gruteri de Inscriptionibus Opere, quas brevitatis studio hic omisi.

Ad hæc exteræ gentes & Transalpinæ nationes Senatorum jura in Vrbe habuere,

buere, & inter Senatores admittebantur. Primi Hædui fuerunt ex Corn. Tacito Lib. xi. in oratione Claudii Cæsaris, *Primi*, inquit, *Hædui Senatorum in Vrbe jus adepti sunt. Datum id fœderi antiquo, & quia soli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Romano usurpant.* Immo miro liberalitatis exemplo Tusculanos, Æquos, Volscos, Hernicos, bello victos, post victoriam civium numero Romani adscivere in tutelam, & veluti patroni, clientes in fidem acceperere, cognationeque & hospitio junxere. Deinde temporibus latius hoc jus propagatum, ut in jus Latii & fraternitatis Romanorum ex Hispania, & ex toto orbe terrarum Viros claros adjunxerint. Sic Claudius Cæsar omnes Græcos, Gallos, Hispanos, Britannos, Sauromatas, civitate donavit, & togatos videre statuit. Quin etiam non modo in jura Civium, sed in Imperium sæpe externos Romani adsciverunt. Primus enim Trajanus exter-

nus,

nus, deinceps alii ad Imperium promoti fuerunt.

Quanta porro erga advenas quosvis Romanorum fuerit humanitas, inde quoque intelligitur, quod peregrinum antiquitus, teste Cicerone, Varro, atque Festo, hostem apellarint, ab hostiando, ut nonnulli volunt, hoc est æquando, propterea quod inter cives & peregrinos debeat esse æqualitas: ut fileam quæ de Legatis memoravi, quæque de hospitii contrahendi ratione Zanchus in Com. Sallustii, quum singula heic persequi arduum, & immensum foret. Vnum tantum addam ex Plutarcho in Vita C. Gracchi, quod Cornelia ejus mater fuit, *ἡ δὲ φιλοξενίαν ἐν τράπεζῃ* quod Xylander reddidit: *ob hospitalitatem patebat mensa ejus.*

CAP. XXIV.

De reliquarum gentium, & præsertim Germanorum & Gallorum hospitalitate.

Alii quoque populi in hospitalitatis cultu nihil Græcis ac Romanis concessere. Calabri olim profusi adeo fuerunt hospitalitatis cultores, animum in hospites uberrimis declarantes donis, ut in proverbium abiierint *Calabri hospitis dona*. Sic Horatius festive Epistolarum Lib. I. Epist. VII. ad Meccenatem:

Non, quo more pyris vesci Calaber jubet hospes,

Tu me fecisti locupletem. Vescere sodes. Iam satis est. At tu quantum vis tolle. benignè.

Non in visa feres pueris munuscula parvis.

Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.

Vt

Irrid
fed
etian
noL
C
tate
dom
Cel
am
spitu
Ne
dit L
res en
les,
ni.
ultra
officiu
tur,
tur.
* L
di sub
sub text
seperit

Vt libet : hæc porcis hodie comedenda
relinques.

Irridet Poëta rusticam hospitalitatem,
sed laude dignam. Leucanorum *
etiam celebratur hospitalitas ab Æliano
Lib. IV. Variæ historiæ cap. I.

Galli Diodoro teste tanta humani-
tate fuerunt præditi, ut advenas statim
domi suæ ad epulas vocarent. Quin
Celtiberos, Galliæ incolas, fama est
æmulatione quadam invicem pro ho-
spitum honore certasse.

Nec Gallis Germanos impares osten-
dit Diodorus Libro v. *Quod ad mo-
res erga maleficos & hostes sunt crude-
les, erga hospites vero mites atque huma-
ni. Peregrinis enim omnibus hospitium
ultra obferunt, hospitalitatisque inter se
officiis certant. Quos peregrini comitan-
tur, eos laudant & Diis caros arbitran-
tur.* Idem autor de Gallis & Germa-
nis.

* Leucanorum lex de hospitalitate ita se habebat.
Si sub Occasum Solu venerit peregrinus, volueritque
sub tectum alicujus divertere. & is hominem non sus-
ceperit, mulsetur, & penas luat inhospitalitatis.

nis. *Ad convivium peregrinos quoque invitant, cœnaque finita tum demum qui sint, quidque petitum venerint, sciscitantur.* Cornelius Tacitus de moribus Germanorum : *Convictibus & hospitibus non alia gens effusus indulget. Quemcumque mortalium arcere tecto, nefas habetur, pro fortuna quisque apparatus epulis excipit. Cum defecerit, qui modo hospes fuerat, id est, qui exceperat, monstrator hospitii & comes, proximam domum non invitati adeunt; nec interest; pari humanitate accipiuntur. Notum ignotumque, quantum ad jus hospitii, nemo discernit. Abeunti, si quid poposceris, concedere moris, & poscendi invicem eadem facilitas. Gaudent muneribus; sed nec data imputant, nec acceptis obligantur. Victus inter hospites comis &c.* Dum vero dicit Tacitus hospitia apud Germanos notis ignotis fuisse communia, summus eorum amor in peregrinos ostenditur, juxta piam S. Augustini sententiam. *Disce Christiane sine discrimine exhibere hospitalitatem, ne forte*

cui

cui
neg
T
dia, i
niter
horr
esse
tam
ne vi
cultu
quæ
avid
Is
merc
ma b
Nequ
sunt
annis
ista r
defcri
portu
postqu
uxore
aut bis
promi

cui tu domum clauseris, cui humanitatem negaveris, ipse sit Christus.

Thules insulæ, quæ nunc est Islandia, incolæ, advenas supra fidem humaniter excipiunt, quamvis omnia ibi horrida & inculta. Sufficit eam gentis esse charitatem, ut apud eos hospitii ius tam advenis, quam indigenis commune videatur. Idem reperitur Norvegiæ cultus, præterquam locis maritimis, quæ cum peregrinis moribus paulatim aviditas infecit.

Islandos etiam cum exteris commercium & negociatio paulatim à prima barbarie, ac simplicitate revocavit. Neque enim nostris temporibus adeo sunt ridiculi, quam octoginta ab hinc annis, cum Dithmarus Blefkenius in ista regione viveret. Sic enim ille in descriptione Islandiæ: *Advenientes in portum, filias nobiles secum habent; hæ, postquam à nostris exploraverint, an domi uxores habeant, si non habent, pro pane aut biscocto, aliave levissima re noctem promittunt. Interdum parentes mensum*

unum, aut quamdiu manserint, concedunt filias, vel gratis. Ex eo concubitu si facta fuerit gravida, parentes majori quam antea filiam complectuntur amore, natamque prolem annos aliquot educant, donec aut pater revertatur, aut futuro genero in dotem addunt cum filia, qui minime, quod è Germano sanguine natum est, contemnit. Si quæ virgo cum viro Germano habuerit consuetudinem, in honore apud illos est, proptereaque à multis petitur prociis.

Helvetiorum hospitalitatem extollit Jo: Magnus Lib. xxiii. rerum Gothicarum & præsertim adhuc perdurat Tigurinorum, quæ est patria Guljelmi Stuchii, qui humanitatem in hospites descripsit libro peculiari de conviviiis antiquorum.

Quæ vero humanitas Belgarum aliarumque gentium, quas Alpes ab Italia separarunt, hodierna die spectamus in juvenibus, virisque ad Gymnasium Patavinum confluentibus. Qui omnes suavissimis placidisque moribus ornati,

ti, singularia beneficia erga hospites recipiendos exercent. Advenas enim juvant, si egeni; si opulentiores, iis obsequium præstant convivii ac muneribus. Abeuntes, variis encomiis, non invitis Musis, amicos hospites prosequuntur: interdum & isti, modo carmen, ut nuper politissimus noster Gabriel Naudæus, modo libellum integrum memoriæ causa reponunt. Ac, ne tot præclara nomina cum pagella ævi nostri cursu interirent, coronidis loco subdere libuit.

GABRIELIS NAVDÆI ex Italia
discedentis ΑΠΟΒΑΤΗΡΙΟΝ
AD AMICOS.

O *Mihi dilecta cur vitam ducere Roma,
Cur Latio sedem ponere fata negant?
Quid juvat æreas toties voluisse per Alpeis,
Quid quater insanis vela dedisse Notis;*

174 I. P. TOMASINVS

Innumeris quos fama viris ad sidera tollit

Inclyta, si posthac incola rarus ero?

Hospitium, GALEOTE, tuum, PAGANINE, tuumque,

*Atque tuum, DONI, linquere si pro-
pero.*

*HOLSTENIOQVE brevem si cogor
ferre salutem,*

*Et pauca ALLATIO dicere verba
meo.*

Si vestros GADDI, NARDI, TOMASINE, COTVNI,

Transseo festino quadrupedante lares.

*Si tua BALDE sagax complecti, vel tua
SERVI,*

Pectora non possum candidiora nive.

Si nequeo ARGOLIVM, BERIGARDVM, TAVRELIVMQVE,

*BENDANDVM, & PONAM strin-
gere pro merito:*

*Vix quoque facundi dextram si tangere
SCIOPPI,*

*Vixque Palatini GASPARIS ora
datur.*

*Si te grande meis, CASSI, decus addite
factis, Sed*

de Tesseris Hospitalitatis. 175

*Sed fugiens, vel te culte QVEREN-
GE peto.*

*Si neque mansurus, NICI, NOVARI-
NE, CASALI,*

Cognita tot doctis limina vestra premo.

*Denique si RHODIVM, VESLIN-
GVM, teque LICETE,*

*FERRARIVMQVE mihi, vix licet
aspicere.*

*Sed mea cum vigilent quarendis otia li-
bris,*

*Queis nova JULIADÆ Bibliotheca
nitet.*

*Hac ego cum vestris capiam solatia, magni
Phœbigenæ, absenti quæ dare Musa
solet,*

*Et fruar ingenii pulcro molimine, quando
Aspectu vestro non licet usque frui.*

C A P. XXV.

*Hospitalitatis ritus Barbaris gen-
tibus, Scythis nempe, Turcis,
Indis, aliisque familiaris.*

NVlla tam barbara gens, quin
hospites agnoscat. Turcæ ipsi,
Bartholomæo Georgevitio teste, ha-
bent xenodochia *Imareth* appellata,
Regum testamentis condita, ubi da-
tur cibus pauperibus atque peregrini-
nis. Sunt qui dant oryzam, *Pivincts*
Tsorba dictam, cum carnibus; alibi
Boglidas as, quod fit ex tritico pro op-
sonio: additur panis satis magnus:
potus, quem præbent, est aqua. Cæ-
terum pernoctandi ibi, aut dormien-
di locus nulli conceditur, sed habent
alium locum pernoctandi publicum
Char natsanne, ubi gratis recipiunt
hospitio: non habent tamen lectos,
sed in scæno, vel stramine sub tecto
dormiunt.

Gothi & Suedi advenas non solum
beni-

benig
berale
submi
lares
nis re
qui p
except
blico
que n
nes M
Caro
Rege
& in
rent,
cumq
si qui
stibus
fuisse
bur
privat
huma
W
alacre
rentes
scation

benigne admittunt, sed cuncta ad liberalem convictum necessaria gratis subministrant: lis etiam inter populares oritur aliquando, in peregrinis recipiendis. Summæ laudis est, qui plures advenas liberali hospitio exceperit, quemadmodum ille publico odio dignus, qui cibum potumque negaverit peregrino. Sic fere Joannes Magnus Lib. iv. cap. 11. narrat Carolum Gothorum & Suecorum Regem decrevisse, ut Gothi inter se, & in advenas hospitalitatem observarent, & summo dedecori esset ei, quicumque viatorem tecto arceret, quod si quis facere tentasset & idoneis testibus ter negare hospitium convictus fuisset, immisso igne ædes suas comburi jussit, ut domibus propriis juste privaretur, qui eorum usum aliis inhumaniter denegasset.

Wandali in suscipiendis hospitibus alacres fuere, hospitium ultro offerentes: *quicquid ex agricultura, piscationibus, aut venatione conquirebant,*

totum in largitatis opus conferebant, eo
 fortiorem quemque, quo profusorem
 jactantes, ut autor Crantzius Lib. IV.
 Wandal. c. XXIII. Wandalorum Le-
 gibus erat sancitum, quod noctu fu-
 ratus fueris, crastino die hospitibus dis-
 parties. Si quis peregrinum hospitio
 expulisse deprehensus esset, ejus do-
 mum & facultates vel diripere, vel in-
 cendio licebat consumere. Memora-
 bile est, quod narrat Olaus Magnus
 Lib. XVIII. Hist. Sept. In omnibus par-
 tibus Septentrionalibus insignis est in
 hospites humanitas, & omnia sua in
 eos copiose diffundunt, existimantes
 illum diem infeliciter periisse, quo non
 contingat peregrinis hominibus be-
 neficium aliquod exhibuisse. Extant
 in hisce regionibus loca multa publica
 pro egenis hospitibus excipiendis, qui-
 bus locis Principes, vel supremus Ma-
 gistratus variam mulctam applicat, ut-
 pote de rebus ad conscientiam perti-
 nentibus. Item pecunias pro dispen-
 sationibus & mulcta illorum, qui ali-
 quam

quam personam Ecclesiasticam temerarie offenderint.

Guagninus, in descriptione Moscoviæ, perhibet, eam fuisse in hospites benevolentiam, ut in Russiæ partibus populi mercatores ad se ex variis regionibus quæstus gratia venientes, libenter excipiant, quos in tuguriolis suis cum uxoribus relinquunt: ipsi vero interim venatum abeunt. Reversi, si uxores hospitem concubitu consuetudineque lætiores hilarioresque invenerint, munere aliquo hospitem donant, sin minus, turpiter convitiis laceffitum expellunt. Hic tamen mos hodie desit.

Cui non dissimile quidquam de habitantibus Provinciam Chamul, Marco Polo teste oculato Lib. I. c. xxxvi I. narratur. Uxores & puellas ad hospitem concubitum relinquunt, idque honori & gratiæ adscribunt, immo Diis gratum facere, ut advenæ talibus recreentur.

Inde *Thee* potu hospites venientes

& abeuntes excipiunt, ut Turcæ *Cava*,
 Jacobus Bontius apud Indos nuper
 Medicus de conservanda valetudine
 Cap. vi. autor est.

Apud Tednæstanos Africæ nullum
 in oppidò diversorium pro hospitibus.
 Si quis illuc appulerit, ad notum ali-
 quem se conferat necesse est, quem si
 non invenerit, nobiles inter se fortiun-
 tur, quisnam ignotum hunc mercato-
 rem hospitio excipiat.

Sic Tegesdelti, oppidi Africæ in-
 colæ, custodibus portarum mandant,
 simul ac peregrinus quispiam appule-
 rit, inquirant ab eo, habeatne aliquem
 in civitate amicum: quod si habere se
 neget, ab iis ad hospitium deducitur.
 Testis est Cœl. Augustinus Curio, in
 Marochensis Regni descriptione.

C A P. XXVI.

*De hospitalitate Christianorum
primævi seculi.*

Christiani primævi seculi, à Ser-
vatore nostro edocti, adeo ad ho-
spitalitatem propensi erant, ut non so-
lum peregrinos ad hospitium coge-
rent, & pene traherent, veluti de di-
scipulis euntibus Emaus sacra testatur
historia, sed etiam domos suas in ho-
spitium advenientibus peregrinis di-
carent. Meminit hujus moris B. Au-
gustinus in Psal. LXXV. *Alii vovent
domum suam esse hospitem omnibus san-
ctis advenientibus; magnum votum vo-
vent.* Cellulas proinde hospitales ha-
bebant. S. Paulinus Epist. x. ad Se-
verum. *Tugurium vero nostrum, quod
à terra suspensum cœnaculo una porticus
cellulis hospitalibus interposita longius
tenditur, quasi dilatatum gratia Domini.*
Erant enim evangelizantium præcepta
ut D. Ambrosius Lib. VI. in cap. IX.

Lucæ docet, *Quibus primo omnium datur pacis atque constantia generale mandatum, ut pacem ferant, constantiam seruent, hospitalis necessitudinis jura custodiant: alienum à prædicatore regni cælestis asserant, cursitare per domos, & inviolabilis hospitii jura mutare. Sed ut hospitii gratia deferenda censetur: ita etiam, si non recipiantur, excutiendum pulverem, & egrediendum de civitate mandatur. Quo mandato non mediocris boni remuneratio docetur hospitii, ut non solum pacem tribuamus hospitibus, verum etiam si qua eos terrena obumbrant delicta levitatis, receptis Apostolicæ prædicationis vestigiis auferantur.*

Quin etiam à calumniatoribus fidei Christianæ comprobatur antiqua Christianorum hospitalitas, ex Ioannis Gabrielis Bisciolæ Epitome Baroniana ad Annum LXXV. *Impostor quidam & nequam, fecte Christianus, ne egeret, atque adeo abundaret ex beneficentia Christianorum, describitur à Luciano per hæc tempora peregrinatus, sub nomine pere-*

peregr
Chri
hospit
In
rum
nas,
cingi
Ann
plurim
adhu
citu
norm
tem a
na,
(qua
in am
ampl
mius
Rom
Et
cccc.
Rom
quo
langu
bra f

peregrini; ex quo colligitur effusa largitas Christianorum, & effusissimum studium hospitalitatis.

Immo plures ex liberali Christianorum profusione in peregrinos & advenas, paganismum abnegantes, Christi cingulo honestantur. Baronius ad Annum cccxvi. *Hic unus mihi inter plurimos occurrit, Magnus Pachomius, adhuc gentilis, hoc anno, militia in exercitu Licinii, adscriptus, qui cum esset annorum viginti, ob summam humanitatem ab una Thebarum civitate Christiana, hospitibus exhibita etiam gentilibus (quæ Oxyrinchus putatur) excitatus in amorem Christianæ religionis, eam se amplexurum professus est. Hic Pachomius hospitale construxit in portu Romano.*

Et ex Baronio Tomo v. ad Annum cccc. *Accepimus, quod Fabiola prima Romæ infirmorum hospitale erexerit, in quo agrotantes de plateis, ac corrupta languoribus atque inedia miserorum membra fovet, ut S. Hieronymus tradit*
Epi-

Epistola xxx : cui etiam Epistola II.
T. I. inter corporis virtutes enume-
rantur, peregrinorum susceptio, & de-
fensio pauperum.

Iotichius primus hospitalarius ce-
lebratur à Clarissimo Iurifconsulto
Lapo de Castelliono, in Tractatu de
hospitalitate, Tom. III.

Celebres hospitalitatis sectatores
Martha & Maria Magdalena, quæ sæ-
pius Christum hospitem habuere.
Aliæque sacræ mulieres, B. Virginis
sociæ. Cultores S. Apostoli, & disci-
puli Domini, cæterique Christiani pri-
mi ævi, qui invicem summa charita-
te hospitabantur. Non enim veteres
Christi fideles fuerunt soliti mendicare.

Constantinus tandem, Imperator
Magnus, postquam Christo nomen
dedisset, omnia pietatis munera ma-
gnifice exercuit. Templâ plurima
mira majestate & pretiosis donariis
onusta extruxit : hospitales domus
pro recipiendis peregrinis ædificavit :
Et in Concilio Romano, quod ipso
præ-

præsente cum Helena matre Silvester Summus Pontifex habuit, sancitum est, ut reditus Ecclesiæ in quatuor partes dividerentur. Quarum una cederet Pontifici, altera Presbyteris, Diaconis & Clero; tertia Templorum & Ecclesiarum reparationi: quarta pauperibus, infirmis, & peregrinis. Hinc præceptum Clericis, ut sint hospitales; Hieronymus Papæ Damaso scribit: *Quidquid habent Clerici pauperum est, & domus illorum omnibus debent esse communes, & quod ipsi Clerici susceptioni peregrinorum & hospitum invigilare & studere debent.*

Et quid quæso effecit summus ille Imperator, dum Urbis Romanæ majestatem Byzantium transtulit, illam Summo Pontifici cedens, nisi quod viro hospiti & fere extraneo, ad apicem Ecclesiæ divinitus evecto, Imperium pro liberali hospitio magnifice concesserit? Munificentiam Principis in extruendis xenodochiis celebrant Orientalis Imperii historiæ. Eandemque
viam

viam instituisse Pulcheriam Theodosii
 sororem, Placillam Theodosii uxorem
 abunde testatur historiæ compendio
 Georgius Cedrenus, scriptor suarum
 rerum satis diligens. In immensum
 cresceret opus, si omnia Xenodochia,
 aliaque pietatis opera, peregrinorum
 commodis à Principibus extracta,
 enumerarentur.

Libet hic è multis hospitalitatis
 exemplis pauca è Sanctorum Patrum
 vitis in unum conferre. De Mona-
 chis in Nitria commorantibus Ruffi-
 nus Aquilejensis presbyter: *Vbi pere-
 grinos fratres advenire senserunt, conti-
 nuo velut examen apum, singuli quique
 ex suis cellulis prouunt, atque obviam
 nobis lato cursu & festina alacritate con-
 tendunt, portantes secum quamplurimi
 ipsorum urceos aquæ, & panes, secundum
 quod Propheta corripuens quosdam dicit:
 Quia non existis filii Israel obviam cum
 pane & aqua. Tunc deinde susceptos nos
 adducunt ad Ecclesiam, lavant pedes, &
 singuli quique linteis, quibus utebantur, ab-
 stergunt.*

De

De Abraamo Theodoretus Cyri
Episcopus narrat : *Advenientibus ho-*
spitiibus erat & totus paratus , egregius
autem & selectus panis eis offerebatur , &
vinum odoriferum , piscesque & olera , &
quacumque sunt eis conjuncta. Quin
etiam ipse quoque meridie assidebat con-
vivantibus , eorum quæ apponebantur
partes unicuique offerens : & dans uni-
cuique calices , & jubens bibere , & eum
qui erat ejusdem secum nominis imitans ,
Patriarcham inquam , qui ministrabat
quidem hospitibus , sed non simul convi-
vabatur.

Sulpitius & Cassianus narrant de
Monacho in Syria , qui ante constitu-
tam horam peregrinos se reficere coë-
git : Percontantibus illis , cur ante con-
suetam refectiois horam prandere eos
cogeret , respondisse : *Ieiunium fratres*
semper est mecum , vos autem continuo
dimissurus mecum jugiter tenere non po-
tero. Item alterum Monachum , qui
nusquam solus escam sumere solitus
erat , referunt. Celebratur pariter
Theo-

Theodori Patriarchæ Hierosolymitani in hospitem benignitas à Ioanne Moscho.

Primum nempe vitæ Monasticæ præceptum erat obedientia Prælato, peregrino hospitalitas exhibenda: immo hospitalitas erat ipsa charitatis regula. Frater quidam venit ad solitariū (ex Græco incerto interprete Pelagio) & cum egrederetur ab eo dixit: *Ignosce mihi, Abbas, quia impediui regulam tuam. Ille respondit & dixit ei, mea regula est, ut recipiam te in hospitalitate, & cum pace dimittam.* Immo Anachoretæ in eremis degentes advenientem exceperunt sine jejunii obligatione: *Venerunt aliquando duo fratres ad quemdam senem: consuetudo autem erat seni, non manducare quotidie. Qui cum vidisset fratres, gaudens suscepit eos, & dixit, jejunium suam mercedem habet.*

Sic Moises Abbas, quum in ipsa hebdomada ante Paschatis ferias accederent fratres quidam ex Ægypto, paravit

ravit eis modicum pulmentum, & cum vidissent vicini fumum, dixerunt Clericis Ecclesiæ, *Ecce Moyses solvit mandatum, & coxit apud se pulmentum.* Mitto innumera hujus vescendi exempla de Sanctissimis illis Anachoretis. Sed memoria dignum pro coronide sit id, quod Ruffinus de hospitalitate Oxyrinchæ civitatis in Thebaïde narrat. *Ipsi quoque Magistratus & principales Civitatis, & reliqui cives studiose per singulas portas statuunt, qui observent, ut sicubi apparuerit peregrinus, aut pauper, certatim ad eum, qui præoccupaverit, adductus, quæ sunt necessaria consequatur.*

C A P. XXVII.

*Posterioris ævi apud quasdam
nationes hospitalitas re-
censetur.*

SEd ne prisca tantum miremur, no-
stris quoque temporibus nemo ne-
gaverit, apud fideles Christi cultores,
atque in primis Ecclesiasticos Prima-
tes, cæterosque Principes omnia anti-
quæ hospitalitatis jura servari ac vigere.
Nec dictu facile, num majori usquam
studio exerceatur, quam Romæ in pe-
regrinos, Religionis voto accedentes,
cum omni anni tempore, tum præci-
pue imminentibus Sacrosanctæ Resur-
rectionis Domini Christi feriis, qua-
rum veneratione frequentiores af-
fluunt ad Urbem advenæ. Ære pu-
blico variis in locis ii excipiuntur, ad
ædem nempe S. Ioannis Lateranensis,
ac Divi Spiritus; sed majori nunquam
& splendidiori apparatu, quam in cele-
bri S. Trinitatis Xenodochio: ubi è
Reli-

Religiosis primi, Summoque Pontifici sanguine juncti, peregrinorum commodis quocumque ministerio strenue invigilant, etiam sese ad pedum lotionem demittentes, præeunte nonnumquam Summo Pontifice. Horum exemplo Principes pari studio omnia pietatis officia in hospites exercent. Nec inferiore charitate id præstant matronæ, natalibus clarissimæ, recipiendo cujuscumque fortis feminas, quibus summa pietate, & insigni cultus apparatu ampla destinata sunt hospitia. Ecclesiæ insuper omnes Nationales Germanorum, Gallorum, Hispanorum, & aliorum, suos cives excipiunt, & per aliquot dies alunt. Adeo Romæ in excipiendis hospitibus cum magnificentia certat pietas: immo magna Christianæ Religionis ratio in ejusmodi exercitia sese jam diffudit per universam Italiam, Principumque ingenio, ac magnificentia eo crevit, ut communi sententia veterum Græcorum, ac Romanorum, .. alia-

aliarumque nationum exempla excedat. Quippe occurrunt passim per Italiae oras xenodochia in viis, in oppidis, in urbibus, publicis impensis, & privatim piorum hominum testamento extructa, & facultatibus aucta, maximeque superioribus seculis. Vt de aliis fileam. Patavii xenodochia olim quadraginta quinque summa religione aperta legimus, vero conditoris sui Antenoris exemplo, quem hospitalitatis eximiae cultorem accepimus. Adeo Patavini hospites amplecti consueverunt, ut Caroli V. Imperatoris tempore Bononiae in museo Achillini aureis literis scriptum videret Ludovicus Pasinus, Medicus clarissimus.

PADVA LÆTA, GENTE REPLETA. VERVM PADVA ALIOS NVTRIT, SVOS DEVORAT. Quod commune aliis urbibus Provinciae, in quibus adhuc remanet nescio quid Gothicum, vel Longobardicum, nec raro civibus exteri praeferuntur. Vicentini tamen palmam ferunt

ferunt præ cæteris, qui suorum non immemores, omni laudabili hospitalitate florent. Illuc enim accedentes summa comitate quoscumque literatos, aut virtute aliqua viros celebres excipiunt, & apud se retinent, eisque symbola certatim mittunt. Insignis etiam hospitalitas viget in tota Histria, cui defunt cauponæ. De qua nos fufius in Historia ejus Provinciæ.

Mitto Italos Principes opes suas in hospitibus recipiendis profundere. Quo splendore in primis Serenissima Venetorum Respublica facile primas tenet, dum à suis majoribus edocta sic omnia hospitalitatis jura præstat, ut in his tuendis servandisque non minima Patrum cura versetur, ne quid pompæ, aut majestati desit, in edendis spectaculis, largitionibus, muneribusque amplissimis, quibus magnatum animi conciliantur, Regumque & Principum favor stabilitur, si quando Principes advenæ excipiendi: sed in hac Vrbe in primis conspicua est

I singu-

fingularis omnium in pauperes pietas & munificentia. Senatores nempe primi ordinis xenodochiis præfunt, ea vigilantia, ut urbs Veneta vere peregrinorum hospitium, egentium receptaculum, & communis omnium adventantium patria perhibeatur.

Longum nimis foret, quosvis civitatum mores omnes recensere. Vnam tamen non prætermittam; pulcherrimam quippe omnique laude dignam Cefenæ urbis in recipiendis hospitibus consuetudinem. Cum enim olim publicorum diversoriorum nullus pene hæc esset usus, singuli illius civitatis Patres, quamprimum hospitem conspexissent, in domum suam excepere, tanta hospitalitatis contentione, ut sæpe res à rixis ad conflictum veniret. Decretum itaque, quomodo hospites exciperentur. Erecta enim fuit in foro columna, in cuius ambitu fixi erant tot annuli ferrei, notis distincti, quot essent nobiles familiæ, cautumque fuit tol-

lenda

lendæ controversiæ causa, ut ad cujus annulum alligasset hospes equum, in ejus domum diverteret. Hollandarius auctor in Prodomo Nobilitatis. In quam rem plura Cl. Vir Fortunius Licetus, in Patavino Gymnasio primarius Medicinæ Theoricæ Professor, Libro de Annulis.

Viri eruditi Angelici Aprosii indicio, amœna est, dignaque posterorum memoria, Illustrissimæ Spinularum familiæ originatio, Episcopi Augustini Justiniani Annalium Genuensium Lib. II. ubi narrat anno M C II. Guidum, filium Belli, Vicecomitis, primum Spinulæ cognomen fuisse nactum, cum hospitibus frequentioribus liberaliter exceptis, varii generis vina promi juberet. *Spina* enim Italis dolii siphunculus est, & *spinolare* Liguribus est vinum è doliis haurire. Hac igitur antiquis gentilitiis insignibus, nempe tesserulis XXVIII. albis & rubris simul junctis instrumentum illud insigni hospitalitatis exemplo accessit. Quem

majorum morem secuti ejusdem Clarissimæ familiæ posterii.

C A P. XXVIII.

Hospitum discedentium ritus.

Commune erat apud cultiores gentes, lato animo hospites excipere, & ægre dimittere. Sed & discedentibus hospitibus in viam cibi dabantur. Ita dimittitur à Nestore. Lib. III. Odyss. Telemachus. Vertit hoc amicissimus noster Ioannes Argolus.

*Conda dedit mulier panem Bacchique
liquorem,
Atque cibos, comedunt Reges quos
rite beati.*

Dulcioria præterea dabantur, præcipue pueris, quibus ipsi demulcentur. Homerus ἐγὼ δ' ὀπιμείλω δώσω πολλα μάλια.
Dulcioria ego quidem multa dabo. De qua re Scholiastes Apollonii Rhodii Lib. III. sic πέλανος, πέμματα bellaria, mattyx; unde mazapanis *marsapane*,
cupe-

cupediæ unde *Cupeta* dulciarium, quo Natalis Domini diebus vescimur, buccellatus panis, *buccellai*, ζυψός ἀπλοῦς à Græcis dictus. Hinc Scholiastes ad primam Eclogam Theocriti, & Didymus ad β Odyss. ibique Eustathius, de more vescendi veterum eleganter, quamvis ad cibos militares sive Lacedæmoniorum ea prolata sint, neque ad omnium veterum & Romanorum usum omnino trahenda patet explicatōne ἀνεπισημῆ apud Scholiastem Theocriti. Dabantur etiam alia munera nobiliora. Menelaus Crateram argenteam discedenti Telemacho hisce verbis obtulit :

*Ecce tibi cratera dabo, est argenteus
ille*

*Totus & aurato suffusus labra metallo
Vulcani labor, atque dedit quem ma-
ximus Heros.*

Sidonius mihi Rex. &c.

Sic etiam Helena illi munus suum ita Latine tradit :

*Sic ea dicebat manibus peplumque te-
nebat :*

*Hoc tibi care puer dona dabo pignus
amoris*

*Fida Helena , quem nupta sibi , cum
venerit hora*

*Ipsa feret quondam , interea sepone pa-
rentis*

*In thalamo , felixque mihi tua tecta re-
vise ,*

*Inque lares latos patriamque revertere
terram.*

Aureum cantharum Deum Materfor-
rori suæ Deæ Syriae hospitale munus
obtulit, Apuleio teste Metam. Lib. ix.

Nero Claudius Tyridati Armeniae
Regi abeunti contulit festertium mil-
lies ; nimirum quinquagies centena
millia Carolinorum , ex supputatione
Adriani Junii.

Item cum dimittebantur hospites
ipsis *xiua* tradebantur, quæ proprie A-
pophoreta Martiali , quod retro fer-
rentur , nempe domum. Xenia enim

com-

com
tio. Sic
NIA II
tibus ,
sæpe co
S. Ros
nocentis
defendi
mitten
quæ le
cis mit

Erant e
disceder
tatem ,
ferentia
cum di
à vitio
dentior
MOR
de ver
num ,
pta ob

communia discumbentibus in hospio. Sic Martialis Librum XIII. XENIA inscribit, quæ non solum hospitibus, sed etiam amicis dabantur, qui sæpe conjunguntur. Ita Cicero pro S. Roscio Amerino: *Fama & vita innocentis ab hospitibus amicisque paternis defenditur.* Martialis igitur, quia res mittendæ deerant, disticha conscripsit, quæ loco xeniorum & suis ipse amicis miteret, & ipsis mittenda suaderet,

——— *Hospitibus pro munere disticha mittas.*

Erant etiam quædam præcepta, quæ discedentibus dabantur, sive ad utilitatem, sive ad honoris speciem conferentia, xenia Græcis dicta. Puta cum discedenti amico, ut sibi caveret à vitio aliquo injungeretur: & prudentiores saltem dicebant: *TV MEMOR ESTO MEI.* Exempla habes *de veris narrationibus* apud Lucianum, ubi ipsi à Minoë tria præcepta observanda memoriæ mandantur.

Exemplum habes in Medea Euripidis apud ipsius Scholiastem, ubi discedentem Iasonem Medea, sicut Neopron adnotat, *ξενικός* salutaribus minis admonet. Nec inusitatum fuisse videtur Scriptoribus Lectori sui memoriam insinuare. Ita namque in clausula Alexipharmacorum Nicander interpretis Latini verbis: *Nicandri Poëta memor sis: sic fiet, ut Hospitalis Iovis legi non renitare.* Nec alia de causa inventi à Germanis, qui virtuti literisque operantes peregrinantur, libelli in quibus magnorum virorum symbola, ac veluti amicitiae tesseras reportant.

Discedentibus etiam tabellam hospitalitatis dabant, quam si alteram in ingressu ostenderant, iis pariter novam in veteris amicitiae renovationem conferebant. Locus est præclarus in Medea Euripidis citatus à Scholiaste.

Hodie frequens & communis usus est discedentibus viris claris, vel Legatis,
ac

ac Ora
Idem l
Summ
non so
liquias
rea, f
ac Illu
accede
Nec
bus an
los, &
cumq
Si q
nituisse
bat, r
Verrer
iste St
ciat.
Si q
tesserar
batur.
Ab
fi
Hic
fr

ac Oratoribus Principes munera dare. Idem liberalitatis honor primum apud Summum Pontificem adolevit, qui non solum cuilibet Prælato sacras reliquias Sanctorum, ac numismata aurea, sed Oratoribus & Principibus, ac Illustrissimis mulieribus Romanis accedentibus, pretiosa munera donat.

Nec minus privati viri discedentibus amicis xenia tribuunt; item annulos, & suas imagines donant, viaticumque pro itinere porrigunt.

Si quem vero contracti hospitii pœnituisset, renunciare hospitium solebat, ne hospitii jus violaret. Sic in Verrem Act. IV. *Itaque vehementer iste Sthenio infensus, hospitium ei renunciat.*

Si quis autem jus hospitii violabat, tesseram hospitem confregisse dicebatur. Plautus in Cistel.

Abi quere ubi iurijurando tuo satis sit subsidii,

Hic apud nos jam Alcesimarche confregisti tesseram.

* Restabat alia hospitum discedentium tessera cuius notitiam ex suppeditante Gregorio Turonense, Chiffletius in *anastasi Childerici Regis*, & nos supplendis quæ hic desiderabantur ex Chiffletio exhibemus.

In *abacis*, inquit, *Antiquariorum* frequens est mediæ magnitudinis nummus ex ære flavo vel nigro, qui exhibet *Augusti Casaris* & *M. Agrippæ* aversa mutuo capita: in postica autem parte *Crocodilum*, animal *Nilo* familiare, palma arbori alligatum. Signavit illum **COLONIA** *Gallia Narbonensis* **NEMAVSVS** utriusque Principis honori, post *Egyptum* captam. Nummorum ejusmodi partes dimidiæ dextra, quæ *Augusti* caput referunt, reperta sunt *Roma*, cum illic ageret amicus noster *Clarissimus Menetrius*, qui eas vocabat *Arrhas*, nulla adjecta explicatione; binisque donavit fratrem meum *Philippum Chiffletium*, *Abbatem Balernensem*, flava una, nigraque altera: qui tertiam accepit (itidem nigram, sed sinistram. *Agrippæ* capite signatam, & in hoc *Belgio* repertam) à *Carolo Brooman* civè *Bruxellense*, *Rei antiquariæ* apprimè studioso. Nummum divisum hic exhibeo, usurpatam meâ sententiâ, pro *Arrhatone*, sive tessera inter amicos absentes, & longe disritos.

Amicitiam enim quæ est amicorum conjunctio, locus non dirimit, *Qui manebat Roma*, partem dextram servabat *Augusti* capite signatam: qui peregre proficiscebatur, sinistram cum *Agrippæ* effigie deferrebat: quod existimaret *Gentilis* vetustas, **LARE S DEOS** defunctorum animas esse, qui quæ opera fecissent in vita, eadem mortui tuerentur. & paulo post. Sperabat ergo amicus, qui *Roma* manebat, *Augustali* vultus, ut *domestici Lari* cultu, amicum absentem in profectioe sua felicem fore: ac se vicissim fortunatum peregrinator, quod *Agrippæ* imaginem ut **LAREM VI ALEM** secum gestaret ac coleret. Sic ut nummus ille bipertitus quadam esset amoris arrha, per quam corda absentium amicorum longe dissita mutui complexus desiderio alerentur.

era cu-
menfe,
pplen-
emus.
media
qui ex-
mutua
animal
avit il-
M A V.
em ca-
extra,
cum
s, qui
insigne
Abba-
qui &
Agrif-
e Caro-
pprime
patum
amicos
ncio,
m dex-
eregre
defere-
R E S
vera fe-
paulo
nebat,
micum
e vici-
imagi-
gesta-
madam
amico-
aleren-

A P.

C A P. XXIX.

*De mercenaria hospitalitate : ubi
de Caupona, Taberna, Sta-
bulo, & Diversorio.*

Ratione excipiendi hospites gra-
tuita jam satis perspecta , non-
nulla breviter de mercenaria dicen-
da , quam veteribus fuisse in usu sa-
tis constat. Cic. Lib. I. de Divina-
tione : *Cum duo quidam Arcades fami-
liares iter una facerent , & Megaram
venissent , alterum ad cauponem diver-
tisse , ad hospitem alterum : qui ut cœnati
quiescerent , concubia nocte visum esse
in somnis ei , qui erat in hospitio , illum
alterum orare , ut subveniret , quod sibi
à caupone interitus pararetur.* Certi
enim homines lucri causa viatores
quosvis pro mercede excipiunt ; illis-
que tecti solius usum , vel etiam ali-
menta præbent. Hi à Latinis caupo-
nes, sive copones dicuntur. Alii so-
lum panem sine vino. Apud Cice-
ronem

ronem in Pisoniana *copa* videntur: *Panis & vinum de propola; & de copa.* Quod sic exponendum est: *Panis de propola, vinum de copa.* Sed in veteribus glossis *propola* sunt tabernarii, id est copones, qui *propola* apud Lucillum omnes sunt coctores qui aliquid promerciale habent. Sicuti Macellarii, qui veluti publici coqui in foro carnes vendebant; à laniis differentes, qui crudas tantum venales habere soliti. De his Phædrus:

Pendere ad Lanium quidam vidit simium

Inter reliquas merces atque obsonia.

Caupona idem cum taberna, quæ teste Isidoro, erant ædiculæ plebeiorum, parvæ & simplices in vicis, asseribus & tabulis clausæ; unde & tabernarii dicuntur, qui iis assistunt. Videntur autem tabernæ etiam omnibus opificibus & negociatoribus suæ: de Copona nunquam mentio. Est enim cella vinaria, attamen frequens eadem

est taberna pro copona. Virgilius in
Copa:

Ebria famosa saltat lasciva taberna.

Ergo taberna eadem cum caupona.
Illud tamen magis generale nomen,
quam istud.

Pro diversorio etiam caupona usur-
patur apud Horatium Epistolarum.
Libro I.

*Sed neque, qui Capua Romam petit,
imbre lutoque*

Aspersus, volet in caupona vivere.

Diversorium locus est ubi viatores di-
vertunt. Aliqui putant fuisse dictum,
quod ex diversis viis eo conveniatur.
Cicero de Senectute: *Ex vita ista di-
scedo, tanquam ex hospitio, non tan-
quam ex domo. Commorandi enim na-
tura nobis diversorium, non habitandi de-
dit.* Diversari etiam est manere apud
aliquem hospitii jure, vel alio modo;
& diversor is, qui diversatur. Quod
quidem vel est publicum, ut taberna
meritoria, vel privatum.

Ali-

Aliquando inter tabernam & diversoria erat differentia : aliquando confunduntur. Nam & tabernæ plerumque viatores & adventores excipiunt : diversoria vinum vendunt civibus. Quin Latini pariter Cauponas & diversoria pro iisdem habent. Suetonius diversorias tabernas appellat in Nerone, quas copæ exercerent : *Quoties Ostiam Tiberi deflueret, aut Bajanum sinum præternavigaret, disposita per littora & ripas diversoria tabernæ parabantur, insignes ganeâ, & matronarum institorio copas imitantium, atque hinc inde hortantium ut appelleret.* Sic legendum illum locum Clarissimus Virorum Claudius Salmasius de Usuris putat. Nam vulgo est, *insignes ganeâ.*

Diversoriis adjectum erat stabulum, quod erat receptaculum equorum & jumentorum, quod etiam pro caupona & hospitio accipitur, à stando. Apulejus Lib. I. *Ego vero, quod primum ingressui stabulum conspiciatus sum, accessi, de quadam annu caupona illico per-*
contor.

contor. Sed proprie animalium locus, qui semper cauponis & tabernis erat proximus. Quo modo aliqui explicanda verba D. Lucæ censent de B. Virgine cap. 11. *In stabulo eum reclinauit, quia locus in diversorio non erat ipsis.* Quod *Præsepium* reddit vetus Interpres pro *stabulo*, ut Græcum *φάτρην* pro eodem. Cum igitur non esset locus præ nimia multitudine divergentium in ipso diversorio, peperit Christum Maria, fasciis involvit, & reclinavit in stabulo diversorii, quo jumenta accipi solebant. Hinc à stabulo stabularii famuli, qui stabulo præfunt.

Antiquitus vero tam apud Græcos, quam apud Romanos cauponariam exercere ignominiosum fuisse, passim ex auctoribus constat. Hujus artis auctores Lydos tradunt, à quibus etiam alexæ, tesseraarum, atque pilæ lusum deducunt, qui quidem in tabernis illis mercenariis maxime viget. Hinc Plato Lib. 11. de Legibus eâ interdicit
cives

cives suos. Plutarchus 11. Probl. Symposiac. XIX. Italos caupones pravitate & avaritiæ arguit. Sed horum mores hic perstringere non est locus.

Nostris temporibus iis nihil frequentius. Hinc undique tabernæ & caupones, sed diversæ: aliæ in Gallia, aliæ in Germania, aliæ in Belgio & Anglia: splendidæ enim & nobiliores sunt eæ, quæ in itinere Romano, & sub dominio Summi Pontificis, tumque Magni Ducis Florentiæ, ubi etiam statuta mercede hospites, & equi sine cauponæ querimonia excipiuntur, signis ad discrimen ubique præfixis, quibus viatores, earum memores, illuc redeuntes denuo invitentur.

C A P. XXX.

De supremo erga hospites officio.

Nihil religiosius apud Romanos, quam eorum sepulchra, quæ veluti sacra habebantur, in quibus fere semper vetitum erat alios condi. Singulos singulis tumulis reponi apud eos permansit consuetudo, quam ab Atheniensibus usurpatam ferunt. Postea mos adolevit, ut singulæ familiæ suos tumulos insignes haberent, qui locus conditorium vocabatur. Vidi Romæ in Vinea nobilissimi Viri Joannis Baptistæ Casalii, ad viam Appiam, subterraneum conditorium, sive Hypogæum dealbatum & crustatum, in quo plurimæ concavitates in muro, & in unaquaque earum extabant duæ, vel tres ollæ fictiles, muro affixæ, repletæ cineribus, & ossibus semiustis, cum tabella trium palmorum inscripta, prohibente ne exteræ familiæ hic conderentur.

L. HOSTILIUS. FORTVNATUS. SIBI. ET
HOSTILIE. IANVARIÆ. FILIÆ. ITEM
LIBERTIS. LIBERTABVSQ. SVIS
POSTERISQ. EORVM. FECIT
EXTERÆ. FAMILIÆ. ADITVS. NON
DATVR. NEC. IVRE. QVIS. IN. HOC
MONVMENTO. OLLAS. EMET

Nec juxta sepulchrum novum propius
sexaginta pedes invito domino ædes
admovere licebat, eaque inviolabilia
habita, nec præscribi poterant, nec usu
capi, sicut nec publica. Si quis tamen
ossa cineresque in alienum sepulchrum
deferret, illa eruere loci dominus, &
sine Pontificum decreto alio transferre
non poterat. Ulpiani hoc est in *L. Osa.*
VIII. in princ. ff. de Relig. & sumpti-
bus funerum.

Legimus autem cujusdam monu-
mentum in pavimento Basilicæ Late-
ranensis, in quo auctor jubebat, ut si
quis EXTERVM CORPVS
INFERRE VOLVERIT, da-
ret Reipublicæ Ostiensi quædam se-
stertia.

ET.

.....

 ET. PORTENS. Q. Q. IMMQUE
 BISELLIARI.... FECIT. SIBI
 ET. AVRELIAE VICTORINAE
 CONIVGL. ET. FILIIS. SVIS
 ET LIBERTIS..
 LIBERTAE. POSTERISQ. EORVM
 IN. HOC. AVTEM. MONVMENTO
 QVISQVE. EXTERVM. CORPVS. INFERRE
 VOLVERIT. DABIT. REIPVBLICAE
 OSTIENS. S. H. L. M. N. IN FRON. P. L.
 IN AGRO. P. LXXIS.

Nec magis Romanos erga hospites
 defunctos suprema animi pietas desti-
 tuit, cum etiam publica monumenta
 pauperibus & servis, ubi condi poter-
 rant, ædificarent.

Plura nempe monumenta hospiti-
 bus benemerentibus posita legimus.
 E quibus libet hic duo recensere. Pri-
 mum Tarraconæ videtur.

D. M.

T. COR.... F....
DELEGATVS. VII. G
P. F. STIP. XXIII
VIX. ANN. LVII..
FECIT.....
ALLIA. PARALI..
HENIS.....
HOSPITI. B....

Alterum ibidem, ex Verdesii schedis.

D. M.

VAL. ATTICO. R. F.
COS. LEG. XII. G
P. FE. STIP. XXIII
VIXIT. ANNIS. XLI
FECIT. AELIA. PAR
THENIS. HOSPITI
BENEMERENTI

Quod

Quod munus utique per omnia tempora usitatum, etiam apud nostros viget. Patavii ad D. Laurentii ædem in marmore monumentum extat, quod Dominicus Molinus, Senator amplissimus, FRANCISCI; Serenissimi, dum hæc scribimus, Reipublicæ Venetæ Ducis frater, Laurentio Pignorio Amico & Hospiti posuit.

D. O. M.

L A V R E N T I O P I G N O R I O
P R I M V M P A R O C H O
D E I N D E T A R V I S I I C A N O N I C O
P I E T A T E A C M O R V M S A N C T I T A T E
S P E C T A T I S S I M O
V E R O C A N D O R I S E T P V D O R I S E X E M P L O
L I T E R A R V M O M N I V M
C V M G R A V I O R V M T V M P O L I T I O R V M
P E R I T I S S I M O

P E N I T I O R I S A N T I Q V I T A T I S N O N M I N V S
C E R T O Q V A M C V R I O S O I N D A G A T O R I
P A T R I A E A M I C O R V M E T S V I I P S I V S
M E M O R I A E
L V C V L E N T I S S I M I S S C R I P T I O N I B V S
P R O P A G A T O R I
M V S A R V M D E N I Q V E E T G R A T I A R V M
C O R C V L O E T O C E L L O
D O M I N I C V S M O L I N V S S E N . V E N .
A M I C O A C H O S P I T I
C A R I S S I M O E T I V C V N D I S S . P .
O B . A N N . M D C X X X I . I D I B . I V N I I .
V I X I T A N N . L I X . M E N S . V I I I .

Idem

Idem mos veterum^r in milites bello defunctos. Lacedæmonii, dum contra Messenios pugnant, ne milites qui bello ceciderant, insepulti manerent, tesseras in brachiis, in sculptis nominibus, habuere. Apud Athenienses singulæ tribus singulas habuere arcas, in quibus cadavera & dispersas reliquias militum suæ cuique tribui inquisita colligerent, & postquam in publicis sepulchris illa condidissent, ne essent inhonorati, insigni testimonio pietatis in defunctos, solemnique oratione eorum laudes recensabantur.

Hoc autem loco non extra rem queri poterit, cur Judæi triginta argenteis, quos reddidit Judas Iscariotes, emerint agrum figuli, in sepulturam peregrinorum? Quia, cum essent precium sanguinis, eos in Corbona, vel Gazophylacio inter dona Dei recondi nefas erat Principibus & Sacerdotibus, inito propterea ab iis consilio statuerunt, ut emeretur illis ager figuli, quo peregrini, qui in urbe è vita discebant

debat
sepeli
gnific
non In
id est
futuru
Op
Matth
pes Sa
rant il
& ab
sepulc
pauper
hac ra
empti,
ptione
provid
emptu.
sceleru
niam i
facta si
postero
tes tra
agre c
scelera

debant sepulchroque carebant, in illo sepelirentur. Sub velo nempe typi significatur, precium sanguinis Christi, non Iudæis indigenis, sed peregrinis, id est gentibus in eum credituris, profuturum esse.

Optime Aloysius Novarinus in Matth. cap. xxvii. *Fraudulenter Principes Sacerdotum cogitaverant, & decreverant illius pecunie summam in vilissimæ & abjectissimæ rei usum expendere, in sepulturam scilicet militum aliorumque pauperum, & ignobilium gentilium, atque hac ratione Christi memoriam ad necem empti, & suam ipsorum impietatem emptione sepulturæ sepelire. Sed aliter Dei providentia factum, Ager quippe ille emptus, æternum monumentum factus est sceleris ipsorum. Si in carbonam pecuniam immisissent, non ita manifesta res facta fuisset; nunc vero prædio empto ad posteros rem universam vel aliud cogitantes transmiserunt, ut hinc cogitaremus, agre celari Sacerdotum & Principum scelera posse.*

Mirum est quod de hoc agro scribunt Brocardus, Nicephorus, Bredebachius, Saligniacus, & ex iis Adricomius in descriptione Hierusalem n. 216. pag. 173. *Cum iussu Imperatricis Helena de hoc agro, quantum terra plures naves capere poterant, Romam auctum, ac juxta montem Vaticanum in eum locum exoneratum sit, quem incolae Campum Sanctum vocitant, licet calum mutarit, eandem tamen retinere vim quotidiana experientia docet. Romanos enim respuens, sola peregrinorum corpora ad sepulturam admittit: quorum etiam hic omnem carnis substantiam intra viginti quatuor horas prorsus consumit, ossibus tantum residuis.*

C A P. XXXI.

De Inhospitalite.

SIcut hospitalitate nihil est juri divino, naturali, atque gentium, convenientius, nihil cum universis civibus, vel singulis hominibus gloriosius, ornatus, jucundius; ita inhospitalitate nihil est tetrius & immanius; nihil legi divinæ atque naturali magis contrarium & inimicum; nihil quod & universæ civitati, & singulis hominibus majus apud mortales odium & invidiam, majoremque ignominiam atque dedecus pariat. Non defuere tamen, qui ferarum more, non hominum, ab omni humanitate alieni erant, ut non benigne hospites ad mensam admitterent, sed mensæ apponerent. Dial. 2. Cæsar. In Hesperis regionibus ultra Indos quidam habitant, qui hospites devorant, & advenas interficientes, comedunt. Huc facit illud Theocriti

Scholiast. Idyll. 1. ubi, dum explicat quid sit *τεροφδία τῶ Λυτίερου*, nempe Lytierfis cantus, hanc affert historiam. Litierfes Celænas Phrygiæ habitabat, Midæ filius nothus, hic cum esset agricola, hospitio, atque cantu transeuntes excipiebat, atque metere secum cogebat; nocte vero amputatis ipsorum capitibus cantilenas ad truncos canebat. Hercules postea monstrum occidit, cadaverque projecit in Mæandrum, ex quo Phrygii messorum adhuc Herculem laudantes, ut optimum messorum celebrant cantu, quem Apollodorus cantionem esse metentium ait. In lamentationibus enim cantus quemadmodum Ialemus, in hymnis Iulus, à quibus genera cantionum appellavère; ita & cantilena metentium Lytierfis ob id causæ est nuncupata.

Notantur Lacones ex eo, quia expellebant hospites; unde *Laconizare* pro hospites rejicere, proverbium exortum est. Cicero in suis Invektivis in

Ver-

Ver-
hospitio
Actio
num
men
nirat
spitii
memo
hospit
tium
in rec
mnar
officia
Ba
bus,
Schol
tasse
nis G
janos
moder
cuba
Thra
unde
ode.

Verrem, inter alia crimina illi sæpe hospitii violationem exprobrat. Ut in Actione ultima. Num te ejus lacrymæ, num senectus, num hospitii jus atque nomen à scelere aliquam ad partem humanitatis revocare potuit? Sed quid ego hospitii jura in hac tam immani bellua commemoro, qui Sthenium Termitanum, hospitem suum, cujus domum per hospitium exhaustit & exinanivit, absentem in reos retulerit, causa indicta, capite damnarit, ab eo nunc hospitiorum jura atque officia queramus?

Barbarum semper, nocere hospitibus, colligit in Euripidis Hecubam Scholiastes: *Vobis barbaris insitum fortasse hospites cadere; nobis vero Stellinis Græcis, impium est, ubi nota Trojanos dici Stellinos, atque ita quodammodo Græcos: loquitur enim Hecuba contra Polymnestorem, qui Thrax; & Thraces proprie barbari; unde illud Horatii, Lib. III. Carm. ode. xx.*

Ac pede barbaro luſtratam Rhodopen.
barbaro, hoc eſt Thracio.

Quantum Thraces fuerint inhospitales, oſtendunt Polymneſtor, Diomedes, Buſiris, Scythæ. Nec Homero exempla deſunt.

Maſſageræ, populi Scythici in Aſia, ultra mare Caſpium, infeſtiſſimi ſunt hoſpitibus. Neque enim cum vicinis populis ullam ſervant amicitiam, ex Strabone Lib. 6.

Procuſtes cogebat hoſpites ſuper lectum aliquem aſcendere, quo ſi longiores fuiſſent, pars ſupereminens amputabatur, qui vero breviores, diſtendebantur: à qua re etiam nomen illi inditum putant. Plutarchus in Theeo.

Imprecationes vero plures, in eos qui peregrinos injuriis afficiunt, leguntur in Homero, & præſertim ſub perſona Menelai adverſus Alexandrum ingratum hoſpitem.

*Iuppiter rex da ultisci, qui me prius
injuria affecit*

de Tesseris Hospitalitatis. 223

*Nobilem Alexandrum, & meis sub
manibus doma,*

*Ut aliquis timeat & posterorum homi-
num*

*Hospitem injuria afficere, qui amici-
tiam prabuerit.*

Apud Livium Decad. iv. Lib. ix.
Annibal cum se à Prusia, Rege Bithy-
niæ, hospite suo, nefarie proditum
animadvertisset, execratus in regnum
caputque Prusiæ, & hospitales Deos
violatæ ab eo fidei testes invocans,
poculum veneni, quo sibi mortem
conscivit, exhausit.

Pœna eorum, qui peregrinos teeto
arcerent, apud Suecos fuit, si idoneis
testibus ter hospitium negasse aliquis
eorum fuisset convictus, illius ædes
subjectis ignibus comburebantur: ut
ædibus propriis juste privaretur, qui
earum usum aliis inhumanissime de-
negasset. Immo fuerunt apud an-
tiquos nonnullæ domus scelestæ,
quas non licuit amplius habitare, post-

quam ibi violata essent hospitia. Notati sunt insigniter, qui penuriae & necessitatis tempore peregrinos ab urbe excludebant. D. Ambrosius Lib. III. offic. cap. VII. Bethlehematicae gentes ob inhospitalitatem graves & atroces, teste D. Hieronymo, poenas dederunt, illorum infantibus ab Herode trucidatis.

Lacedaemonii verberibus expellebant hospites, indicio Aristophanis in Avibus, citante Suida. Ex legibus enim Lycurgi exteros non admittebant ad jus civitatis. Ita Thebani. Quin etiam Spartianis peregrinos adire non licuit, quod eorum commercia vitarent: quare Dirinoxeni, quasi fallentes hospitem, dicti sunt. Sed ipsis etiam peregrinari vetitum erat. Tyrtaeum tamen poëtam Lacedaemonii civitate donarunt, contra instituta majorum. Quod ideo factum Pausanias ait, ne quando illis objici posset, quod peregrino Duce usi fuissent. Solon vero Atheniensibus in suis legibus de-

dece
genus
berem
nifi e
pulsu
penat
grasse
garan

M
ribus
imme
quipp
Brita
tius C
nihil
ta cul
cetero

He
tur, u
chon,
in Ce

Pe
hostiu
applic
re co

decrevit, quod præter eos, qui sacra & genus, aut stirpem antiquissimam haberent, jus civitatis nulli peregrino, nisi ei qui aut perpetuo exilio patria pulsus esset, aut alicujus artis causa jure penatibus & domo Athenas commigrasset. Nec Atheniensium ullus Megaram pedem inferre potuit.

Moscovitæ quoque nostris temporibus hospites indignis modis habent, immo legatos satis arcte. Omnium quippe mortalium sunt suspiciosissimi. *Britannos hospitibus feros* vocat Horatius Carminum lib. III. Od. IV. At nihil hodie ista gente amabilius. Tanta culturæ vis est, qua literæ animos ceteroquin feros emolliunt.

Hospites apud Tauros immolabantur, ut refert Origenes Lib. II. Periarchon. & præsertim Dianæ, teste eodem in Celsum Lib. v.

Pœnis, si quis vi tempestatis, aut hostium impetu ad eorum littora applicuisset, intra quintum diem abire cogebatur. apud Indos triduo.

Philostratus in vita Apollonii Lib. II.
cap. XI.

Carthaginenses externos adeo exo-
fos habebant, ut qui in Sardiniam, aut
ad Herculis columnas adnavigasset,
mari demergeretur, si credendum Stra-
boni Lib. XVII.

Scythæ peregrinos infectabantur,
& quod inhumanum est, eos immola-
bant, ex Herodoto Lib. IV. & Strabo-
ne Lib. VII. qui de Scythotauris idem
perhibet.

Gamphasantes, in intimis Libyæ
oris, adeo hominum commercia fugê-
re, ut nullis è peregrino misceri sinant,
Plinius Lib. V. C. VIII. autor est.

Seres, cœtus & congressus homi-
num fugiunt, ut etiam rerum precia
oculis æstimantes sua tradant, & aliena
non emant, arbitrati jura civium cum
peregrinis communicari non oportere.
Solinus cap. LIII.

Apud Busirim & Cynospolim, ali-
eni & hospites non admittuntur. Idque
commune barbaris, ut hospites expel-
lant,

lant, auctoritate Eratosthenis scribit Strabo Lib. VII. Putabant enim eorum societate quasi contagione quadam infici. Nec desunt hodie nationes, quarum cives, suæ Reipublicæ nimis studiosi, peregrinis se abstinent, ne alienis moribus ritibusve incolarum consuetudines inquinentur.

C A P. XXXII.

Operis Peroratio.

HÆc de hospitalitate & hospitiiis, veterum præcipue, quæ ad elegantissimæ tabulæ explicationem è veterum monumentis ad ipsorum mentem, salvis semper S. Romanæ Ecclesiæ decretis, ac meliori Doctorum iudicio, eruere, nostrique ævi consuetudine percensere licuit breviter, inter publica negotia, ea æquitate excipi desidero, ut aliis in re satis perplexa & uberius ingenii & stili materia relinquatur.

F I N I S.

K 6

I N

I N D E X

Eorum, qui laudantur, illustrantur,
emendantur, ac defenduntur.

A.

A <i>Bulensis.</i>	146. 155
<i>Achilles Maffeus.</i>	24
<i>Acilius Placidus.</i>	4
<i>Adricomius.</i>	218
<i>Ælianus.</i>	82. 169
<i>Æschines.</i>	74. 85
<i>Allatius (Leo.)</i>	85. 174
<i>D. Ambrosius. 60. 154. 156. 181. 224.</i>	
<i>Ammianus Marcellinus.</i>	149
<i>Angelonus (Franciscus.)</i>	117
<i>Angelicus Aprosius.</i>	195
<i>Antonius Augustinus.</i>	18. 98. 114
<i>Apollodorus.</i>	220
<i>Apollonii Rhodii Scholiastes.</i>	55. 196
<i>B. Apollonius.</i>	49. 50
<i>Appianus.</i>	103
<i>Apulejus.</i>	38. 47. 198. 207
<i>Argolus (Ioannes.)</i>	196. 174
<i>Aristophanes.</i>	224
<i>Arruntius Stella.</i>	4. 13. 15
	<i>Athe-</i>

I N D E X.

Athenæus. 64. 134. 135. 136. 143.
162. 163. 164

D. Augustinus. 120. 170. 181

Augustinus Episcopus. 195

Aurelius Imperator. 58

Aurelianus Imperator. 83

B.

B *Alduinus.* 98

Barberinus (Franciscus.) 1. 2

Barbosa (Augustinus.) 59

Barganus (Hieronymus.) 7

Baronius (Cæsar.) 65. 182. 183

Bendandus. 174

Berigardus. 174

Berisfit Raba Rabinus. 156

D. Bernardus. 62

Boccacius. 125

Bontius (Iacobus.) 180

Bredembachius. 218

Brissonius. 41

Brocardus. 218

Budæus. 28

C.

C *Oelius Augustinus Curio.* 180

Cælius Rhodiginus. 74

Ca-

I N D E X.

<i>Casarius.</i>	219
<i>Capacius (Iulius Caesar.)</i>	163
<i>Capitolinus.</i>	120
<i>Cassianus.</i>	187
<i>Cassianus à Puteo.</i>	111
<i>Cassius.</i>	174
<i>Casalius (Ioan. Bapt.)</i> 3. 106. 175.	210
<i>Casaubonus (Isaacus.)</i>	121
<i>Cato.</i>	76
<i>Cedrenus.</i>	104. 186
<i>Celsus.</i>	225
<i>S. Chrysostomus.</i> 32. 46. 146. 153. 155	
<i>Chrysologus (Petrus.)</i>	156
<i>Cicero.</i> 26. 28. 29. 30. 31. 38. 41. 43.	
44. 48. 60. 167. 199. 201. 204.	
	206. 220
<i>Clemens Alexandrinus.</i>	140
<i>Codex Theodosianus.</i>	98
<i>Columella.</i>	76
<i>Constantinus Harmenopolus.</i>	121
<i>Contarenius (Simon.)</i>	67
<i>Cotunius.</i>	174
<i>Crantzius.</i>	178
D.	
D <i>Amianus Petrus.</i>	154. 157
	Del-

I N D E X.

19	<i>Delrius (Martinus.)</i>	119
63	<i>Didymus.</i>	75. 94. 197
20	<i>Diodorus.</i>	169
87	<i>Dion.</i>	100. 102. 110. 151
11	<i>Dionysius Areopagita.</i>	126
74	<i>Dionysius Carthusianus.</i>	146
10	<i>Dionysius Halicarnassens.</i>	55. 144
21	<i>Dithmarus Blefkenius.</i>	171
76	<i>Domannus.</i>	67

E.

25	E <i>Unapius Sardinianus.</i>	148
55	<i>Euripides.</i>	125
56	<i>Euripidis Scholiastes.</i>	106. 200. 221
3.	<i>Eustathius.</i>	74. 197
4.	<i>Eutropius.</i>	151
20	<i>Exodus.</i>	147

F.

98	F <i>Errarius (Octavius.)</i>	175
76	<i>Festus.</i>	167
21	<i>Fronto.</i>	4

G.

67	G <i>Abriel Bisciola.</i>	182
74	<i>Gaddius (Iacobus.)</i>	174
78	<i>Galeotus.</i>	174
57	<i>Galvanus (Ioannes.)</i>	110
el-	<i>Gellius</i>	

I N D E X.

Gellius.	21. 105. 141
Genesis.	147. 154. 155. 156
Georgevitiuſ (Barthol.)	176
Georgiuſ Gualteruſ.	91
Gloſſa vetuſ.	205
Goltziuſ.	15
Gothofreduſ (Franciſcuſ.)	3
Grammatici vetereſ.	125
Gruteruſ.	5. 6. 15. 17. 165
Guagninuſ.	179
Gualduſ.	120
Gutheriuſ.	100

H.

H Adrianuſ Guljelmuſ.	17
Hegiſ (Benedictuſ.)	91
Heraclideſ.	141. 161. 163
Herculeſ comeſ S. Bonifaci.	68
Herodotuſ.	148. 150. 226
D. Hieronymuſ.	183. 185. 224
Hirtiuſ Panſa.	45. 103
Hollandariuſ.	195
Holſteniuſ (Lucuſ.)	116. 126. 174
Homeruſ.	34. 35. 38. 39. 40. 46. 53. 54. 55. 57. 72. 77. 80. 94. 128. 140. 143. 144. 160. 196. 222

Horat-

I N D E X.

41 *Horatius.* 29. 72. 131. 138. 139. 168.
56 206. 221. 225

76 *Hyginus.* 36

I.

91 **I**oannes Moschus. 188

05 **I**gnatius. 148

15 *Ioannes Magnus.* 172. 177

3 *Iob.* 157

25 *Isidorus.* 79. 95. 102. 122. 205

65 *Iulius Caesar.* 15. 44. 129

79 *Iulius Pollux.* 121

20 *Iunius (Hadrianus.)* 198

00 *Iustinus.* 144

17 *Iuvenalis.* 47. 54. 76. 95

L.

91 **L**actantius. 85

63 **L**apus de Castelliono. 184

68 *Lampridius.* 118

26 *Leo Africanus.* 66

24 *Liber Tobia.* 157

03 *Licetus.* 175. 195

95 *Lipsius.* 67. 100. 135

74 *Livius.* 31. 43. 64. 81. 101. 128. 223

3. *Lucanus.* 16

10. *D. Lucas.* 146. 147. 182. 208

22 *Lucia-*

I N D E X.

<i>Lucianus.</i>	45. 66. 199
<i>Lucillus.</i>	205
<i>L. Octavius.</i>	73
<i>Luctatius.</i>	101. 106
<i>Ludovicus Pafinus.</i>	192

M.

M <i>Achabæorum libri.</i>	22. 40
<i>Macrobius.</i>	102
<i>Majolus.</i>	67
<i>Marcus Polus.</i>	66. 144. 179
<i>Marinus (L. Iulius.)</i>	4. 13
<i>Martialis.</i>	13. 14. 51. 72. 77. 82. 109.
	119. 198
<i>Massurius Sabinus.</i>	141
<i>D. Matthæus.</i>	217
<i>Maximus Planudes.</i>	89
<i>Merula.</i>	76
<i>Minucius Felix.</i>	47
<i>Molinus (Dominicus.)</i>	214
<i>Molinus (Franciscus.)</i>	214

N.

N <i>Annius (Petrus.)</i>	144
<i>Nardius.</i>	174
<i>Naudæus (Gabriel.)</i>	173
<i>Nicander.</i>	200

Nice-

I N D E X.

99	Nicephorus.	148. 218
05	Nicius.	175
73	Novarinus (<i>Aloysius.</i>)	175. 217
06	Numeri.	158
92	O.	
	O Laus Magnus.	178
40	Origenes.	157. 225
02	Ovidius.	30. 39. 46. 119. 138
67	Oudanus (<i>Ioachimus.</i>)	98
179	P.	
13	P Anvinius.	15
09.	S. Paulinus.	156. 181
98	D. Paulus.	29. 46. 59. 62. 146. 148
141	Paulus I. C.	100
217	Pausanias.	41. 42. 68. 224
89	Pelagius.	188
76	Persius.	29. 95
47	Petrarcha.	125
214	Petronius.	53. 135
214	Phædrus.	205
	Philostratus.	105. 226
144	Pignorius.	5. 100
174	Pindari Scholiastes.	41. 42
173	Pindarus.	80
200	Plato.	33. 36. 63. 139. 208
ice-		Plau-

I N D E X.

<i>Plautus.</i>	33.37.90.123.124.131.201
<i>Plinius major.</i>	50.88.139.226
<i>Plinius Junior.</i>	19
<i>Plinius Valerianus.</i>	88
<i>Plutarchus.</i>	38.104.137.149.150. 167.209.222
<i>Polybius.</i>	102
<i>Pomponius.</i>	105
<i>Pomponius Bassus.</i>	4.5.18
<i>Pomponius Mela.</i>	143
<i>Pona.</i>	174.
<i>Pontanus.</i>	60
<i>Procopius.</i>	65.
<i>Propertius.</i>	139
<i>Pulmannus.</i>	16

Q	<i>Varengus.</i>	174
----------	------------------	-----

R	<i>Odolphus Gualterus.</i>	121
	<i>Regum libri.</i>	146.157
	<i>Rhodius (Ioannes.)</i>	88.99.111.175
	<i>Rubeus (Octavius.)</i>	7
	<i>Ruffinus.</i>	186.189

S	<i>Aligniacus.</i>	218
	<i>Sallustius.</i>	167
	<i>Sal-</i>	

Salm.
Sciopt.
Scrib.
Senec.
Seruo.
Sidon.
Sigon.
Solin.
Soph.
Stati.
Stuel.
Strab.
Sueto.

Suida.
Sulpi.
Symm.

T
Taur.
Theoc.
Theo.
Theop.
Tibul.

I N D E X.

01	<i>Salmasius.</i>	98. 207
26	<i>Scioppius.</i>	174
19	<i>Scribonius Largus.</i>	125
88	<i>Seneca Philosophus.</i>	41. 58. 77. 125. 134
50.	<i>Servius.</i>	48. 102. 103
22	<i>Sidonius Apollinaris.</i>	138
02	<i>Sigonius.</i> 15.	<i>Smetius.</i> 127
105	<i>Solinus.</i> 226.	<i>Solon.</i> 224
18	<i>Sophoclis Scholiastes.</i>	130
43	<i>Stadius.</i>	101
60	<i>Stuchius.</i>	172
39	<i>Strabo.</i>	222. 226. 227
16	<i>Suetonius.</i>	13. 95. 103. 104. 134. 149. 150. 151. 207
74	<i>Suidas.</i>	26, 32. 224
	<i>Sulpitius.</i>	187
	<i>Symmachus.</i>	26. 64
21	T.	
57	T <i>Acitus.</i>	13. 47. 48. 108. 136. 166. 170
75		
7	<i>Taurelius.</i> 174.	<i>Terentius.</i> 29. 124
89	<i>Theocriti Scholiastes.</i>	219
	<i>Theodoretus.</i>	187
18	<i>Theophilactus.</i>	146
67	<i>Tibullus.</i>	77
54-		<i>Toma-</i>

I N D E X.

Tomasinus. 42. 50
Turnebus. 94. 104

V.

V *Alerius Maximus.* 81. 150
Varro. 109. 167

Vegetius. 102. 103. 104

L. Veratius Libertus. 127

Veslingius. 71. 175

Virgilius. 30. 35. 36. 38. 48. 53. 56.
 74. 79. 101. 103. 134. 142. 206

Vita Patrum. 49

Vitruvius. 31. 64. 87. 89

Vlpianus. 211

Vopiscus. 58. 82. 83. 98. 104

Vulfinii. 17

Urbanus VIII. 1. 107

Vrsinus (Fulvius.) 5. 15. 114

W.

W *Ormius (Olaus.)* 108

X.

X *Enophon.* 103. 149. 163

Xylander Guljelmus. 167

Z.

Z *Agarollus.* 73

Zanchus. 167

IN-

I N D E X

RERVM, AC VERBORVM.

A.

150	A Brahami Patriarchæ hospitalitas.	154
167	Abrahæ tabernaculum figere quid sit.	153
104	<i>ἀβραάμ τὸν ὀμφόρην.</i>	138
	Accubitus veterum.	131
127	Accubitus veterum expressus.	132. 135
175	Achillini museum.	192
56.	Aeragantinorum tabula hospitalis.	92
206	Actio. Agere.	26
49	Adoratio hospitem.	47
89	Ærarium publicum olim Romæ.	86
	Æolus, convivii species.	163
211	Ager siguli peregrinorum sepulturæ para-	
104	tus.	216
17	Aleæ inventores.	208
107	Amicitia symbolum sal.	74
114	Anachoretarum hospitalitas.	49
	Anchora pro caduceo Indis.	105
	Annulus hospitii symbolum.	125
108	Apisa civitas.	11
	Apollo Theoxenius.	42
163	Aphophoreta.	82. 198
167	Aquam præbere quid sit.	72
	temperare ignibus.	<i>ibid.</i>
	Aram tenere. Ara se tueri.	54
73	<i>ἀρα τὸ ξυπέδ.</i>	197
167	Aves jus hospitale servant.	58
IN-	<i>ἀνδρείου.</i>	

I N D E X

<i>ἀνδρῶν.</i>		64
<i>αἰσχυρῶν</i> pro tessera hospitali.		<i>ibid.</i>
	B.	
B Alnea gratuita.		73
Balnea hospitibus exhibita.	143.	144
Basia jactare.		47
Pomponius Bassus Trajano gratus.		19
Belgæ hospitales.		172
<i>Bolle,</i>		101
Britanni hospitales.		225
<i>Buccellai.</i>		197
	C.	
CÆsaris tessera.		103
Calabri hospitales.		168
Campus Sanctus.		218
Canere ad myrtum.		140
Castor & Pollux hospitales.		41
Cauponæ.		32
Caupo. Copo.		204
Caupona, diverforium.		206
Cauponariam exercere turpe.		208
Caupones Itali notantur.		209
Caritus convivii.	139.	140
Cava.		180
Cellulæ hospitales.		181
Cesenaë urbis mira hospitalitas.		194
Chinæ regni hospitia.		66
Christianorum hospitalitas.	181.	182
<i>Clarissimi Viri</i> titulus.		19
Clientela.		21
		Colo.

I N D E X.

64	Coloniæ duplices.	21
<i>ibid.</i>	Copis, cœna.	162
	Comitiorum tessera.	109
73	Conditorium.	210
144	Convivalis tessera.	118
47	Consules ordinarii, & suffecti.	15
19	Contractuum formula.	21
172	Constantini Imperatoris liberalitas.	184
101	Coronæ convivarum.	135
225	Cretensium hospitalitas.	64
197	Cretenses hospitales.	161
	Cubiculum hospitale.	64
103	Cubus.	102
168	<i>Capeta.</i>	196
218	Curia contractibus dicata.	18
40	Cyri majoris tessera.	103

D.

32	D Ecimæ Judæorum.	158
204	Dextram tangere.	48
206	porrigere. 49. injicere alicui.	<i>ibid.</i>
208	Dextra symbolum hospitalitatis. 35. 48. 108	
209	Diversoria.	32
140	Diversorium. 206. publicum, aut priva-	
180	tum.	<i>ibid.</i>
181	Diversari.	<i>ibid.</i>
194	Dii viales.	42
66	Dii hospites.	46
182	Dona hospitalia, coronæ.	137
19	Dorixeni.	162

L

Dii

I N D E X.

42	Globuli.	102. 110
196	Gothi hospitales.	176
25	Corneliae Gracch. hospitalitas.	167
	Græcorum hospitalitas.	159
54	H.	
185	Helvetiorum hospitalitas.	172
134	Herodes cur infantes occiderit.	224
59	Histriae hospitalitas.	193
	Hospitium quid.	28. 29. 36
12	Hospes.	29. 30
17	Hospita.	30
134	Hospites quomodo excepti.	51
135	Hospites supplices in foco.	53
66	Hospitum beneficentia patriæ præponitur.	55
48	Hospitale jus præfertur sanguini.	56
68	Hospitia publica.	61
120	Hospitalis & Hospitale.	63
150	Hospitalia.	31. 63
95	Hospitia Cl. Virorum imaginibus ornata.	68
ibid.	Hospitum monumenta.	68. 69
41	Hospitum exceptio.	71
111	Hospitii locus elegantior.	75. 76
	Hospitalitas gratuita, mercenaria.	204
169	Hospitalitas Romana.	2. 164
156	Hospitalitas.	28
149	Hospitium fecit. 8. 11. fecerunt.	9. 10
74	Hospitium quid.	26
170	Hospitium majus.	11
61	Hospitalis & hospitalitas.	31. 32
115.	eadem laudata.	ibid.
Glo-	L 2	Hq-

I N D E X.

Hospitalitas Diomedis & Glauci.	34
Hospitii jus inter populos.	35
in hospitium venire.	36
in hospitium & honorem recipere.	<i>ibid.</i>
Hospites Seythis Dii.	45
Hospites domestici, incogniti.	51
& hi quadruplices.	52
Hospitalis tessera.	105
cum hostibus servatum jus hospitalita-	
tis.	162
Hospitia.	31
Hospitia publica & privata.	164
Hospitalitatis lex.	178
Hospitium sorte præbetur.	180
Hospitibus discedentibus munera data.	197
Hospitium renunciare.	201
Hospitia Italiæ.	209
Horti dicati hospitibus.	76
Hostes etiam benigne accepti.	85
Hostis peregrinus, ab hostiando.	167
I.	
I Alemus.	220
I. D. S. C.	17
Imagines amicis datæ.	125
Imagines Imperatorum adorare.	47
Imperator indulgentissimus.	19
Imperatores adorati.	150. 151
Imperatores Romani advenæ.	167
Inhospitalitas Hesperiorum.	219
Inhospitalitatis pœna.	223. 224
	In

I N D E X.

34	Inhospitalitas diverfarum nationum.	219.
35		<i>U seqq.</i>
36	Indi hospitales.	179
<i>ibid.</i>	Instei. 6. Instejus.	23
45	Islandorum hospitalitas.	171
51	cultus.	<i>ibid.</i>
52	Italiae Xenodochia.	192
105	Italorum Principum hospitalitas.	193
lita-	Judæorum mira hospitalitas.	158. 159
162	Ius hospitii.	58
31	Iustinianus hospitale instaurat.	65
164	Iusjurandum per salem & panem.	88
178	Iulus.	220
180	Jupiter hospitalis.	31. 37. 161
197	& hospes.	39
201	K.	
209	Κλάμη & Καλάμη tessera.	94
76	Κύβη.	102
85	L.	
167	Lacedæmoniorum hospitalitas.	162
	Laconizare.	220
220	Lanii. 205. Lares.	42
17	Lavatio gratuita hospitem.	73
125	Lauria. 80. Lecti.	142
47	Legati quomodo excepti.	52. 78
19	verbenis coronati.	79
151	divertebant ad Saturni ædem.	86
167	Legati poculis invitati.	82. 83
219	Leonis Imperatoris dictum Eulogio Philo-	
224	sopho.	98
In	L 3	Lo-

I N D E X

Locus convivii dignior.	142
Loth hospitalis.	156
Lotio manuum ac pedum.	130
Lotio pedum.	143. 144
L. Arruntius Stella Patavinus.	13
Consulatus.	<i>ibid.</i>
Ludis insignibus Præfectus.	13
Ludis solemnibus hospites excipiebantur.	55
Luforia tessera.	119
Lytieris cantus.	220
M.	
M Acellarii.	205
Magistratus hospitibus delatus.	162
Manu venerari, salutare.	48
Manlius Martialis.	113
Massagetæ inhospitalis.	222
Melitæorum tabula hospitalis.	93
Melitenfium hospitalitas.	163
Mensæ.	131
Mensæ hospitales.	161
Mensa Iovis hospitalis.	<i>ibid.</i>
Mercurii ædis curia.	17
Mercurius negotiator.	<i>ibid.</i>
Metentium cantus.	220
Militaris tessera. IOI. duplex.	102
diversorum Principum.	103. 104
Militum tesserae in brachiis.	216
Minerva hospitalis.	41
Monumentum Laurentii Pignorii.	215
Moscovitæ olim hospitales.	179
	Mosco-

I N D E X.

142	Moscovitæ hodie inhospitalēs.	225
156	Municipiorum duo genera.	21
130	Municipes qui.	<i>ibid.</i>
144	N.	
13	N Avis-harenaria.	16
<i>ibid.</i>	Negotiariæ tessera.	121
13	Norvegiorum hospitalitas.	171
55	Nummi Iano bifronte, & prora signati.	84
119	Nummus Nervæ.	96. 97
220	Maximini.	96
	Nummaria tessera.	100
205	O.	
162	O Rca.	120
48	Orientalium populorum Xenodochia.	67
113	Oscula labrata.	47
222	Oscula jacere.	47
93	Osculum hospitibus datum.	147. 152
163	Osculum pectoris. 148. manuum, genuum,	
131	vestium, capitis, frontis.	149
161	pedum.	150
<i>ibid.</i>	Oxyrinchæ civitatis hospitalitas.	189
17	P.	
<i>ibid.</i>	P Acis osculum.	151
220	Panis gradilis.	96
102	Parochus.	160
104	Patavinorum hospitalitas.	192
216	Patriciorum Venetorum osculandi mos.	152
41	Patronum cooptaverunt.	8. 9
215	PAX TECVM.	151
179	Pedum lotio.	49
osco-	L 4	Pilo-

I N D E X.

Pilomusus Pereli.	111
Pilulæ.	102
Pincernæ.	134
Pinacotheca.	99
Potestas Patavinus.	162
Prætor, Urbanus, Peregrinus.	165
Præsepium, pro Stabulo.	208
Propolæ.	205
Purpuram Principis tangere.	47
<i>περστεινεν σέφανον.</i>	53
<i>πλατείον tessera.</i>	102
Q.	
Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C.	20
R.	
R Amum prætere.	53
Rebecca hospitalis.	158
Reges adorati.	151
Romæ præconium.	I. 164
Romanorum cum Hebræis foedus.	21
cum aliis populis hospitii jus.	35. 36
Romanorum singularis hospitalitas.	80. 81.
	190
<i>Rompere la paglia.</i>	94
Ruri hospitia.	76
Rude donari quid sit.	114
Rudis quid sit.	<i>ibid.</i>
S.	
S Al & vinum in mensa primas tenent.	74
Sale res contractæ.	<i>ibid.</i>
Sal mensis facer.	88
	Salo-

I N D E X.

111	Salomon hospitalis.	158
02	S. Samsonis hospitale.	64. 65
34	Sedilia hospitalia.	161
99	Sepulchra Romanorum.	210
62	Sepulturæ hospitem.	<i>ibid.</i>
65	Septentrionalium hospitalitas.	177. 178
28	Siagitanus Senatus.	10
205	Sinopensium hospitalitas.	163
47	Σκολιόν.	140
53	Spartiani Dirinoxeni.	224
102	Spectaculorum tessera.	110. 111
	Sphæria.	102
20	Sphærulæ.	110
	<i>Spina.</i>	195
53	<i>Spinolare.</i>	<i>ibid.</i>
158	Spinulæ familiæ hospitalitas.	<i>ibid.</i>
151	Stellini, Trojani.	221
164	Structor.	134
21	Suedorum hospitalitas.	176
36	Supplicandi ritus.	53. 54
81.	Symbola.	52
190	Symbola diversa.	123
94	Symbolum.	121
76	pro pecunia.	122
114	Symbolum pro pacto, ac tessera.	<i>ibid.</i>
<i>ibid.</i>	Symbolum imago genere masculino.	123. 126
	Symbolum signum rerum occultarum.	126
74	Symbolum augurium.	<i>ibid.</i>
<i>ibid.</i>	Symbolum convivale.	<i>ibid.</i>
88	Symbolum hospiti datum.	125

I N D E X.

T.

T Abula Hospitalis.	4. 6. 200
restituta.	6. 7
Tabella ænea Gothofredorum.	2. 4. 12
Tabulæ hospitales geminæ.	91
Tabernæ.	205
Tabernarii.	<i>ibid.</i>
Tabernæ diversoriæ.	207
<i>Taglia.</i> Talea.	94
Talus pro tessera hospitali.	106
Templa Romæ extra urbem ædificata.	87
Tesseram hospitalem fecerunt.	23
Tessera.	37. 52
Tesserarum varia genera.	94
Tessera hospitalis.	90. 91
Tessera amatoria.	108. 112
Tessera lusoria.	94
Tessera, i. talus.	94
Tessera sacrorum.	116
Tessera Paganica.	127
Tesserarii.	102
Tesseræ mutæ duplices.	104
Tesseræ hospitales geminatæ.	91
Tesseræ species.	<i>ibid.</i>
Tesseræ antiquorum delineatæ.	99. 102. 107
	113. 115. 118
Tesseram frangere.	201
<i>Thee</i> potus.	179
Theoxenia.	41
Thracius pro barbaro.	222
	The-

I N D E X.

	Themetra civitas Africae.	8
200	Thule, Islandia.	171
6.7	Tigurinorum hospitalitas.	172
12	Timiligensis Senatus.	9
91	Tobiæ hospitalitas.	157
205	Trajanus.	4. 19
ibid.	Trajanus primus inter Imperatores exte-	
207	rus.	166
94	Triclinia.	131
106	lectus triclinii.	131. 142
87	Trojani dicti Stellini.	221
23	Turcarum xenodochia.	176
52	Turcici Imperatoris munificentia in Lega-	
94	tos.	83

V.

112	V Aletudinarium Romæ primum.	183
94	Henrici Valesii Galliae Regis monu-	
94	mentum.	69
16	Valentinianus & Valens panem largiti.	98
127	Venus hospitalis.	41
102	Veneris templum extra urbem.	87
104	Venetorum hospitalitas.	193. 194
91	Vestis hospiti parata.	74
ibid.	V. F. P.	18
107	VNIBERSVS.	23
118	Vicentini hospitales.	192. 193
201	Vicus Tuscus unde ortus.	56
179	Vinum honorarium.	79
41	Virgula erotica.	108. 112
222	Vnctio hospitum.	71. 144
he-	L 6	Vota

I N D E X.

Vota ad genera Deorum.	50
W.	
W Andali hospitales.	177
Westphaliae & Saxoniae inferioris ho- spitia.	67
X.	
X <i>επιπέδον.</i>	26
<i>ξενισμός.</i>	41
Xenia.	30. 82. 90. 198
Xenia, praecepta.	199
Xenia discumbentibus communia.	198. 199
Xenodochia.	32. 64
Xenoparchi.	163
<i>ξυλίφιον.</i>	102

F I N I S.

132.

idem.

largi.

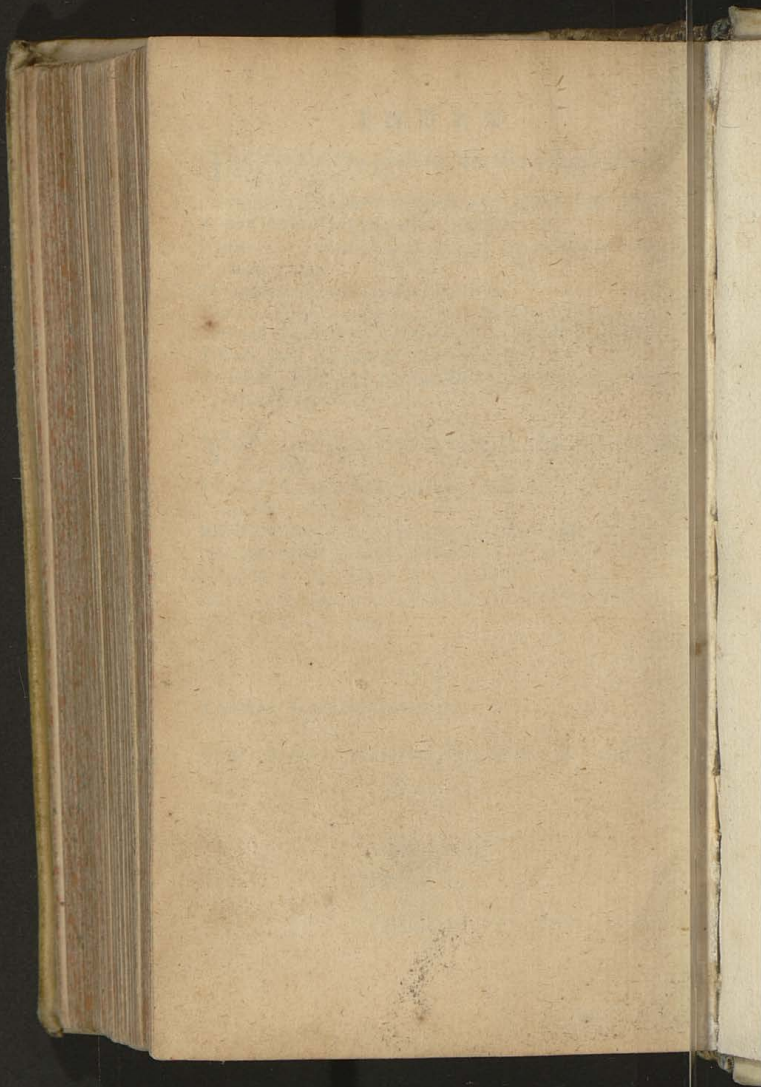
7.

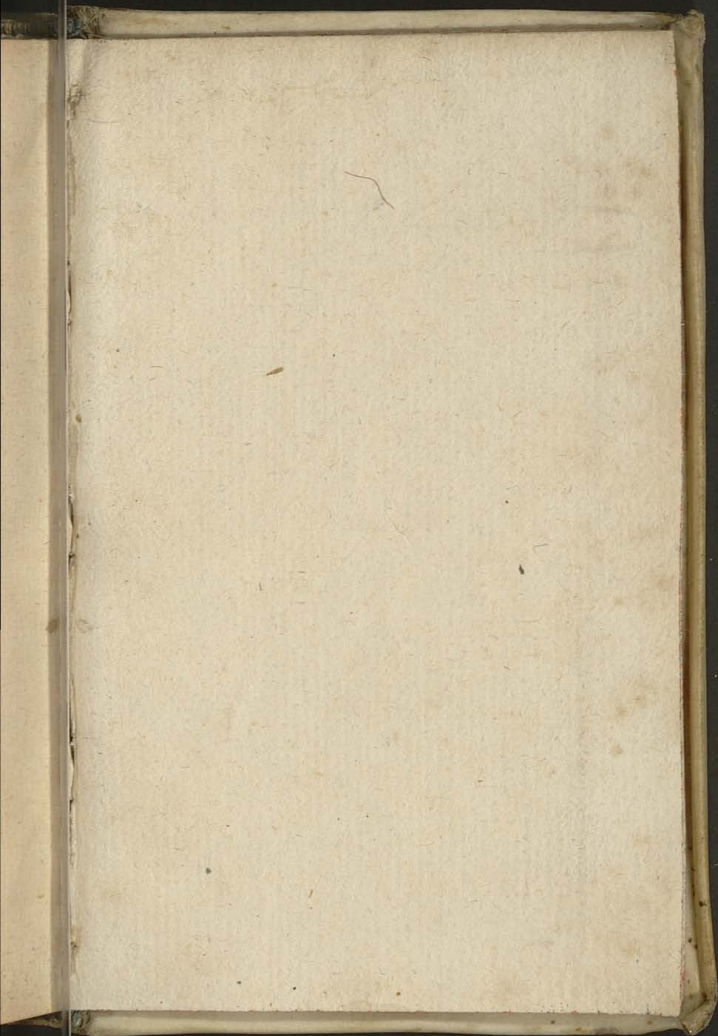
Crasso

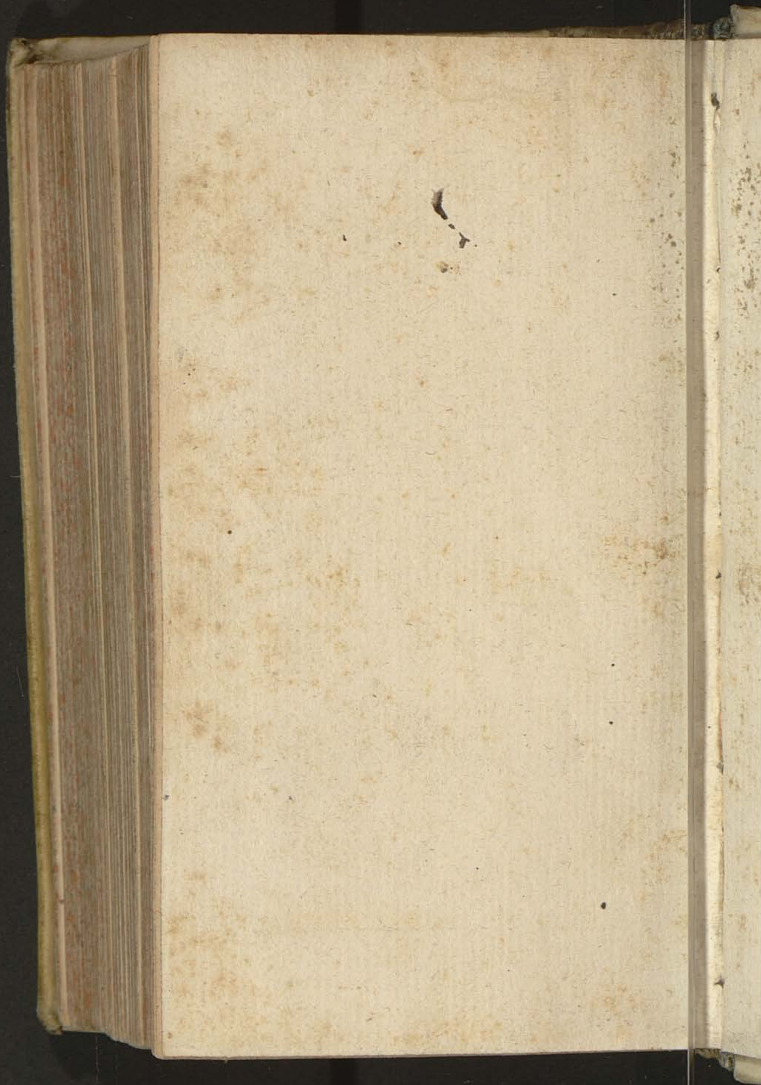
orum

604.

II.

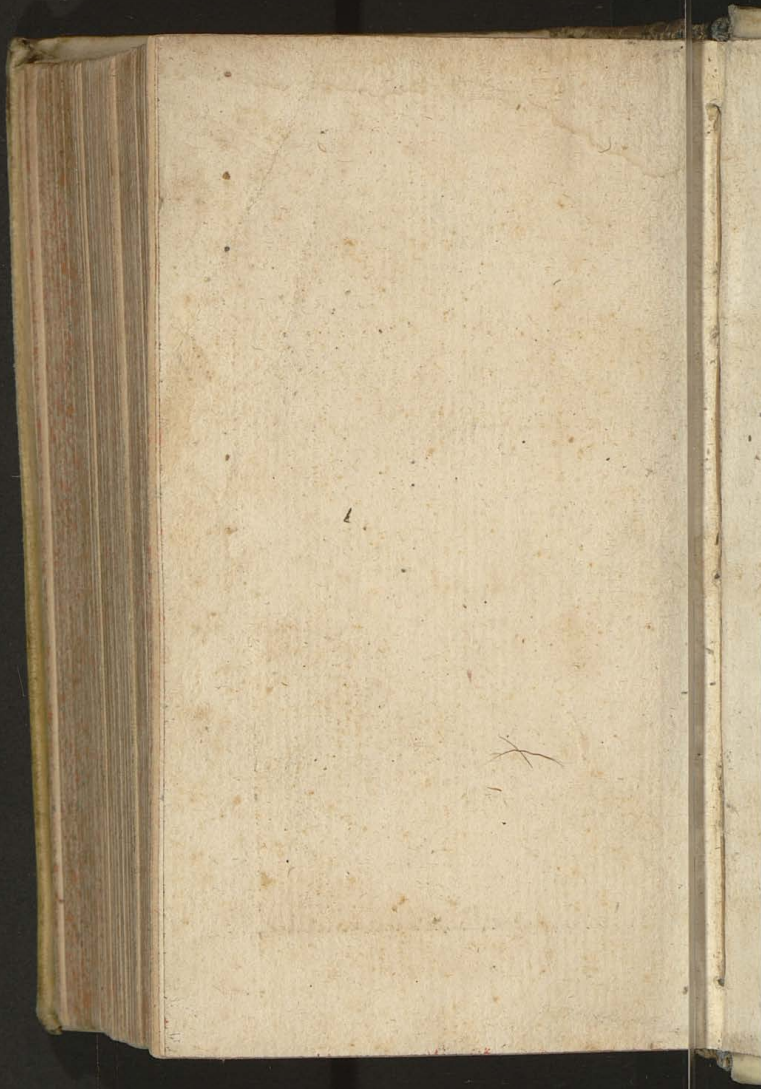

1600.

Quinta

Biblioteka Jagiellońska

stdr0021467

749 --- 752